I soliga länder

Förord till den elektroniska utgåvan

Under arbete...

Fr. SKOGLUNDS

UNGDOMSBÖCKER

Pris 1 KR.

— 6 —

I SOLIGA LÄNDER

AV

ANNA MARIA ROOS

STOCKHOLM

FR. SKOGLUNDS FÖRLAG (SEELIG & C:is FÖRLAGSFIRMA)

FR. SKOGLUNDS

UNGDOMS- BÖCKER

6.

Anna Maria Roos

I soliga länder

stockholm • fr. skoglunds förlag

(seelig & c:is förlagsfirma)centraltryckeriet, stockholm

1908.

I.

»Vad ska vi göra med den här pojken?» brummade doktor Nordberg. »Blek och ynklig ser han ut ännu! Varför kryar du inte opp dig, pojke!»

Och doktorn rynkade ögonbrynen och tittade barskt på unge Torvald, som satt mitt emot honom och för ett ögonblick i förlägenheten fick en svag anstrykning av färg.

»Ingen aptit har han heller», inföll fru Werner, Torvalds moder, i bekymrad ton.

»Han sitter ju också alltför mycket och hänger näsan över böckerna», anmärkte konsul Werner.

»Nå, nå, egentligen är det inte så underligt, om han inte repar sig så fort», sade doktorn. »En dubbelsidig lunginflammation är inte någonting som man så fort hämtar sig efter — helst när den var så pass allvarsam som den här unge junkerns. Hur gammal är du, Torvald?»

»Snart femton år», ljöd svaret.

»Nå — du är ju rätt stor för din ålder. Och ganska starkt byggd också, så du ska nog repadig. Men vad som kunde behövas vore lite luftombyte. Havsluft vore utmärkt. Ni få väl resa med honom till västkusten i sommar.»

»Vi ha nog tänkt på det», sade konsuln.

Doktorn såg fortfarande betänksam ut.

»Men vi ha tre månader kvar innan det blir sommar», återtog han, »och kunde något göras innan dess, så vore det allt bra. Vafalls? Om du får börja i skolan snart? Nej, min gubbe lilla, det blir ingenting av med den saken! Inte på länge än. Det kunde du bli totalt fördärvad på. Skaffa dig först lite bättre färg, innan du kommer med sådana förslag. Att du kommer efter i skolan? Nå, känner jag dig rätt, så hinner du nog upp kamraterna ganska snart, när du väl fått dina krafter igen. Men till dess får du allt hålla dig vackert i skinnet. Jaha, adjö med dig nu! Adjö, fru Werner, se efter att inte pojken sitter och läser alltför mycket. Adjö, bror. Jaså, du följer mig en bit.»

Och åtföljd av konsuln gick farbror doktorn, som de alla höllo så mycket av, fast han ibland låtsades helt bister.

***

Torvald satt inne i sitt rum, fördjupad i en indianbok, då hans far trädde in, och slog sig ned bredvid honom.

»Hör nu, Torvald, skulle du ha lust att resa till Portugal?» frågade konsuln.Torvalds ögon stodo stora och blanka av häpnad.

»Till Portugal?»

I nästa ögonblick sken hela hans ansikte av förtjusning.

»*Naturligtvis* vill jag, pappa! Men är det möjligt? *Kan* verkligen något så roligt bli av?»

»Jag tänkte nog du inte precis skulle ha något emot planen», sade konsuln med ett leende. »Jo, ser du, jag har ju en del affärsförbindelser med Portugal, vilka jag någon tid varit betänkt på att utvidga, och för den saken vore det i själva verket lämpligt för mig att göra en resa dit ner. Och då nu vår vän doktorn säger, att det vore synnerligen nyttigt för dig att byta om luft och komma i ett klimat som tilläte dig att vara mera ute än vad som är möjligt här i vårt land under vintern, så har jag bestämt mig för att resa ner till Lissabon och ta dig med mig.»

»O, tack pappa!», utbrast Torvald med strålande ögon. »Så väldigt roligt det ska bli! När ska vi resa?»

»Jag tänker vi kunna ge oss av om tre veckor — förr blir det nog inte möjligt för mig att komma ifrån.»

I detta ögonblick inträdde fru Werner. Torvald sprang emot henne och omfamnade henne.

»O, mamma, jag får resa till Portugal?»

»Jag kan tro, att du inte är ledsen», sade hans mor och smålog. »Det blir tomt efter er båda, men jag hoppas att resan skall göra min gosse frisk och stark.»»Vilken väg ska vi fara?» frågade Torvald, vars ögon alltjämt tindrade av förtjusning.

»Jag har tänkt mig, att vi skulle fara sjövägen», sade konsuln. »Havsluft vore ju bra för dig, säger doktorn. Och det finns ångbåtar som gå med frakt till Lissabon och äfven taga passagerare.»

Men fru Werner var inte belåten med den planen.

»Då skulle ni ju ha att passera Biskayabukten», sade hon, »och där bruka ju stormarna vara så svåra! Särskilt vid den här tiden på året. Jag skulle vara så ängslig för er!»

»Inte tror jag faran för skeppsbrott vore stor», sade konsuln, »när man far på en bra båt med en van befälhavare. Men nog är det möjligt att Torvald skulle bli duktigt sjösjuk, och det kan ju hända inte vore så vidare nyttigt.»

»Jag brukar aldrig bli sjösjuk», invände Torvald, som i hemlighet tyckte att det skulle vara »väldigt livat» att vara med om en svår storm.

»Nå, du har inte prövat på Atlanten än», sade konsuln.

Resultatet av överläggningen blev ett beslut, att man skulle resa på båt till Havre och därifrån på järnväg genom Frankrike och Spanien till Portugal.

»Tänk, då får jag ju se Spanien också», utbrast Torvald hänförd.

»Och Paris och Bordeaux», tillade fru Werner.

Men Spanien intresserade Torvald betydligt mera. Spanien — det var så avlägset och främmande och romantiskt, han kände ingen som varit i Spanien, medan däremot två av hans skolkamrater varit iFrankrike. Tänk, att komma tillbaka till skolan och berätta om hur det var i Spanien — det bleve allt styft, det!

»Pappa, vill du inte köpa mig en spansk grammatik?» frågade Torvald ett par dagar senare vid bordet, »Och ett spanskt lexikon. Jag vill så gärna lära mig spanska.»

»Men hur skall du hinna lära något på ett par veckor?»

»Jag skulle lära mig så mycket jag hann, innan vi reste, och se'n skulle jag läsa på ångbåten och på tåget och på hotellen om kvällarna. Det skulle vara riktigt roligt! Alltid skulle jag hinna lära mig något.»

»Nåja, allt vad man lär, kan man ha nytta av», sade konsuln, »men eftersom vi troligen komma att bli längre tid i Portugal än i Spanien, så vore det väl egentligen mera praktiskt om du lärde dig portugisiska.»

»Ja, men det vore inte så roligt», invände Torvald. »Spanskan är bestämt vackrare, och så finns det många fler berömda författare på det språket, och därför vore det mera intressant att studera det.»

»Det kan du ha rätt i», medgav konsuln. »Men då borde du ta några lektioner, innan vi resa.»

»Nej», förklarade Torvald, »det roliga vore just att läsa det alldeles på egen hand utan någon lärare. Det tänker jag ofta i skolan, att jag skulle tycka bättre om att försöka själv ta reda på ur böcker en hel del saker, som man nu får höraberättas. Och jag är säker på att jag skulle bättre komma ihåg det jag själv letat reda på.»

»Jag förstår det där», inföll fru Werner, »jag har själv i min ungdom studerat lite italienska på egen hand, och jag minns att det hade en särskild tjusning. Du minns också, Hugo», tillade hon vänd till sin man, »att då vi varit ute och rest och kommit till en ny stad, ha vi alltid tyckt det var allra trevligast att gå ut på upptäcktsfärder utan någon ciceron och utan att alltför mycket rådfråga Baedeker. När vi då helt plötsligt råkade på något vackert, så gjorde det ett mycket starkare intryck på oss, än om vi förut blivit påpekade: Se, här är någonting som ni ska beundra! Man har en liknande upptäcktskänsla, när man på egen hand lär sig ett språk. Och, som Torvald säger, man minns bättre det man själv letat reda på.»

Dagen därpå kom konsuln hem med en spansk grammatik — avfattad på tyska språket, eftersom det inte fanns

någon på svenska — ett spanskt-tyskt och ett tyskt-spanskt lexikon samt en spansk bok, innehållande kortare berättelser och dikter. Men när han gav dessa böcker åt sin son, var det med villkor att de roliga böckerna i stället skulle få vila en tid, så att han ej — mot doktorns förbud — satt och läste hela dagarna.

Torvald kastade sig med iver över det nya studiet. Han hade lätt för språk, och redan efter några dagar lyckades han att med flitigt bruk av lexika översätta bitar ur den bok han fått. Ibland hände det visserligen att han lärde sig verserutantill utan att fullt förstå dem, men så brukade det plötsligt klarna för honom, och han begrep meningen.

»Det är ganska likt latinet», sade Torvald. »Var dag kommer jag under fund med något nytt i fråga om övergångarna — jag menar vilka ljud i spanskan som motsvara andra i latinet. *F* i latinet blir alltid *h* eller *hi*, tycks det *Filius* blir *hijo* på spanska, och *ferrum* blir *hierro*.

»Det tycks också vara ganska likt italienskan», sade hans mor, »men det har en stoltare och strävare klang. Det är sällsamt huru mycket ett folks karaktär uttalar sig i dess språk.»

Men det finns också», fortfor Torvald, »en hel del ord som inte alls äro släkt med latinet — ord med en helt annan klang, som jag förmodar härstamma från arabiskan och äro minnen från den tid, då morerna härskade i Spanien, »Muchacho», t. ex. det betyder gosse. Det stavas så här, ser mamma. Men det uttalas muttsjattsjo. Och, »muchacha» är flicka. Vet du av, att du är en liten muchacha?» frågade han lekfullt sin lilla syster Karin, som just kom intraskande, och lyfte henne upp i knäet.

»Nehej, det är Tarin inte», protesterade lillan med indignerad min. »Tarin är en liten flitta, Tarin är ingen ’möttatta’.»

Småsyskonen voro för övrigt ganska intresserade, också de, av store brors förestående resa.

»Ligger Pottegal längre bort än Södertälje», undrade lillan.

Hon hade en gång varit i Södertälje och ansåg att det var en mycket lång och märklig resa.

»Du tar väl med dig nånting åt Tarin, när du tommer hem», frågade hon en dag smeksamt bror Torvald. »Nånting dött!»

»Ja», försäkrade Torvald, »det ska ja visst göra! Men jag vet inte riktigt vad man kan få för gott i Portugal. Utom portugisisk lök, förmodar jag. Ska jag ta med en portugisisk lök åt lillan?»

»Ja», sade lillan. Hon visste inte vad det var, men hon såg helt förnöjd ut. Och en stund senare satt hon och jollrade med sin docka.

»Tora bror ta resa till Pottegal och hämta pottegisis löt åt Tarin och det blir så roligt, vet Rosa! Så nu ta inte Rosa vara ledsen längre, fast hon ramla i golvet nyss!»

»Nu vet jag något annat gott man får i Portugal», sade Torvald en stund senare. »Man får så goda mandariner där.»

»Äter man dem», frågade lille Åke och gjorde stora ögon»

»Ja då», sade Torvald. »De äro utmärkt goda. Jag tänker äta många sådana, när jag kommer till Lissabon.»

»Men, Torvald, det är orätt», skrek Åke i upprörd ton. »Du får inte äta dem! Det är orätt att äta människor.»

Torvald kom underfund med att lilla bror tänkte på de kinesiska mandarinerna, vilka han sett avbildningar av på några porslinstallrikar. Stora bror hade någon möda med att lugna lilla broroch övertyga honom om att de mandariner han ämnade äta i Portugal voro ett slags små söta apelsiner, och att han inte alls hade för avsikt att äta upp människor.

***

»Madam Andersson har varit här i dag», sade fru Werner en dag vid bordet till sin man. »Hon som brukar hjälpa till vid rengöringar, du vet. Hon fick höra, att du och Torvald skulle resa till Portugal, och då sade hon: 'Ack, då

kanske konsuln och herr Torvald träffar på min gosse; sist jag hade bref från honom, skulle han just gå med ett tyskt fartyg till Portugal'. Och så lade hon till: 'Ack, snälla frun, bed dem då att hälsa så mycket till Bengt och säga åt honom att han skriver, för nu är det nästan ett halvt år som jag inte hört av honom'.»

De logo alla åt den beskedliga hjälpgummans föreställning, att om de vore i Portugal samtidigt med hennes son, så borde de träffa honom.

»För övrigt», sade konsuln, »är det väl inte troligt att han är kvar där, ifall hans fartyg gick dit redan för ett halvt år se'n.»

»Det vore i alla fall roligt, om vi träffade Bengt», sade Torvald. »Jag minns att han var alltid så glad och trevlig.»

»Ja, och han var bra snäll mot dig, Torvald», sade fru Werner, »när ni voro små. Han var ju fyra år äldre än du, men alltid, när han följdemed sin mamma hit — som han ju brukade göra, när han var mindre — lekte han så snällt med dig.»

»Ja, jag minns att han täljde barkbåtar åt mig», sade Torvald i erkännsam ton.

»För madam Anderssons skull önskar jag verkligen, att ni måtte träffa på honom någonstans», fortfor fru Werner. »Hon är så fäst vid sin gosse, och han är ju också hennes enda barn; jag kan gott förstå att hon måste känna sig ängslig över att ej ha hört av honom på så länge. Men det är nog inte troligt att ni få tillfälle att framföra hennes hälsningar.»

»Nej, det är verkligen inte troligt», sade konsuln.

***

»Måtte nu resan gå riktigt bra», sade fru Werner, då hon tog avsked av sin man och sin äldste son. »Måtte ni slippa alla äventyr!»

»O mamma», utropade Torvald, »*något* äventyr åtminstone kan du väl unna mig!»

Hans mor smålog, i det hon omfamnade honom.

»Det kan jag nog tro, att du hoppas på äventyr' Torvald. Men du kan väl inte begära, att jag i det fallet skall dela dina önskningar.»

*

II.

Torvald började tydligen repa sig redan under färden till Hâvre. Vädret var vackert och jämförelsevis milt för att vara i slutet av februari. Hela dagarna — så länge det var ljust — var Torvald uppe på däck, gick och pratade med sjömännen eller satt, insvept i sin fars stora ulster, och njöt av solskenet, den härliga salta luften och utsikten över det vida havet, som rullade blått och glänsande med små vita böljekammar här och var.

Från Hâvre gick färden direkt till Paris, där de resande lågo över ett par dar och åkte omkring och sågo på staden. Det var ej många av den stora stadens sevärdheter de hunno med, men Torvald fick dock se Napoleons grav i Invaliddomen, Notre Dame's stolta katedral, Jardin des Plantes med dess allehanda märkvärdiga djur, och av Louvrens rika konstskatter såg han åtminstone någon liten del.

I Paris hade ännu vinter rått. Men på slätterna av Maine och Touraine, över vilka de resande färdades fram med susande snälltågsfart, hördeslärkan sjunga och sågs plogen gå. I de städer och byar de foro igenom syntes tidiga vårblommor spira i de små trädgårdarna, och vårligt glad brusade Loire under Poitiers' vackert välvda gamla stenbro.

När natten bröt in, hade de hunnit till Bordeaux, där de skulle vila över en dag. Och medan konsuln var på besök

hos affärsvänner, gick Torvald och strövade ensam omkring på den ståtliga, välbyggda stadens gator. Han kom ned till kajen och såg Garonne, bred som en havsvik, rulla sina blåa böljor, på vilka vaggade hundratals fartyg av alla slag. Liv och larm rådde på kajen, där man lossade och lastade, och här och där hördes sång. .

Så kom han på sin vandring till en liten planterad plats, där crocus och anemoner stucko upp ur rabatterna och småbarn lekte i sanden; på bänkarna sutto kvinnor som stickade och gamla gubbar som med välbehag solade sig, och på buskarna svällde knopparna stora och gröna. Torvald satt där en stund och såg på blommor och knoppar och solljus och kravlande småbarn och hörde på sparvar och starar, som jublande kvittrade i snåren.

Och det tycktes honom att han mött våren själv på sin väg, våren, den livgivande och glädjebringande.

»Vad du ser frisk och glad ut, min gosse», sade hans far, då de åter möttes på hotellet.

Torvald log hemlighetsfullt.

Var det väl underligt, då han mött våren själv?På sin järnvägsfärd dagen därpå sago de under några timmar Atlanten allt emellanåt skymta glittrande blå till höger om dem, medan närmast omkring dem bredde sig Les Landes' ödsliga ljunghedar, varest här och där en marig tall höjde sig. Torvald hade många gånger i en samling gravyrer, som fanns i hans fars hem, sett en gammal litografi, föreställande en herde i Les Landes som gick på styltor och under tiden stickade strumpor. Han spejade nu ivrigt efter en sådan företeelse.

»Se, där är en!» utropade han till sist.

Ja, där stod en herde stilla på sina höga styltor och tittade bort emot det förbiilande tåget, under det stickstrumpan för ett ögonblick vilade i hans händer och den svarta fårflocken omkring honom — tydligen van vid tågets rassel — lugnt betade omkring honom. Det var en gammal man, de vita hårtestarna flögo för vinden, och ögonen voro dystert allvarliga.

»Så fattigt de måtte ha det här», sade Torvald gripen av medkänsla. »När de äro så flitiga! Och tänk så duktigt att sticka, medan man går på styltor!»

Torvald kom ihåg från föregående sommar sina försök att gå på styltor, han hade varit fullt upptagen av den svåra konsten att hålla balansen och fann det häpnadsväckande att man kunde på samma gång vara sysselsatt med ett handarbete.

»Ja, fattiga äro de nog här», sade konsuln, »men fransmän äro flitiga även när de icke äro fattiga. Det arbetas mycket i det här landet.»Efter en stund fick Torvald syn på en blånande bergskedja borta vid horisonten.

»O pappa — Pyrenéerna!» utropade han hänförd.

Bergen där borta begynte resa sig allt högre, allt efter som tåget nalkades dem med ilande fart.

Över den lilla Bidassoa-floden rusade tåget fram på den bro, som tillhör till sin ena hälft Frankrike och till sin andra hälft Spanien; nu stannade det i Irun, den spanska gränsstationen.

Där var en halvtimmes uppehåll för tullvisita-tion. Medan konsuln följde med bagaget, som av några mörkhyade bärare bars in i tullhuset, skyndade sig Torvald fram till ett tidningsstånd, där vykort lågo utbredda, för att köpa ett par sådana, Och han kände sig helt stolt när han för första gången fick tillfälle använda ett par ord av sin spanska för att fråga vad de kostade.

Så drog han upp en blyertspenna och adresserade det ena till sin mor, det andra till sin vän och skolkamrat Arvid, Och på båda skrev han: Hurra, nu är jag i Spanien!

På något avstånd såg han den lilla staden Irun och han lade märke till att husen voro vitkalkade och lyste i solen, att de hade balkonger av smidesjärn i de vackraste mönster. Några män som kommo vandrande på vägen, buro röda gördlar om livet, och ett par åsnor, lastade med korgar, feade granna röda och gula tofsar vid öronen. Torvald tyckte att om han mött våren i Bordeaux, så hade han här mött södern. Och förtjust återkom han till stationen, just som hans far börjadebli orolig, att han icke skulle komma innan tåget gick.

Omedelbart efter avfärden från Irun började tåget arbeta sig uppåt i branta stigningar. Den första timmen sågos bergsluttningarna täckta av ekdungar, men snart nog kommo de upp i skoglösa trakter, där fjälltoppar, ännu täckta av snö, syntes höja sig i fjärran och där i djupa klyftor forsade slingrande bergbäckar, över vilka förde pittoreska välvda stenbroar. Här och där syntes en by eller en liten stad med röda tegeltak, över vilka vanligen höjde, sig ruinerna av någon åldrig borg och de himmelssträvande tornen av en eller flera kyrkor.

I Bayönne hade de fått till reskamrat i kupén en fransman, en ung man med livliga mörka ögon och små svarta mustascher. Han hade rätt snart gjort bekantskap med de båda svenskarna, och han talade om att han var på väg till Madrid, där han skulle hälsa på en onkel som var bosatt där.

»Brr», sade han, i det han knäppte till rocken, då en iskall fläkt blåste in genom det öppna fönstret. »Detta är således den härliga södern! Det blir allt kallare, ju längre söderut vi komma!»

»Nå, vi äro nu också på en försvarlig höjd över havet», svarade konsuln.

»Det är sant. Och man lår i allmänhet ha stränga vintrar här. Det är alls inte omöjligt att vi få snöhinder. Se på de tjocka molnen där uppe! Nå, ni som komma från norden, ni äro väl inte ovana vid att fastna i snödrivor, när ni åka på tåg.»

/ soliga länder. 2Han blev mycket förvånad att höra, att det var jämförelsevis sällan järnvägstrafiken i Sverige blev stoppad av den orsaken.

»Ni ha det naturligtvis bättre ordnat med allting än vad man har i Spanien», sade monsieur Dumesnil — så hette den unge fransmannen. »Ni vet ju, att allting här är minst femtio år efter det övriga Europa. Apropå, ha ni märkt de där gendarmerna som följa med på tåget? De där hedersmännen med stora kaskar och så martialiska miner som ett par operettsoldater. Vet ni varför de äro med? Jo, ni ha kanske hört att det förekommer rövare i Spanien, riktiga veritabla rövare, som ibland inte ens dra sig för att attackera ett järnvägståg. Nå, de där två gendarmerna äro med för att försvara oss i händelse av ett sådant anfall. Det vill säga, man påstår att om de anfallande ej äro fler än två, så försvara gendarmerna tåget, men äro de flera, så förena de sig med bandet för att endräkteligen plundra passagerarna.»

»Finns det verkligen rövare i Spanien», frågade Torvald intresserad.

»Jo de finnas nog», försäkrade fransmannen, »om också inte så många som förr. Hör på, jag skall berätta er en liten historia om spanska banditer, den är visserligen från en tid av några decennier tillbaka, men den är rolig och den lär vara riktigt sann. Ett sällskap resande, som foro i diligens emellan Madrid och Sevilla — det var, som ni hör, på den tiden då där ej fanns järnväg — blevo anfallna och tillfångatagna av ett band rövare.Man rannsakade deras fickor och var just färdig att släpa dem med sig uppåt bergen, i avsikt att utpressa en lösepenning av deras familjer, då plötsligt ett annat, talrikare band dök upp på skådeplatsen. Dessa anföllo de förstkomna, togo ifrån dem både byte och fångar, och så — marsch! — var det för de resande att följa med sina nya ägare. Nå, man tar saker rätt gemytligt i Spanien. Efter en stund drog en av de resande upp ur fickan ett cigarrettetui, som undgått herrar rövares undersökningar, tände en cigarett och bjöd en åt den bandit som marscherade bredvid honom. Denne blev rörd över artigheten, tackade och började konversera. Hur det var, kom samtalet att röra sig om det hedervärda stråtrövaryrket, dess mödor och dess chancer. Rövaren beklagade sig bittert över de dåliga tiderna. Yrket bar sig inte längre, det var för mycket konkurrens, och så hade de resande börjat visa en så tarvlig småaktighet: de anade, när de gåvo sig ut på en resa, att de skulle råka ut för rövare och togo därför alls inga pengar eller dyrbarheter med sig. Ja, somliga drevo gnideriet så långt att de klädde sig i gamla, trasiga kläder. 'Se på den här jackan!' utropade herr rövaren och slog sig patetiskt för sitt bröst, 'ni ser hur dålig den är — och den är ett byte från vår senaste expedition! Är den inte så att man skäms över att behöva stjäla ett så uselt plagg? Den allra ärligaste stackare bär inte värre trasor! Och så äro folk så hårdhjärtade nu för tiden! De vilja ibland inte alls betala ut någon lösen försina släktingar. Sålunda händer det, att vi i ett par månader få lägga ut för våra fångars förplägning och se'n inte få något alls för det! Och till på köpet få vi kosta på dem ett skott krut för att bli av med dem! Det är för resten rätt otrevligt att skjuta folk, som man redan hunnit bli bekant med. Och för så magra

utsikter ska man vandra omkring i alla väder, ofta sova ute och äta kall mat! Ja, det är ett dåligt yrke, det är säkert.' 'Nå, varför väljer ni då inte ett annat?' frågade den resande. 'Det skulle jag nog vilja', svarade rövaren, 'och mina kamrater likaså, men det kan vi ju inte. Om vi bara nalkades en by eller en stad för att söka arbete, så skulle man ju skjuta oss som hundar. Nej, vi äro allt tvungna att fortsätta med det här livet.' Den resande funderade ett ögonblick. Så sade han: 'Sålunda, om man kunde skaffa er amnesti, så skulle ni överge detta yrke?' 'Det skulle vi visst det', svarade hela bandet, 'tror ni kanske att det är något nöjsamt att röva? Nej, det är riktigt att slita en hund.' 'Nåväl', återtog den resande, som råkade vara en ganska inflytelserik person, 'jag åtager mig att skaffa er amnesti, ifall ni lova att bli hederligt folk.' 'Det är uppgjort', svarade rövarna. 'Begiv er genast till Madrid och skaffa amnestien! Ni ska få en häst och ett pass, som skall skaffa er fri passage, ifall ni råkar på några av våra kolleger.' Den resande begav sig i väg och återkom efter några dagar till den överenskomna mötesplatsen med skriftlig amnesti. Han fann sina res-kamrater på allra vänskapligaste fot med rövarna. Man var just sysselsatt med att under skämt och munterhet äta en delikat skinka, som rövarna, såsom en särskild uppmärksamhetsgärd, stulit för sina fångars räkning. De resande förklarade sig ha funnit en sådan smak i det fria rövarlivet, att de voro betänkta på att ägna sig däråt i stället för att återvända till sina respektiva sysselsättningar. Men nu var det rövarbandets anförare, som uppträdde som moralist. Han framhöll dem eftertryckligt det orätta i att vara rövare och det både mer tillfredsställande och i längden mer förmånliga i att vara hederlig karl. Hans tal gjorde intryck. Slutet blev att rövare och resande tågade arm i arm till närmaste stad, där de mottogos med entusiasm av befolkningen.»

Medan man ännu skrattade åt denna historia, stannade tåget med ett häftigt ryck. Kupédörren öppnades hastigt, och ett par svartmuskiga, grovlemmade män stucko in sina huvud.

»Se, där har ni edra rövare!» utropade konsuln.

Men de förmenta banditerna slungade endast in ett par avlånga blecklådor och försvunno därpå.

»A, helvetesmaskiner», utropade fransmannen glättigt. »Man är då inte så efterbliven i detta land som jag trodde!»

»Men vad är meningen med de där lådorna», frågade Torvald förundrad.

»Meningen, min unge vän, är att värma våra fötter. Det är det primitiva sätt att uppvärma kupéerna som brukas i detta primitiva land. Lådornaäro fyllda med hett vatten. Och det måste medges, att man tinar upp en smula, när man sätter fötterna på en sådan här tingest.»

En timme senare — då det redan blivit alldeles mörkt — togos vid en annan station de nu helt avsvalnade lådorna ut, och nya sådana skjutsades in av seniga armar, klädda i blåa bomullsblusar.

»Vad heter den här stationen», frågade Torvald den ene av männen med blecklådorna.

Mannen lyfte en förvånad blick emot honom.

»Burgos», svarade han med sträv stämma.

»Jaså, ni stanna inte heller över i Burgos?» sade fransmannen.

»Nej», sade konsul Werner, »man varnade oss i Bordeaux. I spanska hotell i landsortsstäder kan man få frysa oerhört, sades det mig. Vanligen tegelgolv i rummen och inga eldstäder.»

»Ja», sade fransmannen, »jag var också ohågad att skaffa mig en lunginflammation. Men det är nog skada att inte se Burgos. Dess gotiska katedral skall vara ett underverk. Och så finns där Cids koffert! Ni ha väl hört talas om Cids koffert, som den store hjälten lämnade i pant, när han en gång var i penningknipa? Den sades innehålla stora dyrbarheter men var fylld med bara stenar och sand, och den hedervärde ockrare, som lämnade lånet, var förbjuden att öppna den. Nå, när Cid betalade igen lånet, öppnade han kofferten — vilket jag för min del anser var rätt odiplomatiskt av honom, men han ville väl häva ut innehållet direkt och spara transportkostnadernatillbaka. Ockraren blev förstås stött och ansåg sig lurad. Varpå Cid med stor värdighet

svarade att där dock *fanns* något mycket dyrbart i panten, ty hans ord och hans heder fanns där. Emellertid lär den där kistan nu visas på ett museum i Burgos. Det skall vara en kolossal pjes. Skulle dra en enorm övervikt i våra dagar! — Och ett stycke utanför Burgos äro Cid och hans älskade Ximene begravna, ävensom hans stridshingst Babieca. Det lär för övrigt vara den hästens fel att inte Cid blivit kanoniserad. Folket ville, att dess avgudade hjälte skulle förklaras för helgon och menade, att hans hjältedygder och hans segerrika strider mot de otrogna morerna fullt rättfärdigade en kanonisering. Men Babieca förstörde saken. Kyrkans män förklarade, att det var något mycket syndigt att vilja ha sin häst med i sin grav, det var nästan som om Cid blivit smittad av de hedniska morernas villfarelser. *De* älskade ju sina hästar som om de vore människor. Och så fick inte Cid bli helgon. Där ser man hur hästvurmen kan göra en människas olycka. — Men vet ni vad, mina herrar, anse ni inte det kan vara tid att vi söka vila? Det blir tidigt på morgonen vi komma till Madrid.»

De svenska resenärerna voro också sömniga. Och så lade man sig på sofforna och somnade vid tågets rasslande för att allt emellanåt vakna till ett slag vid en gäll tutning och ett ryck.

*III.

Konsul Werner och hans son hade varit några dagar i Madrid, hade sett sig omkring lite varstans, hade nyss varit på förnyat besök i Museo Real, där de beundrat Murillos blida madonnor, Velazques' underbara »Lansarna» och ännu många mästerverk; nu promenerade de i Pradon, i vars lövlösa alléer rörde sig ett vimmel av vagnar och fotgängare.

Plötsligt fick Torvald syn på ett bekant ansikte.

»Se, där är ju monsieur Dumesnil», utbrast han glad.

Monsieur Dumesnil kom fram till dem och hälsade.

»Nå, vad tycka ni om det här?» frågade han. >Inte är det värt att vänta sig få se någon spansk lokalfärg! Vad toaletterna beträffar, kunde man lika gärna promenera i Boulognerskogen — utom att de förstås äro smakfullare där. Och har ni lagt märke till vad de äro småväxta här, de som tillhöra den allra finaste societeten? Ser man i ett ekipage någon riktigt liten spinkig herre, så kan man vara säker på att det är en grand.»Monsieur Dumesnil log åt sin vits och fortsatte:

»Nej, Madrid är inte någon typiskt spansk stad, den är allmänt-europeiskt banal. Men i morgon tänker jag resa och se något som är bättre: jag ämnar fara till Toledo.»

»Ni också? Vi ha just tänkt resa dit i morgon!»

»Så mycket bättre! Då får jag sällskap med er! Om ni tillåter?»

»Med största nöje!»

Följaktligen träffades man nästa morgon vid las Delicias' järnvägsstation.

Det var ett tröstlöst dystert landskap man under den första delen av färden såg utbreda sig utanför kupéfönstren. Knappast ett träd, sällan en människoboning, blott vidsträckta svartgrå fält, där ännu intet grönt strå stuckit upp, och i fjärran klippiga höjder.

»Jag börjar förstå», yttrade m. Dumesnil, »den dystra fantasi som karakteriserar så många spanska målare! Lade ni märke till uppe i museet alla de ohyggliga tavlorna där martyrer plågas eller där krymplingar framvisa sina vanskapligheter? Går man länge och tittar på ett sådant här landskap, så kan man nog bli fallen för mardrömmar.»

Men efter en stund blev landskapet mera omväxlande med dungar av träd här och där — dock mest olivträd med missmodigt knotiga stammar och melankoliskt silvergrått lövverk.

Men så syntes Toledo vid horisonten.

De brusto alla ut i ett rop av beundran.Majestätiskt höjde sig staden på sin klippa, med tjocka krenelerade murar,

med ålderdomliga torn och portar, medan Tajo, skummande och strid, buktade sig kring dess fot. Solen, som hela morgonen varit dold av moln, bröt i detta ögonblick fram, och i dess gyllene sken lyste hela staden i en varm, mättat gul färg.

Vid stationen, som låg vid klippstadens fot, togo de resande en vagn som skulle föra dem uppför backen. Framför dem höjde sig en stor port med tre hästskoformade valvbågar.

Kusken vände sig om på bocken, pekade på porten och sade:

»Del tiempo de los moros!»

Nå, det hade de kunnat gissa själva, att denna port var av arabiskt ursprung.

Hela tiden, medan de åkte uppför backen, om-svärmades vagnen av en skara svartögda, trasiga bytingar, som med höga rop erbjödo sig att tjäna de resande till ciceroner.

»Jag tycker i allmänhet inte om att bli förd omkring av en ciceron», sade konsuln, »men det påstås att i Toledo skall det vara nödvändigt att ha en.»

»Ja», sade m. Dumesnil, »det lär vara lika omöjligt att leta sig fram i dess slingrande gränder som i den ryktbara labyrinten. Det gäller således blott att utvälja den piggaste av de här skrikande gynnarna.»

»Det är nog den här», sade Torvald, visande på en byting om tio, tolv år med ett mycket gul-hyat ansikte och en tjuvpojksglimt i de svarta ögonen.

Ynglingen i fråga uppfattade tydligen strax, att det var fråga om att uppmuntra honom, och han blinkade förtroligt åt Torvald, i det han öppnade sin mun till ett brett grin. Och så snart vagnen stannade — efter det man passerat ännu en arabisk port av utsökt ädel form och kommit in i det egentliga Toledo — rusade han fram med en min, som om saken vore avgjord, och förklarade med en storartad gest:

»Nu ska jag visa er allt vad som finns i Toledo!»

Varpå han omedelbart med stor myndighet började köra bort alla sina konkurrenter.

Det intryck av romantisk medeltidsstad som Toledo givit alltifrån första ögonblick det visade sig vid horisonten, minskades icke, när man strövade omkring i dessa trånga, slingrande gränder. Husen hade blott få fönster åt gatan, och dessa voro vanligen försedda med konstrikt smidda galler; portarna voro tjocka och massiva, beslagna med spikar med stora huvuden. Blott sällan mötte man en människa. Och kom en åsna vandrande, lastad med två korgar, måste man trycka sig intill väggen för att komma förbi henne.

Den svartögde ynglingen, som lydde namnet Juan, pratade hela tiden och gav en mängd upplysningar, av vilka Torvald dock icke förstod så särdeles mycket.

»Säg åt honom att vi vilja gå till katedralen», sade konsuln till sin son.»Naturligtvis, naturligtvis», svarade Juan med stor värdighet, när han mottog denna uppmaning, »jag för er just dit.»

Snart stodo de inför en härlig gotisk byggnad med ett högt himmelssträvande torn. Vid sitt inträde kunde de i första ögonblicket knappast se någonting: därute lyste solen med bländande styrka på kalkvita murar, härinne rådde ett svalt blått dunkel. Men sedan deras ögon vant sig vid skymningen, betraktade de, djupt betagna, skogen av stolta pelare som uppbar de mäktiga valven och rikedomen av allehanda konstskatter.

Endast Juan tycktes helt oberörd av den högtidliga stämningen inne i detta åldriga tempel. Och när han berättade legenden om huru den heliga jungfrun en gång själv visat sig i denna kyrka, som var ägnad åt henne, och varit så belåten över den bild av henne som stod på högaltaret att hon omfamnade den och skänkt den förmågan att göra underverk, då småskrattade han hela tiden, som om han velat säga:

»Ni ska inte inbilla er att jag tror på de där historierna!»

Och likaså när han visade på den heliga sten, där himladrottningen påstods ha satt sin fot.

Det som mest intresserade Juan var ett galler framför ett kapell, vilket han förklarade vara av rent silver.

»Men det är övermålat med svart, som ni ser, så att det inte skall märkas att det är av silver.»

»Varför det?» frågade Torvald förvånad.»För att man inte skall stjäla bort det», svarade Juan.

»Då är det just inte mycket glädje med att det är av silver», menade Torvald.

»Jo, man vet ju att det är silver», sade Juan, som tycktes finna detta tillräckligt tillfredsställande.

Till sist var man uppe i tornet, där Juan visade på den stora klockan, inne i vilken, som han sade »sex skomakare och en skräddare kunna sitta bekvämt och arbeta.»

Då man kom ned igen, förklarade konsuln, att nu vore det tid att gå och äta middag.

»Fråga Juan vilket som är det bästa hotellet i staden.»

»Fonda del Lino», svarade Juan.

»Nå, så för oss dit då!»

»Jag har mina onda aningar beträffande vår blivande middag», sade m. Dumesnil. »En fransk författare har försäkrat, att här i Spanien är man så måttlig, att man till frukost förtär blott en tesked choklad, till middag en vitlök och ett glas vatten och till kvällsvard en cigarrett. En sådan diet skulle icke passa för den aptit jag har för tillfället. Han påstår också, att när man kommer till ett spanskt hotell i landsorten och begär att få något att äta, så frågar värden om man fört med sig några matvaror. Svarar man nej, pekar han nedåt gatan och säger: 'Där bor slaktaren och där bor bagaren; gå och köp vad ni vill ha, så skall jag se till om min hustru kan tillaga det — förutsatt att vi ha något bränsle hemma.' Det lå-30

ter ju uppmuntrande! — Hör nu, Torvald», fortfor han, »fråga vår unge don Juan, om man har god mat på Fonda del Lino.»

Juan försäkrade i de mest emfatiska ordalag, att maten där var utomordentlig. Och något lugnade inträdde de resande i hotellets matsal.

En uppassare kom fram och överräckte med ett vänligt leende en matsedel avfattad på spanska.

»Nu, min unge vän», sade m. Dumesnil till Torvald, »nu skall det prövas, om ni verkligen besitter någon kunskap i det ädla spanska språket, eller om ni helt enkelt är en humbug. Om ni lurat i oss några historier beträffande kyrkor och monument, vilka Juan alldeles inte berättat, så må del vara er förlåtet, men nu kommer något allvarligare! Utvälj ibland alla dessa rätter något som kan tilltala en civiliserad gom!»

Torvald läste igenom matsedeln med en bekymrad min. Han hade nog en gång pluggat i sig en hel del namn på maträtter, men han upptäckte nu, att han tämligen blandat om dem i minnet.

»Rinones», sade han fundersamt, »jag tror att rinones betyder kotletter.»

»Nå, låt oss då ta rinones», sade m. Dumesnil.

Ett fat rinones bars in. Torvald såg med oro att det inte liknade kotletter.

»Vad vill det här säga?» utbrast m. Dumesnil. »Det är ju njure — njure stekt i olja. Kan ni 'äta njure, monsieur Werner?»

Konsuln måste säga, att han var ganska obenägen därför.3i

»Jag kan omöjligt äta det», förklarade m. Dumesnil. »Sålunda kan jag ej se annat än att vi måste döma er, Torvald, att äta upp hela detta fats innehåll. Det är», tillade han med en min av låtsad stränghet, »blott ett rättvist straff för att ni narrat oss.»

Den välvillige kyparen räddade emellertid Torvald från detta fruktansvärda tillbud. Då han märkte, att anrättningen icke föll i smaken, förklarade han, att han strax skulle utbyta den mot vad de resande eljest kunde

vilja ha. Men Torvald letade förgäves i sitt minne efter namnet på oxstek eller någon annan lämplig rätt

»Ack, min unge vän Torvald», sade m. Du-mesnil med en suck och en vemodig skakning av huvudet, »lär härav för framtiden, att det nog kan vara angenämt att lära sig spanska verser utantill — såsom ni nyss gav mig ett vackert prov på — men att det är långt nyttigare att känna till matsedeln!»

En herre, som satt vid ett bord ett stycke ifrån dem, yttrade nu på franska med en artig bugning:

»Kanhända jag kan stå er till tjänst med att översätta?»

Det var på en tämligen dålig franska och med en stark brytning dessa ord yttrades, men de resande voro i alla fall helt glada åt hjälpen av den spanske herrn, vars dräkt — såsom de strax lade märke till — var tämligen trådsliten men vars hållning och utseende voro mycket distingerade. Och de fingo så småningom med hans tillhjälpen ganska passabel middag. Att maten var stekt i olja hade de redan börjat vänja sig vid.

När de slutat middagen, kommo konsul Werner och m. Dumesnil överens om att de, som ett litet tack till den välvillige hjälparen vid bordet bredvid, skulle inbjuda honom att dricka en kopp kaffe och röka ett par cigarretter tillsammans med dem. Spanjoren tackade för inbjudningen med en bugning full av värdighet. Men när han steg upp från sitt bord för att flytta sig till deras, märkte de resande till sin outsägliga häpnad, att han var barfota och att hans benkläder nedtill voro i ett mer än bedrövligt skick.

Bodde han hemma i Stockholm, tänkte Torvald för sig själv, så skulle han ju rent av kallas en koling! Men här i landet tyckas till och med kolingarna se förnäma ut!

Det var verkligen med nobless i hållningen och en naturlig behagfullhet i sättet som spanjoren slog sig ned vid deras bord och uttalade sin glädje över att ha kunnat vara dem till en liten hjälp. Han förfrågade sig om vad de sett och var synbarligen glad att höra, att de voro förtjusta i Toledo.

»Vad ha ni för förare?» frågade han.

Han såg icke riktigt nöjd ut, när de nämnde Juan Valerios namn.

»Han är inte dum den pojken», sade don Antonio — deras gäst hade presenterat sig för dem som don Antonio Aviella — »men han känner icke tillräckligt de gamla sägnerna. Skola ni möjligen tillbringa någon tid här i Toledo?»»Nej, vi återvända redan i kväll till Madrid.»

»Det är skada! Man behöver lång tid för att riktigt se Toledo. En författare har skrivit, att om man vistats i Toledo i nio månader, så har man dock icke hunnit mer än börja se vad där finns sevärt. Men om ni skulle vilja tillåta mig att i eftermiddag vara eder ciceron, så skall jag, under det jag visar er några av vår stads sköna byggnader, också berätta er något om det märkvärdiga och underbara som där tilldragit sig.»

Anbudet mottogs med nöje. Det var ju en stor fördel att få en ciceron som kunde tala franska. Vad Juan beträffade, så räknade han väl troligen på att även efter middagen få ledsaga främlingarna, men antagligen skulle han bli minst lika belåten, ifall han finge den beräknade ersättningen därför utan att behöva göra sig någon möda. Ja, mycket riktigt. Juan, som stod utanför hotellet och väntade, rökande en cigarrett, såg själaglad ut, när han fick ytterligare en blank peseta, med tillsägelse att hans tjänster icke vidare behövdes.

»Detta är det gamla Zodocover», sade don Antonio, då de kommo ut på ett oregelbundet format torg, omgivet av åldriga byggnader och med några planteringar i mitten. »Men numera heter det Plaza de Constitucion.»

»Det har jag redan kommit underfund med», sade m. Dumesnil, »att det finnes visst inte en stad i Spanien, där man inte döpt om något gammalt minnesrikt torg med detta banala namn. Det är ett mycket misslyckat tilltag, tycker jag.»

/ soliga länder. 3»Ja», sade don Antonio, »jag tycker som ni, men jag har hört min far berätta från sin ungdom, huru lyckliga alla människor voro över att man fått en konstitution, fastän många alls inte visste vad det var för något; där voro fattiga stackare som gräto av glädje, därför att de trodde att nu skulle allting bli så bra och de skulle aldrig behöva svälta mera. Det var till och med en gammal gumma som trodde, att det var ett nytt helgon

och bad var dag till Santa Constitucion. Jag tänker det var för detta: att alla människor kände sig så lyckliga över att ha fått en konstitution som de nödvändigt ville ha dess namn på gathörnen. Men vi toledanare glömma i alla fall icke att detta är det ärorika gamla Zodocover. Här ha många torneringar hållits i forna tider, både när morerna och när de kristna rådde i Toledo. Här var det också den tvekamp ägde rum som skulle avgöra, om Toledos invånare skulle få fira sin gudstjänst på sitt gamla sätt eller icke.»

»Avgjordes det genom tvekamp», frågade Torvald förundrad.

»Ja, visserligen», svarade don Antonio. »Det förhöll sig nämligen så, att när morerna belägrade Toledo och de kristna nödgades uppgiva staden, gjorde de det endast på det villkoret att de skulle få lov att behålla sex av sina kyrkor och där ostörda fira sin gudstjänst. Sålunda, mina herrar, har den heliga mässan aldrig upphört att firas i denna ärorika stad, icke ens när morerna härskade här. Men när morerna fördrivits från Toledo av35

konung Alfonso av Castilien och den helige fadern i Rom fick veta, att de kristna i Toledo fortfarande firade mässan på det gamla sättet, såsom det brukats i äldsta tider, sände han bud, att de borde utbyta denna gamla liturgi emot den gregorianska mässan, som då införts i hela det kristna Europa. Och konung Alfonso befallde att så skulle ske. Men toledanerna ville ingalunda uppgiva sin gamla mässa, utan hotade att göra uppror. Då föreslog konungen, att man skulle låta Gud döma i saken. Och så vart det bestämt, att två riddare skulle kämpa mot varandra, den ene för den gamla mässan och den andre för den nya. Så skedde, och den gamla mässans riddare segrade. Då jublade Toledos folk. Men ännu ville icke konungen och hans parti giva vika. 'Ännu ett prov må vi föranstalta', sade de, 'för att utröna vilket som är Guds vilja,´ Och så upprestes ett bål här på Zodocover, och på detsamma lades en bok, i vilken var skriven den gregorianska mässan, och en med den gamla mässan, varpå bålet antändes. Då blev boken med den gregorianska mässan något litet bränd, men den gamla mässboken låg helt oskadd i lågorna. Och så fick Toledo behålla sin gamla mässa, och den behöllo de i långliga tider. Men nu ha vi samma mässa här som andra kristna.»

Don Antonio förde nu de resande till kyrkan San Juan de los Reyes.

Denna kyrka var till sitt yttre prydd på ett egendomligt sätt. På dess murar — nedifrån och ända högt upp — hängde stycken av grova järn-36

kedjor, bildande ett slags girlander av ett dystert utseende.

»Dessa kedjor», sade don Antonio, »ha burits av fångar som försmäktat i moriska fängelsehålor. När Fernando och Isabella fördrivit de sista morerna ur Spanien och haft den glädjen att befria skaror av olyckliga kristna fångar, beslöto de att deras kedjor skulle upphängas på den kyrka, vilken de såsom ett tackoffer ville uppbygga i Toledo.»

Det gjorde ett gripande intryck att se dessa stumma och dock vältaliga vittnesbörd om längesedan döda människors tunga lidanden.

De trädde in i kyrkan — en skön gotisk skapelse. Men ännu mer betagande än kyrkan var den klostergång som fanns därutanför: en avlång, solbelyst gård, omgiven av spetsbågsarkader, mellan vilkas utsökt fina och luftiga skulpturverk slingrade sig gröna rankor och klängväxter.

»I sanning, jag förstår att man kan vilja bli munk för att dagligen promenera i en sådan klostergång», utbrast m. Dumesnil hänförd.

Och Torvald tänkte, att hur härliga än många av Pradogalleriets målningar voro, så var dock denna underbara arkitektur, smekt av sol och vajande grönska, en syn av ännu större skönhet.

»Där», sade don Antonio — efter det de strövat omkring en stund — »där ligger San Gines.» Och han pekade på en halvt förfallen byggnad. »Det är under dess golv som ingången finnes till Herkules' grotta.»»Spanjorerna», anmärkte m. Dumesnil med halvhög röst till de båda svenskarna, »ha, efter vad jag hört sägas, en stor benägenhet för att lägga beslag på allehanda forntida hjältar till förmån för sin egen historia. Ni skall få se, att de påstå att Herkules grundlagt Toledo!»

Högt sade han, vänd till don Antonio:

»Kanske är det Herkules som grundat Toledo?»

Don Antonio fick ett indignerat uttryck.

»Nej, senor», sade han med eftertryck, »när Herkules kom till Spanien, var Toledo redan en mycket gammal och ryktbar stad. Den är nämligen grundlagd av Tubal, Jafets son, Noaks sonson. »

»Å», sade de resande.

Och don Antonio märkte med tillfredsställelse, att de voro överväldigade.

»Nå, och grottan?» frågade m. Dumesnil, sedan han hämtat sig något.

»Grottan», återtog don Antonio, »byggdes av Herkules, och den sträcker sig under hela Toledo och under Tajo och tre mil där bortom.»

»Verkligen», utropade m. Dumesnil, »om Herkules grävt ut hela denna grotta, så förtjänar han att kallas en duktig karl, och alla de tolv s. k. storverk han utförde äro ingenting emot detta!»

»Han grävde den icke uteslutande med sina händer», förklarade don Antonio. »Herkules var — ni kanske inte vet det?» — här fick don Antonio ett något medlidsamt uttryck — »ni kanske inte vet, att Herkules var icke endast oerhört starkutan också en mycket mäktig trollkarl. Nere i denna grotta samlade han sina lärjungar omkring sig och undervisade dem i magiens hemligheter. Alltifrån denna tid är det som Toledo varit ryktbart såsom en medelpunkt för de hemliga konsterna. Jag har en vän som är mycket lärd», — don Antonio rätade på sig, när han sade detta — »och han har berättat mig, att under medeltiden benämndes magien i både Frankrike och i England arte toledana.»

»Kan man inte komma ner i den där grottan?> frågade Torvald.

»Nej», svarade don Antonio. »Ingången murades till för mer än femto år sedan, därför att flera gånger människor, som vågat tränga dit ned, endera aldrig vänt åter eller, om de ånyo kommit upp i dagens ljus, strax efteråt dött till följd av de fasor de skådat därnere. En gång begav sig en fattig skomakare dit ned, i hopp att finna den skatt som där ligger gömd. Hans hustru och barn hungrade, han var förtviflad över att inte kunna skaffa dem mat, och han beslöt att våga sitt liv för att bringa dem alla ur eländet. Och så begav han sig ner med en lykta i handen och be-gynte irra omkring i de långa gångarna därnere. Men emellanåt hörde han besynnerliga ljud, och då stannade han skräckslagen och undrade, om det var tjutet av den stora hunden han hörde. Ty han visste, att en förfärlig avgrundshund bevakade skatten därnere. Som han nu strövade omkring, kom han till en stor välvd grotta, där på markenlyste något vitt. Han förde lyktan dit och märkte, att där lågo högar av människoben. Då förstod han, att här lågo de vilka före honom begivit sig ned för att söka skatten och vilka fallit offer för den stora hunden. Och han vände om och flydde, medan håren reste sig på hans huvud, och han tyckte sig höra avgrundshundens tjut bakom honom. Han kom levande upp i ljuset igen, men dagen därpå dog han.»

»Han förkylde sig väl därnere och fick lunginflammation», anmärkte m. Dumesnil nyktert. »Det brukar vara en otäckt obehaglig luft i sådana där hålor.»

Don Antonio bevärdigade icke denna vanvördiga anmärkning med ett svar. Han fortsatte:

»Icke långt därefter var det en lärpojke som fruktade att bli straffad av sin stränge mästare för en förseelse han begått och som flydde ner i hålan. Han kom efter flera dagar ut igen genom den utgång som finnes tre mil borta i bergen, men icke heller han levde långt därefter. Det var över denna utgång på andra sidan Tajo, som fordom det ryktbara Herkules' torn reste sig. Ni kanske inte ha hört berättelsen om Herkules' torn?»

Nej, det hade de resande inte, och de uppmanade don Antonio att berätta den.

»Nåväl», sade don Antonio, »jag skall berätta er historien om Herkules' torn.

En dag kommo till don Rodrigo, den siste av de västgotiska konungar som härskade här i Toledo, två gamla män

med långt vitt skägg ochklädda i sida vita mantlar. Vid sina bälten buro de väldiga knippen av nycklar av olika former. Och de talade till konung Rodrigo sålunda: 'Vet, o konung, att i forna tider byggde Herkules den starke, sedan han vid sundet upprest sina stöder, ett torn i närheten av denna urgamla stad. Därinne fanns en förfärlig hemlighet innesluten, vilken skulle bringa olycka över vem helst som sökte inträngа i tornet. För att förhindra sådana försök, satte han för ingången till tornet en stark järndörr med ett konstrikt lås och befallde, att varje konung som efter honom skulle komma att härska i Toledo, skulle öka säkerheten genom att sätta ännu en bom med ett lås på porten. I vår släkt har uppdraget att vakta denna port varit ärftligt allt sedan Herkules' dagar. Nu är vårt ärende att bedja dig, o konung, att sätta, också du, ett nytt lås på denna port'

När konung Rodrigo hörde detta, upptändes han av nyfikenhet, och han begynte tänka, att säkerligen funnes någon kostbar skatt begraven i denna byggnad. Och då han var i stort behov av pengar, emedan han förslösat det mesta av sitt guld på fester och lustbarheter, beslöt han att inträngа i tornet och bemäktiga sig dess innehåll. Visserligen sökte flera av hans män — nämligen de äldre och förståndigare — avråda honom därifrån, och främst den ärevördige ärkebiskop Urbino, vilken föreställde honom, att det vore en förmätenhet att trotsa de okända faror som kunde lura inne i tornet. Men don Rodrigo var en oför-skräckt man och stod fast vid sitt beslut. Följande morgon red han, åtföljd av en skara av sina krigare, ut ifrån Toledo, över bron och in i bergen på andra sidan Tajo, där han i en ödslig nejd, tre mil ifrån staden, fann det underbara tornet, vilket låg uppe på en brant klippa. Vid den stora järnporten, vilken var tillsluten med många bommar och lås från olika tider, stodo de båda väktarna. De förfärades, när de hörde konungens avsikt att inträngа, och bådo honom avstå därifrån. Men på hans bestämda befallning måste de öppna låsen, det ena efter det andra, vilket skedde med stort besvär, ty de hade rostat av ålder. När till sist alla låsen öppnats och den stora porten slogs upp på knarrande gångjärn, steg konungen in, följd av sina krigare samt av fackelbärare. De kommo in i en lång, mörk gång, där de på avstånd hörde ett fruktansvärt dån, som väckte en viss beklämning även hos de modigaste. När de där framträngt ett stycke, kommo de till ett rum, i vilket syntes på en piedestal en jättestor gestalt, klädd i en bronsrustning och av ett förfärande utseende.

Denna gestalt svängde en stor klubba, vilken han oupphörligt slog i marken, varav uppkom det dån de hört. Bakom bronsmannen var en dörr, men det tycktes omöjligt att komma fram till denna, så tätt föllo klubbslagen. Och om bronsmannen var en levande jätte eller om han var en stod, vilken genom någon förtrollning bragtes till att på detta sätt oupphörligt svänga sin klubba,det visste icke de inträngande. Men över hans bröst gick ett bantler, vilket bar inskriften: 'Jag gör min plikt,'

Efter att en stund i tystnad ha sett på bronsjätten, ropade konung Rodrigo till honom:

'Vem du än är, så vet att jag ej kommit för att vanhelga denna plats, men för att uppdaga det mysterium den gömmer; jag besvär dig därför att låta mig komma förbi.'

Ögonblickligen hejdade jätten sin klubba. Och konungen och hans följe gingo oskadda genom dörren.

De trädde nu in i en stor välvd sal, vars väggar voro betäckta av ädla stenar, vilkas glans var sådan att i salen rådde ett svagt ljus, fastän intet fönster fanns. I salens mitt stod ett bord av alabaster, på vilket med grekiska bokstäver stod att läsa, att detta torn var byggt av Herkules av Tebe. På bordet stod ett gyllene skrin med ett lock av pärlemor, å vilket följande ord voro inristade: 'I detta skrin finnes tornets hemlighet gömd. Ingen annan än en konung kan öppna det. Men må han taga sig i akt! Sällsamma tilldragelser skola här uppenbaras, vilka komma att äga rum före hans död.'

Konungen öppnade skrinet.

Intet fanns därinne utom en hoprullad linneduk. Don Rodrigo rullade upp den och fann, att på densamma voro målade en lång rad av ryttare, klädda i turbaner och fladdrande mantlar, med kroksvärd hängande om halsen och bågar vid sa-43

deln. Över denna rad av ryttare stod skrivet med grekiska bokstäver:

'Förmätne konung, se här de män som skola störta dig från din tron och underlägga sig ditt rike.'

I bävande tystnad stirrade konungen och hans följeslagare på gestalterna. Plötsligt tycktes dessa börja röra sig, och där hördes som ett svagt och avlägset dån av strider, man hörde hästar gnägga och trummor mullra och pilar vina. Allt högre och tydligare ljöd dånet, och duken rullades upp och växte och började fladdra likt ett stort baner, som fyllde hela den stora hallen. Snart hade baneret förvandlats till ett moln — ett genomskinligt moln, ur vilket de skugglika gestalterna skymtade fram. Ett slagfält syntes; där sågos kristna krigare inbegripna i dödlig strid med en härskara museimän. De kristna veko, korsfanan sjönk, de otrogna upphävde gälla triumfrop. Mitt i de flyende kristna skarorna såg don Rodrigo en krigare med krona på sin hjälm; konungen såg honom blott från ryggen, men han igenkände rustning och vapen och den vita stridshästen — de voro hans egna! Efter några ögonblick av vilt tumult sågs den vita hästen galoppera omkring utan ryttare.

Bleknande vände konungen bort sitt huvud och skyndade ut ur den olycksdigra hallen, följd av sina män. I det yttre rummet stod icke längre bronsjätten — han var försvunnen. Då de kommo ut ur tornet, sågo de båda de åldriga väktarnaligga där döda med pannorna krossade som av klubbslag. Himlen, som välvt sig klar och blå, när de inträtt i tornet, var nu betäckt av mörka skyar, stormen tjöt, blixtar ljungade och regnet föll i strömmar.

Konungen befallde, att den stora järnporten åter skulle tillslutas. Men det befanns omöjligt; icke en tum rörde den sig på sina gångjärn, trots alla ansträngningar. De måste lämna den öppen och begiva sig hemåt. Och medan de, fulla av skräck och onda aningar, sprängde framåt mellan klipporna och över den skummande Tajo, tycktes det dem som om de genom stormens tjut och det piskande regnet ännu hörde stridsbullret — liksom om tornets spökhärar ännu förföljt dem.

Följande dag, då solen åter sken klart, red konung Rodrigo med sina män än en gång till det olycksdigra tornet, i avsikt att söka tillsluta dess järnport. Men då mötte dem ett nytt under. Över tornet sågs en örn sväva med en brinnande fackla i sin näbb, facklan föll ned på tornets spets, och inom ett par ögonblick stod hela byggnaden i lågor. Och förunderligt var att se huru tornet, vilket helt var uppbyggt av sten, dock inom en kort stund så förtärdes av lågorna att blott en hög aska fanns kvar. Strax kom en flock fåglar flygande, små och sandfärgade, men så många att vid fladdrandet av deras vingar askan lyftes som av en storm och sprid des ut över hela Spaniens land. Och var en flaga av askan föll ned, där lämnade den en blodfläck efter sig. Och detberättas av gamla krönikeskrivare att alla de män, på vilka fallit en askflaga, sedan stupade i striden, när morerna kommo och erövrade Spanien.»

»Där», sade don Antonio, sedan de åter vandrat omkring en stund, »där ligger Santa Maria la Bianca, den bör ni se. Den var först en judisk synagoga, sedan en arabisk moské och därpå en kristen kyrka. Sedan var den en kasern och har därpå begagnats till magasin. Men så kommo resande och ropade: A, vilken vandalism! och skrevo i tidningarna om det, och nu användes den inte alls, utom att främlingar gå in och titta på den.»

De gingo in genom en port, passerade en skräpig gård och kommo till något som såg ut nästan som en lada. Men då de trädde in, sågo de en stor sal med en skog av korta, tjocka pelare och med väggarna smyckade av sirliga arabiska ornament.

»Det har inte funnits mycket synagogor i Spanien», sade don Antonio, »mitt folk har inte tyckt om judarna.»

»Nej, det ha de ju visat», sade m. Dumesnil.

»Ja, senor, de ha visat det, de ha visat att de inte ville tåla ibland sig dem som dödat vår Herre och Frälsare. Men vet ni varför judarna i Toledo fingo tillåtelse att bygga synagogor? Jo, det var därför att de kunde bevisa att de röstat emot korsfästelsen. När judarna i Jerusalem dömt Jesus Kristus till döden, skickade de bud till alla judar, som bodde utom Palestina, och begärde att få vetavad deras mening var om saken, och då svarade judarna i Toledo, att de röstade emot dödsdomen.»

»Men där var ju omöjligt tid till det», invände Torvald, »Jesus dömdes ju ena dagen och korsfästes den andra.»

Don Antonio kom inte alls i förlägenhet.

»De hade naturligtvis för länge se'n sins emellan beslutat att döda honom, och det var väl då de skickade bud och

frågade. I alla händelser så finns den ännu förvarad, den skrivelse, i vilken Toledos judar röstade emot saken. >

»Det var ju ganska listigt av dem att fabricera ihop något sådant», anmärkte m. Dumesnil avsides till konsul Werner. »Och jag kan gott tänka mig, att man i detta land kan hitta på vad som helst och ändå bli trodd.»

De hade gått upp för några brant stupande gator; framför dem höjde sig ett mäktigt slott uppbyggt i ädel renässansstil, och med ett fyrkantigt torn i vart och ett av sina fyra hörn.

»Detta är Alcazar», sade don Antonio, »och det är uppbyggt av Carl den femte.»

»Det kunde jag ana», sade m. Dumesnil. »Det har jag redan märkt, att varje märkvärdig byggnad i Spanien är endera från romarnas tid eller från morernas tid — del tiempo de los moros, ni hör att jag också har lärt mig lite spanska, Torvald — eller också från Karl den femte. Följaktligen, när jag ser något i renässansstil, antar jag alltid att det är från 'Carlo Quint'.»»Men redan före den tiden fanns här ett fäste», fortsatte don Antonio. »Detta är den högsta klippan i Toledo — ni vet ju att Toledo är byggt på sju kullar liksom Rom — och så länge staden funnits, har där alltid stått en borg.»

Medan de gingo in på den stora borggården och beundrade den ståtliga trappa som därinne ledde upp till ett nedrasat torn, berättade don Antonio varjehanda ur den gamla borgens historia.

»Här», sade han, »var det som don Rodrigo och hans drottning, Exilona, mottogo underrättelsen om att Tarik den enögde infallit i Spanien och segrande trängde fram. Här var det också som emir Musa tog ifrån Tarik det underbara bord han erövrat — konung Salomos bord. Ni kanske ha hört talas om detta bord?»

Nej, det hade icke de resande.

»Det var ett mycket märkvärdigt bord», sade don Antonio, »andarna hade förfärdigat det åt konung Salomo, dess skiva var av en enda stor smaragd, och dess fyra fötter voro likaledes var och en utskuren av en enda smaragd.»

»Det var verkligen mycket stora smaragder», sade m. Dumesnil.

»Ja», sade don Antonio, »det har aldrig funnits några andra så stora. Men det underbaraste med detta bord var att, när man betraktade dess runda glänsande skiva och därvid tänkte på någon händelse som tilldragit sig — vare sig nyligen eller för länge sedan — så återspeglades denna händelse i spegelytan på det noggrannaste och tydligaste,48

så att man kunde få veta därom allt vad man önskade. Det berättas, att Salomos ryktbara visdom till icke ringa del härrörde sig från vad han erfor genom denna magiska spegel.»

»Det är mycket sannolikt», sade m. Dumesnil. »Vad jag beklagar att detta bord gått förlorat! Vilket gagn skulle icke alla våra historici ha av ett sådant bord!»

»Ja, det är skada», sade don Antonio. »Det blev vid Jerusalems erövring av en spansk konung fört till Spanien, och det förvarades i staden Me-dina Celi, där Tarik tog det under ett av sina strövtåg och förde det hit till Toledo, Tarik brukade annars taga blott föga för egen räkning av bytet, ty han var en krigare som kämpade för äran men icke för vinning; detta bord ville han dock hava för att erbjuda det åt sin herre, kalifen i Damaskus. Men när emir Musa, vilken var en girig man och dessutom uppfylld av avund över Tariks segrar, kom till Toledo, tog han ifrån honom vad han hade och däribland också det dyrbara bordet. Och han skrev dessutom till kalifen och beklagade sig över Tarik, vilken blott var en underbefälhavare men likväl icke lydde emiren. Då befallde kalifen att de båda fältherrarna skulle komma till Damaskus, på det att han själv måtte döma emellan dem. Tarik kom först, följd av sina krigare, han hade blott sina ärr att visa, och alls intet byte, men hans följeslagare prisade hänförda hans oförskräckta mod. Några dagar senare kom emir Musa dragande med sitt följe i stor prakt;49

han hade med sig många fångar och ett omätligt byte. När han lät frambära en del därav till kalifen, ordade han vitt och brett om sina segrar, men nämnde alls icke Tarik. När han så till sist överlämnade sin allra kostbaraste skänk, konung Salomos bord, och prisade dess sällsamma egenskaper, steg Tarik fram och sade: 'Jag ber dig, o kalif, att se efter om det icke är något som fattas på detta bord/ Då nu kalifen såg efter, märkte han, att en av de

fyra smaragdfötterna fattades och blivit ersatt med en av guld. I detsamma drog Tarik fram den felande foten av smaragd, som han burit dold under sin mantel, och sade: 'Här ser du, o kalif, vem som är den verklige erövraren av denna skatt.' Då vredgades kalifen på Musa, och denne föll därefter i djup onåd och miste sitt befäl.»

»Om ni hade tid att stanna ännu en dag i Toledo», fortsatte don Antonio, »skulle jag föra er till den plats där don Rodrigos drottning, den sköna Exilona, hade sitt sommarpalats. Denna Exilona var en morisk prinsessa, hon var dotter till konungen i Algier och trolovad med konungens av Tunis son, men stadd på väg till sin trolovade blev hon vinddriven till den spanska kusten, där hon togs till fånga och jämte sina följeslagare fördes till Toledo. Men konung Rodrigo var en ridderlig man, han behandlade icke prinsessan som en fånge utan bad henne taga sin bostad i det kungliga palatset och tillsade, att om hon blott gåve en önskan tillkänna, skulle den strax upp-

fyllas. Och då han snart nog hade gripits av den häftigaste kärlek till den sköna prinsessan, bad han henne bliva hans maka. Som prinsessan aldrig sett den prins av Tunis hon skulle förmälas med, bör ingen förundra sig över att hon föredrog den ridderlige konung Rodrigo. Och så vart hon döpt och blev förmäld med konungen. Och de skulle alltid ha levat lyckliga, om det icke varit för Florindas skull. Ni ha väl hört talas om den sköna Florinda? Hon var dotter till greve Julian och kom i sin späda ungdom till drottning Exilonas hov. Men en gång, när konung Rodrigo gick att besöka sin drottning i hennes sommarpalats, råkade han genom ett av slingerväxter halvt betäckt fönster få se huru drottningens unga tärnor, församlade kring en springbrunn på en inre gård, voro inbegripna i en livlig tvist om vilka som voro skönast, de moriska eller de spanska kvinnorna. Och alla de spanska flickorna ropade: Se dock på Florinda! Vem kan vara skönare än hon! Och Florinda stod rodnande i deras mitt, medan de i sin iver halvt drogo av henne kläderna för att visa hennes fägring. Från den dagen kunde don Rodrigo icke tänka på något annat än Florinda. Och han svek det förtroende greve Julian visat honom genom att lämna sin dotter vid konungens hov. Men greve Julian var en stolt man, och när han fick höra om sin dotters olycka, svor han i bitter vrede att hämnas. Och från Ceuta, där han var kommendant — och vilken fästning han dittills tappert försvarat mot morerna — begav han5i

sig till emir Musas läger och erbjöd honom att föra de museimanska härarna in i Spanien. Och så kommo de hit över, de ryttarskaror med fladdrande mantlar, som don Rodrigo sett i tornet, och Spaniens här blev slagen vid Jeres de la Frontera. Och när drabbningen stod som hetast, såg man don Rodrigos vita stridshäst galoppera omkring på fältet utan ryttare ... Och så kom halvmånen att råda över Spanien.»

Det var nu tid att begiva sig till tåget, varför man tog avsked av don Antonio med ett hjärtligt tack för hans intressanta ciceronskap. Det var med en viss känsla av förlägenhet som konsuln räckte honom några pesetas, ty trots sin fattiga klädsel föreföll spanjoren så värdig i sitt sätt att man nästan kunde föreställa sig, att han skulle bli förolämpad därav. Don Antonio såg icke stött ut, men han avböjde bestämt att mottaga någon lön.

»Det har varit mig ett nöje att gå med er», sade han, »och det har glatt mig att ni med intresse lyssnat till dessa gamla sägner, som just ingen numera bryr sig om. Jag försäkrar er, mina herrar, att det är jag som har skäl att vara tacksam.»

De kunde inte förmå honom att ändra beslut. Men då don Antonio såg att de voro ledsna över att ej få vedergälla honom för hans möda, sade han med ett älskvärt leende, vänd till konsul Werner:

»Om ni skulle vilja bjuda mig ännu en av edra förträffliga cigarretter, så skulle jag känna mig fullt belönad.»Konsuln skyndade sig att erbjuda honom hela cigarrettetuiet »som ett litet minne», sade han. Och don Antonio tog emot det och tackade med sitt artiga, litet melankoliska leende.

»Det där var verkligen ett ganska fint exemplar av äkta spansk ridderlighet», sade m. Dumesnil, då de åter sutto på tåget. »Han gjorde på mig ett mera distingerat intryck än de där små gränderna som sutto inkrupna i sina vagnar i Pradon.»

»Ja, men jag är i alla fall ledsen att han ej tog emot pengarna», sade konsuln. »Jag tror att han behövde dem.»

»Säkerligen», sade m. Dumesnil. »Om inte till annat så till att låta laga sina pantalonger. Det var donquixotiskt kanhända, men det är ändå glädjande om en smula donquixoteri av det slaget finns kvar här och där i detta den ädle riddarens hemland. Att det på det hela är sällsynt nu för tiden kunna vi ju komma överens om. Undrar för resten vad han har för slags yrke eller sysselsättning! Kanske har han ingen alls utan går bara omkring och ser värdig ut.»

»Hur länge komma ni att bli kvar i Madrid?» återtog m. Dumesnil efter en stund.

»Endast en dag till; i övermorgon fortsätta vi till Lissabon. Såvida vi inte bestämma oss för att göra en utflykt till Escurial.»

»Gör inte det», sade m. Dumesnil. »Då kan ni lika gärna gå till ett likkistmagasin — det är nästan muntrare! Jag var där i förrgår, och aldrig har jag sett något så dystert. Inte en storartad53

dysterhet utan en tråkig, illvillig dysterhet. Ni vet varför Escurial byggdes? Filip II hade under en belägring i Nederländerna varit tvungen att låta beskjuta en kyrka helgad åt Sankt Laurentius; han var alltför mån om att stå väl hos helgonen för att inte be om ursäkt därför; innan han gav befallning om att börja bombardemanget, adresserade han en liten bön till den helige Laurentius och lovade, att denne i ersättning skulle få en så stor kyrka som han aldrig fått förr. Och så byggdes Escurial i form av ett halster — som en liten finkänslig påminnelse till helgonet om de sista stunderna av hans liv här på jorden. Nåväl, om jag vore helgonet, skulle jag ha ropat ned till jorden: Min käre don Filip, nog var det rätt obehagligt, när jag lades av bödlarna på det glödande halstret, men nästan lika pinsamt är det att titta ned på de där mördande tråkiga stenmassorna! — Ja, det är ett slott som bör ha passat för en kung, vilken hade autodaféer till huvudförströelse! Men en nutida människa får mest lust att skjuta sig för pannan, när hon ser de där enformiga, kolossala, grå murarna utan en prydnad, bara med en oändlighet av bistert stirrande fönster. Det enda som piggar upp en lite är ett gravmonument — statyer av Karl V och hans gemåler — det är verkligen storartat.»

»Nå, då kunna vi ju utan avsaknad avstå från den utflykten.»

De rullade in på järnvägsstationen i Madrid. Och på perrongen togo de båda svenskarna av-54

sked av m. Dumesnil och tackade för gott sällskap.

»Farväl, min unge vän», sade m. Dumesnil till Torvald, »laga att ni kan en riktig spansk matsedel, ifall vi träffas en gång till — annars går det er icke väl!»

»Jag hoppas, att vi måtte träffas någon gång igen», sade Torvald, som tyckte mycket om den muntre fransmannen.

»Det hoppas jag med», sade denne. »Au revoir!»IV.

Nej, se där är ju min vän Hill», utbrast konsul Werner, i det han stack ut huvudet genom kupéfönstret.

Tåget hade rullat in på Lissabons station, och de resande skyndade ut ur sina kupéer.

En lång herre med en energisk haka och ett par stora sandfärgade mustacher kom emot konsul Werner och skakade hand med honom och hans son.

»Det var verkligen mer än vänligt av dig att komma oss till mötes i denna tidiga morgontimme», sade konsul Werner,

»Naturligtvis ville jag följa er till hotellet», sade mr Hill. »Jag har enligt din önskan skaffat er ett par rum med utsikt över floden.»

En stund senare sutto de alla tre i en droska som snabbt rullade framåt.

De båda herrarna sutto och talade om gemensamma ungdomsminnen, då de varit kamrater på ett kontor i London, och Torvald såg sig med vidöppna ögon omkring.Solen lyste bländande klar över staden, som låg vacker och glad på sina kullar och blickade ut över den breda Tejo, där fartygen lågo förankrade i hundratal.

Torvald nickade åt Tejo som åt en gammal bekant.

»Jag har sett dig, när du var en smal och forsande bergsström vid Toledo», tänkte han, »sedan återsåg jag dig då och då under vår järnvägsfärd i går; nu har du vuxit, blivit så bred och majestätisk som en havsvik, och så heter du Tejo — men jag känner allt igen dig ändå!»

»Nå, hur trivs du egentligen i Lissabon?» frågade konsul Werner sin gamle vän.

»Ganska bra», sade mr Hill. »Det är nu i tio år jag bott här, så jag känner mig ju rätt hemmastadd. Och att klimatet ät bättre än Londons kan inte förnekas. 'Vår evigt blåa himmel', bruka portugiserna säga, och sant är att ruskdagarna äro rätt få. Några veckor mitt i vintern kan det ju vara lite kallt, men nu är det, som du ser, full vår.»

Då de hunnit hotellet och mr Hill följt dem till deras rum, tog han avsked.

»Ni kunna behöva lägga er och sova en stund», sade han, »ty på nattåg brukar man ej få så särdeles mycket vila. Men vid tutiden kommer jag tillbaka och hämtar er till en promenad.»

»Ska vi åka eller gå?» frågade konsulns engelske vän, när han, enligt löfte, senare på dagen kom och hämtade dem.»Helst gå», sade konsul Werner. »Då har man mera tillfälle att se sig omkring.»

»Här se ni Lissabons förnämsta torg», sade mr Hill då de några minuter därefter stodo på en stor öppen plats, på tre sidor omgiven av ståtliga byggnader, på den fjärde av Tejo och i mitten prydd av en ryttarstaty.

»Det är Praca do Commercio, och den där statyn föreställer konung José, som gjort sig känd huvudsakligen därigenom att han lät markis Pombal regera.»

De veko in på en av de gator, vilka, raka och parallella, löpte ut från torgets norra sida. Där lågo hus, som blänkte likt porslin i de klaraste färger — i blått och vitt, i skärt och i grönt.

»Ni ha kanske redan i Spanien sett detta bruk att bekläda husen med fajansplattor», sade mr Hill. »Azulejos kallar man här dessa plattor, och det kan ju ej nekas att det ser prydligt ut>

Solen brände hett från en klar himmel, och de hade inte gått många steg förrän Torvald tyckte att hans tjocka vintermössa kändes alltför varm; När man kom förbi en butik, där halmhattar lågo i fönstret, bad han sin far att få en sådan.

»Unge man*, sade mr Hill med allvarlig min, »vet ni vad ni begär? Vet ni att var och en av dessa hattar kostar två tusen?»

»Å», utbrast Torvald, häpen och förlägen. »Ja, då kan det naturligtvis inte komma i fråga.»

Både konsul Werner och mr Hill skrattade.58

»Åjo», sade den förre, »du ska ändå få en, Torvald — du behöver verkligen en halmhatt.»

»Men pappa», invände Torvald förvånad, »inte ska du väl köpa en som är så dyr!»

»Nå, dyrheten är det nu inte fullt så farligt med som det låter», sade konsuln. »En 'milreis', d. v. s. tusen reis är ungefär så mycket som fyra kronor.»

Nå, det var en annan sak!

»Då är ju en reis mindre än ett halvt öre», sade Torvald. »Hur kan man ha ett så litet mynt!»

»Man har det inte heller», sade mr Hill. »Det minsta mynt som brukar förekomma i handeln och vandeln är ett om fem reis.»

När man kom ut från boden, sade Torvald med stolt min: »Det ska jag skriva och berätta för mina skolkamrater, att jag har en hatt som kostar två tusen! Pojkarna komma allt att tycka att jag är väldigt snobbig!»

De kommo ut på en öppen plats, i vars bakgrund syntes en stor byggnad.

»Det är en teater», sade mr Hill, »och torget här kallas vanligen 'el Rocio'.»

På den avlånga platsen syntes grupper av buskar och blommande träd. Men det som först och främst tilldrog sig de resandes uppmärksamhet var själva marken.

»En sådan underlig stenläggning!» utropade Torvald.

Att torgen och de öppna platserna i Lissabon voro stenlagda med svarta och vita marmorflisor59

— i prydliga mönster —- det hade han redaii iakttagit. Men mönstret var här i sanning egendomligt. Det gick i starkt buktande linjer, imiterande vågor.

»Ja, det ser ju rätt besynnerligt ut», sade mr Hill. »Ni märkte nog, när ni gå så här med ögonen riktade mot dessa buktande linjer, att det är som om marken gungade framför er. Det påstås, att personer som ha anlag för sjösjuka, inte kunna gå över det här torget.»

»Det kan jag nästan föreställa mig», sade konsul Werner. »Man blir verkligen smått yr i huvudet.»

»Man berättar», fortfor mr Hill, »att det var en gammal sjökapten som bad att få bekosta marmorbeläggningen av detta torg, med villkor att han fick göra det efter sin smak. Han hade blivit för gammal för att fortsätta med sina färder på Oceanen, men han ville ha en påminnelse om sitt älskade hav, även sedan han blivit landkrabba, och så gick han här och vankade var dag, förnöjd och bredbent, omgiven av sina stenböljor, och inbillade sig att han var till havs.»

De kommo in på en gata som ledde upp till en kulle, där man hade en härlig utsikt över staden och floden.

»Här är i allmänhet betydligt backigt», sade mr Hill. »Ni vet väl att Lissabon är byggt på sju kullar liksom Rom?»

»Ja, Jag har hört det», sade konsul Werner. »Och jag fick också nyligen veta att Toledo ärbyggt på sju kullar; om Edinburg lär ju detsamma gälla, och vår egen stad, Stockholm, säges vara belägen på sju öar — fastän man lika gärna kunde räkna till åtta. Jag börjar tro, att det är en allmän strävan hos varje stad med någon självaktning att till varje pris få in sjutalet i fråga om sin belägenhet, alltsedan Rom gav exemplet.»

»Det är nog så», medgav mr Hill. »För min del skulle jag för övrigt snarare vara benägen för att säga att Lissabon ligger på sjuttiosju kullar, så backe upp och backe ner är hela terrängen här.»

»Det är just inte något vackert folk portugiserna», anmärkte konsul Werner, »spanjorerna ha avgjort vackrare drag, och deras olivbruna färg är också mera tilltalande än den något gråaktiga hy man för det mesta ser här. Och ändå äro de ju av ungefär samma ras som spanjorerna och leva under samma klimatiska förhållanden.»

»Åja, rasen är ju ungefär densamma», sade mr Hill. »Ursprungligen keltiberiska stammen med inblandning efter vartannat av feniкiskt, grekiskt och romerskt blod, därpå germaniska vandringsskaror — här hette de svever — och så morerna. Men på portugisernas konto kommer ännu ett tillskott från en stark och seg ras, nämligen den judiska. Under medeltiden fanns det, som ni vet, gott om judar i både Spanien och Portugal, men från det förstnämnda landet blevo de ju genom grymma förföljelser utdrivna. Här förekommo nog också judeförföljelser, men judarna tyckas dock mera här än i andra länder ha blandat sig medde kristna. Somliga påstå att det finns ingen portugisisk familj som ej har något judeblod i sina ådror. Har ni hört historien om kung José, Pombal och de vita hattarna?»

»Nej.»

»Jo, kung José, som visserligen i allmänhet lät leda sig av sin kraftfulle och liberale minister, visade sig dock emellanåt mottaglig för inflytande från annat håll. Pombal hade alltid motsatt sig alla slags judeförföljelser, men en dag sade konungen till honom med ovanlig bestämdhet, att han beslutat utgiva en förordning om att alla judiska trosbekännare och ävenså alla med något judiskt blod i sina ådror, skulle bära vita hattar på gatan, så att man strax kunde skilja dem från de riktiga kristna. Pombal svarade ingenting. Men följande morgon, när han infann sig hos konungen, hade han med sig två vita hattar. 'För vilka äro de där avsedda?' frågade konungen förundrad. 'Den ene är för E. M:t, den andre för mig', svarade markisen. Nu var det kungen som teg. Och han

nämnde aldrig mera förordningen om de vita hattarna.»

»Nå, om det judiska blodet ej förskönat rasen, så har den kanske i stället gjort den dugligare», sade konsul Werner. »Det kan ju inte förnekas att Portugal är ett stycke före Spanien i fråga om modern kultur.»

»Ja, men det är nog också något annat som räddat Portugal från att komma på Spaniens efterblivna ståndpunkt», sade mr Hill, »och det är detengelska inflytande som i närmare halvtannat sekel gjort sig gällande här. Jag hoppas att ni inte anser att jag i egenskap av engelsman är alltför partisk för att härvidlag kunna fälla ett omdöme. Att portugiserna stundom låta skymta fram en viss otålighet över den ekonomiskt beroende ställning vilken landet onekligen till en viss grad intar gentemot Storbrittannien — det förstår jag fullkomligt, men jag tror i alla fall, att varje portugis som vill vara rättvis måste erkänna att landet också haft stort gagn av att så länge ha stått i liflig andlig förbindelse med ett fritt och upplyst folk. Vem vet om ej annars detta land liksom Spanien än i dag suckat under klerikalismens ok? — Men nej, nu ha vi promenerat tillräckligt för i dag, tror jag. Nu följer jag er tillbaka till ert hotell, och sedan hoppas jag, ni vilja göra mig nöjet att äta middag hos mig — kl. 7 i kväll.

*

Då konsul Werner och hans son samma afton stego in i salongen hos mr Hill, presenterade denne dem för sin hustru och sin dotter — den senare en ung flicka och av ett behagligt utseende. Ännu en ung flicka fanns emellertid i salongen.

»Min systerdotter», presenterade mr Hill.

När Torvald bockade sig och skakade hand med den unga flickan, fick han — till sin stora häpnad — höra uttalat på ren svenska:

»Tänk, det var då väldigt livat att träffa en svensk pojke!»63

Torvald gjorde så stora ögon, att alla de närvarande brusto i skratt.

»Jag tänkte just jag skulle överraska dig, min kära Torvald», sade mr Hill med förnöjd min, »och därför talade jag inte om på förhand att vi ha besök av en systerdotter från Göteborg. Greta Lind heter hon för resten och är fjorton år, så att hon är jämnårig med dig, Torvald.»

Torvald fick plats vid bordet bredvid sin landsmaninna.

»Har —», började Torvald. Så tvärstannade han, ty han visste inte hur han skulle kalla sin granne. Skulle han säga fröken? Men både mr och mrs Hill kallade honom Torvald; skulle nu han och hans jämnåriga landsmaninna kalla varandra för »herr» och »fröken».

Han beslöt att genom en öppen fråga rädda sig ur dilemmat.

»Äro vi du?» frågade han i tveksam ton.

»Ja, det vore väl fånigt annars», svarade Greta raskt.

Så var den saken avgjord. Och Torvald fortsatte sin avbrutna fråga.

»Har Greta varit länge i Lissabon?»

»Bara i tre veckor», blev svaret. »Men det är vådligt livat att vara här. Jag var med mamma i London och hälsade på mina morföräldrar, och där var just morbror, och så tog han mig med hit, för att jag skulle göra bekantskap med ktisin Alice. Och vi ha blivit så rysligt goda vänner. Tycker du inte att Alice är stilig?»Jo, Torvald erkände att hon såg mycket söt ut.

Efter middagen spelade de tre ungdomarna pingpong, tills Greta fick se, vilket härligt månsken som lyste därute.

»Å, om vi kunde få ro ut på floden!» sade hon.

»Jag skall fråga pappa», sade Alice, »om vi inte kan få gå ner och hyra en av de båtar som bruka ligga vid kajen.»

En stund senare satt hela sällskapet i en båt på Tejo, som roddes av ett par karlar, vilka buro stickade gröna toppmössor med röd tofs.

Och medan båten låg vaggande på det silverglittrande vattnet och staden lyste vit på sina sju kullar, sjöng Alice några små portugisiska visor, som hon lärt av en barnjungfru.

»Så'nt här kallar jag romantiskt», sade Greta med en suck av belåtenhet. »Tycker du inte om det som är romantiskt och spännande, Torvald? Jag önskar att något riktigt äventyr måtte hända mig här någon gång. Jag tycker att när man rest ända hit ner, så skulle det vara riktigt tarvligt att komma hem utan att ha haft något äventyr!»

Och begrundande stirrade hon in i månens runda, vita ansikte.v.

Nu, små flickor, få ni ta hand om Torvald 1 N några dagar», hade mr Hill sagt. »Torvalds far och jag ha en del affärer att tänka på.»

Och så blev det till regel att Torvald varje dag begav sig till mr Hills bostad — vilken låg vid en gata som hette »De gröna luckornas gata» — och därpå företog en promenad eller en utflykt i de båda flickornas sällskap.

Han var snart god vän med dem båda och visste knappt vilkendera han tyckte bäst om. Greta var så munter och lustig som en riktig tjuvpojke, men Alice var vackrare och han beundrade hennes fina och stillsamma sätt.

»I dag ska vi göra en utflykt till Belem», förkunnade Greta en dag. »Det är en stilig plats, må du tro. Det ligger ute vid själva flodmynningen, och man ser hela havet breda ut sig vid horisonten. Och så finns där ett gammalt torn och en gammal kyrka, och båda äro de väldigt vackra.»

/ soliga länder. tj»Jag undrar om Torvald begriper att det här är gotik», sade Greta i betänksam ton, då de stodo framför katedralen,

»Åjo, det begriper jag», sade Torvald skrattande. »Inte är jag så särdeles hemma i arkitektur- och konsthistoria, men så mycket vet jag i alla fall, att ser man spetsiga fönster, så kan man i allmänhet antaga att det är gotik, och ser man hästskoformade fönster, så kan man slå sig i backen på att det är morisk stil.»

»Alldeles riktigt», sade Greta i snusförnuftig ton. »Då behöver inte Alice hålla någon föreläsning för dig om den saken. Det skulle hon annars mycket väl kunna göra.»

Det gamla tornet, som låg nere vid stranden och speglade sig i det klara vattnet, tyckte Torvald vara något av det vackraste han någonsin sett. Det var stort och fyrkantigt med krenelerade tinnar och såg så allvarligt och krigiskt ut som om det trotsat många anfall, men så hade det i alla fyra hörnen de graciösaste små utspringande torn — liksom småbarn som det bar på sina starka skuldror.

»Se så, Alice, berätta nu om det här tornet», sade Greta, »du kan det så bra som en bok.»

Alice smålog på sitt stillsamma sätt.

»Jag vet just inte mycket att berätta om det», sade hon, »utom att det säges, att här var det konung Emanuel brukade sitta och se efter Vasco de Garna, när han hade seglat bort för att söka vägen till Indien. De voro goda vänner, kungen och Vasco da Garna, och kungen började bli myc-67

ket orolig för honom, när han dröjde borta i två hela år. Men så kom han till sist tillbaka och berättade, att han seglat runt om Afrikas sydspets och funnit vägen till Indien. Och alla slags underbara skatter hade han också med sig därifrån, och det blev stor glädje och stora festligheter i Lissabon. Men innan Vasco da Garna seglade bort, hade Kan varit inne i en liten kyrka här i närheten och bett för sitt företags framgång, och då hade konung Emanuel, som var med honom, gjort ett löfte att om färden avlopp lyckligt, skulle han på samma plats uppbygga en stor vacker kyrka. Och det är den kyrkan som vi nyss sett.»

»Nu ska vi plocka snäckor», sade Greta. »Plocka små snäckor på den stora Atlantens strand — det är vad jag kallar stämningsfullt.»

Och på den fina sandstranden sprungo de snart omkring alla tre och plockade snäckor.

Plötsligt fingo de höra ett förfärligt läte — ett jämrande ljud som av tusen plågade kattor.

»Vad är det som låter så där?» utropade Torvald.

»Det är», sade Greta med gravlik stämma, »ett vidunder från tiden före syndafloden. Skåda, o Torvald!»

Han såg uppåt vägen, dit hon pekade. Där kom, draget av två jättelika oxar ett ofantligt åkdon av det mest primitiva slag: de väldiga hjulen utgjordes av massiva runda trästycken, vilka sågo ut som kvarnstenar och, när de vände sig kring sina ekrar, gåvo upphov till det ohyggliga gnisslandet. De gigantiska oxarna, vilka voro vita mednågra bruna fläckar, buro mellan sina stora krökta horn en ställning prydd med röda och blå ylleband och tofsar. Det hela såg verkligen så primitivt ut att det, såsom Greta sade, ledde tanken till den antediluvianska tiden.

»Ska vi be att få åka tillbaka till staden med den där?» föreslog Greta skämtsamt.

»Å, det går nog lite fortare med den elektriska spårvägen», sade Alice.

»Vad ni ha för ena utmärkta elektriska spårvägar här i Lissabon», anmärkte Torvald.

»Ja», sade Alice, »men du skulle höra pappa berätta om hurudana spårvägarna voro, när han först kom hit. De drogos då av mulåsnor — sex stora magra kräk för var vagn —, jag tycker alltid de se ut som stora förskrämda råttor, den sortens mulåsnor de mest ha här.»

»Ja», inföll Greta, »det är sådana mulor som ha en häst till mamma och en åsna till pappa — de äro fula och vanskapliga med sina långa, runda ryggar och sin liksom malätna fäll, men de som tvärtom ha en åsna till mamma och en häst till pappa — de äro riktigt vackra.»

»Jag såg sådana i Madrid», sade Torvald, »där åkte alltid kungen till teatern efter fyra kolsvarta mulor, så att där måtte det anses för något riktigt fint. De voro verkligen vackra också — till skapnaden mest lika åsnor, men större och med en så vacker, silkesien fäll.»

»Men det lustigaste med de där gamla spårvagnarna här», återtog Alice, »det var i alla falldet att det fanns två spårvägsbolag här i staden men bara det ena hade kostat på sig att lägga ut skenor. Det andra levde ett slags parasitliv på det äldre bolagets skenor — utan att bry sig om dess vredgade protester. Men allt emellanåt möttes de båda bolagens vagnar på samma spår, och då fingo passagerarna ett gratisspektakel: konduktörerna på de lovliga vagnarna störtade fram, lyfte de olovliga ur spåren och fortsatte sin kurs. Men så snart den rätta vagnen kört förbi, lyftes åter den snyltgästande dito upp på spåret. Ganska ogenerat, eller hur?»

»Men tycker ni inte ändå att vi hellre skulle fara hem på något roligare sätt än med spårvagn», sade Greta. »Ska vi inte försöka få tag i en båt och ro hem?»

»Det är ganska lång väg och uppför floden», sade Alice. »Men vi kanske kunde få någon karl som ror oss.»

»Det ligger en båt därborta, uppdragen på stranden», sade Torvald. »Ska vi gå in i stugan som ligger därovanför; där bor kanske ägaren.»

De gingo fram åt stugan till. En gumma, två små flickor och en katt kommo ut och tittade på dem, när de nalkades.

»Nej, se den gumman har helskägg», sade Greta. »Att damerna ha mustascher är ju i Lissabon inte så ovanligt, men helskägg har jag inte sett förut.»

Alice, vilken var den enda som var kunnig i portugisiska, förde ordet.»Kunde vi få hyra båten där och få någon som ror oss in till staden?» frågade hon.

»Min man har just begivit sig in till staden», sade gumman, »så här finns ingen som kan ro det unga herrskapet. Men vill ni hyra den och ro själva, så går det an.»

Alice översatte hennes svar för de andra.

»Det bleve alltför tungt», tillade hon.

»Å, jag är van att ro», sade Torvald.

»Och jag med», sade Greta. »Vi kan mycket väl ro till Lissabon. Det ska bli riktigt livat.»

Både Torvald och Greta voro så ivriga för saken att Alice gav med sig. De kommo överens med gumman om att båten i Lissabon skulle avlämnas vid en brygga, där en släkting till henne brukade hålla till med en båt till uthyrning.

»Så får min gubbe hämta den i morgon», sade den lilla gumman med skäggborst på hakan.

Snart voro de tre ungdomarna ombord. Alice satt vid styret, Torvald rodde och Greta satt i fören, färdig att övertaga årorna så snart Torvald tröttnade.

»Strömmen är då inte stark härute», sade Torvald, i det han tog i med kraftiga årtag.

»Nej, men vinden friskar i», sade Alice.

Det var icke rak motvind de hade, utan sido mot, så att båten pressades i riktning bort emot södra Tejostranden. Under själva middagstimmarna hade det rått nästan stiltje, men allt efter som det led fram på eftermiddagen, blåste det upp allt starkare.7i

Efter en stund bad Greta att få taga ena åran; det märktes att Torvald började bli något trött, ehuru han ej ville erkänna det. Men då Greta försäkrade att hon riktigt längtade efter att få ro, tillät han henne att taga ena åran.

Emellertid lyckades de ej, trots förenade ansträngningar, att hålla rätt kurs; vinden pressade alltför våldsamt. Ett par timmar hade gått, och de hade ännu ej hunnit mer än en helt liten sträcka i den rätta riktningen.

»Jag är rädd att vi på det här sättet inte kunna hinna hem före skymningens inbrott», sade Alice oroligt. »Jag tror det bästa vore att vi läte oss driva över till andra stranden och där försökte få en eller ett par roddare.»

Både Greta och Torvald voro vid detta laget ganska utmattade, och de erkände klokheten av Alice's förslag.

Det dröjde icke länge förrän de, genom att styra i riktning med vinden, helt makligt nådde till södra Tejostranden. Då de voro helt nära, hoppade Torvald i land med kättingen i hand, halade in båten och drog den, sedan flickorna stigit ur, upp på den låga stranden. Och så begåvo de sig i väg för att söka roddare.

Helt nära landstigningsplatsen sträckte sig en lång vit mur, över vilken höjde sig varjehanda träd: några smärta palmer och blommande granatträd.

De följde muren en bit och kommo till en öppen port. Där innanför sågs en härlig park medsammetsgröna gräsmattor, där orangeträd stodo med gyllene frukter emellan mörkglänsande löv och citronträd visade på samma kvist vita blommor, gröna kart och mogna frukter. Några höga, slanka palmer vajade för vinden, och australiska barrträd sträckte ut sina horisontala grenar med tjocka, sällsamt formade barr.

Ingen människa syntes till därinne.

»Det är ju som en förtrollad trädgård», utbrast Greta.

»Det är en quinta», sade Alice, »portugiserna kalla sina sommarvillor så. Nu är den förstås obebodd, men troligen finns här någon trädgårdsmästare, och honom kunde vi ju fråga vart vi ska gå för att få en roddare.»

De gingo in i den vackra parken, där de snart varsnade ett vitt hus, som skymtade emellan träden.

»Ack, den som finge ta en av de där», sade Greta, pekande på några apelsiner som lågo nedfallna i gräset under ett träd.

»Det får ni gärna, sade en röst bakom henne.

Hon vände sig hastigt om.

Där stod en gammal herre med vitt hår och smålog, när han såg hennes förlägenhet. Han hade kommit fram

bakom ett snår av blommande rododendron.

»Tag så många apelsiner ni vill», upprepade han.

Han talade engelska, samma språk som de unga använt sins emellan, men det var lätt att se att han var portugis.Alice började förklara anledningen till att de kommit in i trädgården.

Den vänlige gamle herrn skakade på huvudet, när han hörde att de ämnade ro tillbaka till Lissabon.

»Det är en lång väg och en stark blåst», sade han. »Jag är ledsen att jag inte kan hjälpa er med den saken. Jag har i förmiddags kommit ut från Lissabon för att se till min quinta litet, och jag ämnar stanna härute i natt, men just för tillfället är jag helt ensam, jag har skickat bort min trädgårdsmästare i ett ärende. Jag kan likväl säga er var ni antagligen skola kunna få en eller ett par roddare.»

Och han beskrev för dem en plats som låg blott tio minuters väg högre uppåt flodstranden. De togo avsked av den välvillige gamle herrn, efter det han stoppat deras fickor fulla med apelsiner och mandariner.

De hade ett ögonblicks rådplägning, när de åter kommo ned till stranden, om de skulle gå till fots och söka upp roddarna eller om de skulle ro till platsen. Beslutet blev att de skulle färdas dit roende, för att ej behöva spilla tid med att sedan gå tillbaka och hämta båten.

»Vinden har svängt lite, så att vi nu fått rak motvind», anmärkte Torvald, i det han åter satte sig till årorna.

»Då är det bäst jag tar den ena åran igen», sade Greta. »Så ska vi hjälpas åt.»

Det var verkligen tungt att sträva emot den starka vinden, och Torvald makade åt sig på bän-ken för att lämna Greta plats. Greta klev över bänken, grep den babordsåra Torvald lämnade henne och skulle just sätta sig ned då hon snävade till, föll framstupa och släppte åran. I nästa ögonblick var hon uppe igen.

»Åran, åran», ropade hon förtvivlad.

Torvald var redan sysselsatt med att försöka fiska upp den. Men det befanns omöjligt. Den var redan ett stycke ifrån dem, gungande på ryggen av en hög våg.

Ett ögonblick sutto de tre och stirrade rådlösa på varandra. Båten drev redlöst utåt, förd av både vind och ström.

»Ja, nu ge vi oss av som Vasco de Garna mot okända farvatten», yttrade Torvald med en skämtsamhet, som i grunden icke var så glad.

Greta, som än en gång rest sig för att kasta en avskedsblick efter den trolösa åran, sjönk ned och suckade:

»O Tejo, som i din ungdom hette Tajo — vem kunde ana att du skulle spela oss sådana spratt!»

»Å Torvald, skulle du inte möjligen kunna med din åra vicka båten in till den här stranden igen», undrade Alice oroligt.

»Ja», sade Greta, med en åter vaknande hoppfullhet, »då kunde vi kanske i värsta fall få nattkvarter hos den där snälla gamla herrn i den förtrollade trädgården.»

Torvald ansträngde sig med sin åra, men det blev snart tydligt att det var förgäves. Det fanns ingen möjlighet att komma inåt land igen. Båtendrev allt längre ut. Och skymningen började falla på, allt under det vindens styrka ökades och vågorna gingo höga omkring dem.

»Vi ska väl ändå råka på någon ångbåt som går in till Lissabon», sade Torvald. Hans ton lät hoppfull; han ville icke röja hur oroväckande han i själva verket fann deras belägenhet. Men han önskade innerligt att de förut beslutat sig för den utvägen att anropa en ångbåt; innan de råkat ut för olyckan med åran, hade de nämligen sett flera båtar på inåtgående. Nu sågs däremot ingen till.

Efter en stund varsnades dock ett par skeppslantärnor utåt havet till. De nalkades tydligen.

»Nu gäller det att kunna signalera», sade Torvald.

De bundo en näsduk vid åran och svängde den i luften. Men Torvald förstod, att det ej var mycket utsikt för att signalen skulle bli observerad, Det var redan skumt och vågorna, som gingo höga, måste ibland helt och hållet dölja dem och deras lilla flagga för dem som befunnö sig ombord på det stora skeppet.

»Vi måste ropa så högt vi kunna», sade Torvald.

Och de ropade alla tre på en gång, så högt de förmådde.

Men fartyget sågs icke ändra sin kurs. Det höll sig nära norra stranden, var tydligen på väg in till Lissabon.

Än en gång höjde de sina röster till ett genomträngande rop. Men de insågo på samma gång att det var fåfängt: hur vore det möjligt att manpå detta avstånd skulle kunna höra deras röster igenom stormens tjut!

Båten drev allt längre. De voro ute på öppna havet och mörkret blev allt tätare ...

Alice satt med huvudet nedböjt i händerna, och Torvald märkte att hon grät.

Greta försökte ännu hålla sig tapper.

»Ät en apelsin, Alice», uppmanade hon. »Det kryar upp en! Alldeles väldigt!»

Då och då, när en hög våg kom rullande, stänkte vatten in. Torvald tog öskaret och började ösa. Det var det enda han kunde göra. Och förmådde han bara hindra att båten bleve fylld med vatten, förmådde de bara hålla ut tills morgonen bröt in, så skulle de väl ändå råka på någon ångbåt eller seglare ... Men en svår natt bleve det.

De moln, som en stund betäckt himmelen, började skingras och stjärnorna lyste fram. Men vinden saktade icke av. Och de drevo allt längre ut till havs.

»Lägg er ned på botten av båten», sade Torvald till flickorna, »och försök att sova lite. Jag skall hålla utkik.»

Och flickorna, som voro uttröttade och började bli frusna, lydde hans råd.

»Måtte de sova», tänkte Torvald. »De behöva hålla krafterna uppe.»

Han såg sig emellanåt omkring, spejande efter något fartyg. Men för det mesta satt han och såg uppåt stjärnorna, som tindrade stora och lysande. Småningom greps han av sömnlust, och ehuru hanföresatt sig att hålla sig vaken, föll hans huvud ned mot bröstet, och han försjönk i en halvslummer.

Plötsligt spratt han till. Vad var det? Var det ett stjärnfall? Något som blänkte till ... Nej, det var — han trodde knappt sina ögon av glädje — det var lantärnan från en ångbåt. En ångbåt som tycktes styra kurs rakt emot dem.

Han uppgav en vissling, den gällaste han förmådde åstadkomma.

Flickorna foro upp ur sin sömn.

»Vad är det, Torvald?»

I nästa ögonblick hade de upptäckt det glimmande ljuset, som nalkades.

»Den här gången gäller det bara att inte låta den komma för nära», sade Torvald. »De styra kurs så rakt på oss att de, om de inte observera oss, komma att gå över vår båt. Vi få vissla alla tre på en gång.»

De stämde upp en samfälld vissling som inte egentligen ljöd harmonisk men som tydligen hade önskad effekt.

Från ångaren hördes ett kommandorop, varpå farten saktades. En röst ljöd ut i mörkret, ropande på engelska:

»Vem där?»

»Vinddrivna, som förlorat årorna», svarade Torvald. »Få vi komma ombord?»

Ångaren kom långsamt närmare, en man böjde sig ut över relingen och tycktes i det matta stjärnljuset få syn på den lilla båten som låg där och gungade på vågorna.»Försök att ta emot repet», ljöd det ett par ögonblick senare däruppifrån.

Och från ångbåten, som nu var helt nära, utkastades ett rep.

Torvald lyckades uppfånga det, varpå han fastgjorde det i fören. Så började man hala in den lilla båten, vilket måste ske med mycken försiktighet, då faran för kantring var ganska stor. När de slutligen kommit intill ångbåtens skrov, kastades en repstege ned. Och så äntrade de upp, alla de tre ungdomarna — först flickorna och sist Torvald.

Vid relingen stod kaptenen själv — en bred, kraftig gestalt med ett skäggigt ansikte — och hjälpte dem upp. Han såg förvånad ut vid åsynen av de unga flickorna och deras ej mindre ungdomlige följeslagare.

»Komma ni från Lissabon?» frågade han.

»Ja», svarade Torvald.

»Men ni äro dock icke portugiser?»

»Nej, denna unga dam är engelska, vi båda andra äro svenskar.»

»Svenskar!» utropade kaptenen. »Nå, då har jag ju dubbel anledning att hjälpa er. Ty» — fortsatte han på svenska — »jag är också svensk, ehuru fartyget tillhör ett engelskt rederi.»

Han förde in dem i kajutan och sade till om att te skulle tagas in.

»Ni kunna behöva något att värma er med», sade han.

På kaptenens frågor berättade de unga sina äventyr.79

»Tyvärr kan jag ej föra er tillbaka till Lissabon», sade kaptenen. »Min destinationsort är S:t Ybes. Men där äro vi om ett par, tre timmar, och så kunna ni ju i morgon därifrån fara hem till Lissabon. Till S:t Ybes komma vi emellertid så sent på natten, att ni nog inte kunna komma in på något hotell. Det är bättre ni sova ut här ombord.»

Och den hederlige kaptenen avstod sin kajuta åt de båda flickorna, medan Torvald fick en kojplats inne i styrmannens hytt.

De unga sovo så gott efter sina ansträngningar, att de, trots larmet ombord på fartyget och stojet i Setiibals hamn, inte vaknade förrän solen nått ett gott stycke upp på himmelen.

Det första de gjorde var att avlåta två telegram: ett till konsul Werner och ett till mr Hill med underrättelse om att de voro välbehållna och skulle återvända med det tåg som kl. 12 avgick från S:t Ybes och stod i förbindelse med ångbåten från Barreiro till Lissabon.

Och sedan de tagit ett hjärtligt och tacksamt avsked av den hederlige kapten Jonsson — som ökat sin vänlighet med att bjuda dem på frukost — begåvo de sig ut på en promenad i staden.

»'Setiibal eller S:t Ybes, stor utskeppningsort för salt', det minns jag från geografien», sade Greta. »Men vad finns här för sevärdheter? Det vet väl du, Alice?»

Alice hade aldrig förut varit i S:t Ybes, men hon visste att i dess närhet fanns en vacker slottsruin, Palmella, som folk brukade göra utfärder till.»Men dit hinna vi nog inte», tillade hon.

»Nej», sade Torvald, »det är inte värt att riskera att komma för sent till tåget. Vi ha redan gett våra anhöriga tillräcklig anledning till oro.»

»För resten ska vi nog leta reda på något roligt att se i själva staden», sade Greta. »Se där: vad är det som den där stora affischen förkunnar?»

Hon pekade på ett stort gult plakat, uppsatt på väggen av en barackliknande byggnad vid den lilla öppna plats på vilken de just befunno sig.

»Det är ett tillkännagivande att därinne visas ett menageri», svarade Alice.

»Å, låt oss gå dit och titta på det», utbrast Greta, som var en stor djurvän.

»Det är nog ganska tarvligt», invände Alice, »sådana där kringresande menagerier bruka just inte vara något utmärkt.»

Men Greta var ivrig på saken, och så gingo de likväl in.

Det var, som Alice förutsagt, en tämligen tarvlig samling de fingo se. En bur med några apor, vilkas krumsprång hänryckte en skock svartlurviga barn som stodo där och kiknade av skratt, en bur med snattrande papegojor och kakadoror, en där ett par vargar med gula brinnande ögon gingo rastlöst av och an, en med en grinande strimmig hyena och en med en sömnig tvättbjörn — det var allt, förutom det som utgjorde samlingens piece de résistance: ett ganska ståtligt lejon, som låg lugnt och majestätiskt i sin bur och blickade likgiltigt ut emot åskådarna.Det var för övrigt — när de kommo — inga andra åskådare därinne än några barn. Men efter ett par ögonblick inträdde tre sjömän, av vilka en var en neger, medan de andra tycktes vara portugiser.

Negern blev genast livligt intresserad av lejonet. Han ställde sig framför buren och skrattade, så att de vita tänderna lyste. Kanske hade han i sitt hemland haft riklig erfarenhet av vad förskräckelsen för djurens konung vill säga; nu roade det honom tydligen i högsta grad att se ett lejon så helt maktlöst bakom sina galler. Nu ville han njuta av sin överlägsenhet. Och han började med tillrop och åtbörder håna det fångna djuret. Han hoppade och skuttade framför buren, allt under det han omväxlande räckte ut tungan, pekade finger eller — i övermåttet av sin munterhet — slog sig på knäna. Så tog han en slidkniv, som hängde vid hans bälte, och slog med den mot burens galler.

Lejonet uppgav ett dovt, rytande läte; det var tydligt att det började bliva retat.

»Oho, du gamla lejon», skrek negern förtjust och rullade med vitögonen. »Du inte kunna göra något åt Jim! Oho, du eländiga gamla lejon!»

Och han dängde åter med kniven i gallret.

Menageriägaren kom fram till negern och bad honom upphöra med att reta djuret. Men negern, som påtagligen var en smula drucken, brydde sig alls inte om hans föreställningar.

»Jim hava betalt pengar för att kbmma in», skrek han, »Jim göra vad han vill här!»

/ soliga länder, 6Och då lejonet började hotfullt piska sina sidor med svansen och grep med sina framtassar i gallerstängerna, drog Jim kniven ur slidan och stack med den i djurets ena tass, allt under det han skrek:

»Oho, du usla gamla lejon, där fick du av Jim!»

Ett förfärligt rytande av vrede och smärta genljöd genom den lilla baracken. Ett slag med tassen mot gallerstängerna. Och så ...

Med ett skri av fasa störtade de närvarande mot utgången.

Lejonet hade brutit sig ut ur buren.

Med ett språng var han över Jim. Och negerns ångestfulla vrålande hördes ut på gatan, där nu den övriga lilla skaran av menageribesökare flydde åt olika håll.

Överallt ljöd ropet: Lejonet har brutit sig ut! Och skräckslagna skyndade alla promenerande in i husen, medan de som voro inne, började bomma till både fönster och dörrar.

Lejonet var snart färdigt med den olycklige Jim och stod med ett par språng ute på det lilla torg, vid vilket menageriet låg. Han lät åter höra ett fruktansvärt rytande och såg sig ett ögonblick obeslutsamt omkring, i det han piskade sidorna med svansen.

I nästa sekund hade han bestämt sig. Vart han såg, var det tämligen folktomt, men mitt framför honom låg en gata, där på avstånd tre människobarn syntes springande.Torvald hade valt denna gata, därför att den gick i riktning mot hamnen. Men då han nu märkte att de förföljdes av lejonet, insåg han att de näppeligen skulle hinna ned dit och ombord på något fartyg; det bästa vore otvivelaktigt om de kunde komma in i något hus.

Han bultade på en stor port och ropade: »Öppna!»

Genom fönstret bredvid porten syntes bleka, förskrämda ansikten. Men ingen gjorde min av att öppna för flyktingarna. De fruktade antagligen att få in deras förföljare på samma gång.

»Vad de äro fega», mumlade Torvald harmset.

Han ansåg det inte värt att spilla tid med att försöka knacka på ännu en av de stängda portarna vid gatan. — Finns det någon som har mod och hjärta nog att öppna, så göra de det väl utan någon knackning, tänkte han. Och han fortsatte flykten jämte de båda flickorna. Men allt närmare hördes lejonets tassande språng.

De hade hunnit till den punkt, där gatan krökte sig i en nästan rät vinkel. Torvald hyste en obestämd förhoppning om att där bortom på något sätt finna räddningen. Men i stället möttes han av en syn som för ett ögonblick betog honom allt hopp: de hade kommit in i en återvändsgränd!

Flickorna kunde ej återhålla ett klagande utrop, då de sågo den mur som reste sig framför dem, och med ens förstodo huru förtvivlad deras belägenhet blivit. Men Torvald såg sig omkring och varsnade en stege, som stod upprest mot ett av husen.»Hitåt!» ropade han.

Och med skälvande brådska klättrade flickorna uppför stegen, medan Torvald höll i den. Därpå sprang Torvald upp. I samma ögonblick han satte foten på taket, var lejonet där nere och reste sig rytande, färdigt att klättra uppför stegens pinnar som sviktade under hans tassar.

Torvald fattade tag i stegens övre kant för att kasta ned den. Den tycktes först omöjlig att rubba, pressad som den var av lejonets tyngd. Greta skyndade fram och tog också i. Och med en våldsam ansträngning samt med den hjälp den unga flickans ganska starka händer kunde giva, fick Torvald stegen att glida en tum åt sidan. Det var nog för att den skulle förlora fästet. Och den störtade ned i gatan.

Lejonets raseri tycktes fördubblat av de hinder det mötte. Det tog ett högt språng för att komma upp på taket och gripa sitt byte.

Det var ett ganska lågt hus, på vars tak flyktingarna befunno sig — ett envåningshus med ett sluttande, tegelbeklätt tak. Torvald sade till sig själv, att det icke vore omöjligt att lejonet kunde hoppa dit upp. Det vore till och med högst troligt att han skulle nå upp, — om icke möjligen gatans ringa bredd, som hindrade honom att riktigt taga sats, skulle bliva deras räddning.

Torvald såg upp mot de angränsande husen. De voro båda betydligt högre, men där fauns ingen möjlighet att komma upp på deras tak: raka,fönsterlösa gavelmurar utan alla utsprang reste sig å ömse sidor.

Torvald bad flickorna draga sig längre bort, där de voro en smula i skydd av skorstenen. Greta opponerade sig.

»Vi ska hålla ihop i det sista», sade hon med en darrning i stämman, men med ett försök att se käck ut trots allt.

»Gå dit bort!» upprepade Torvald.

Och hans röst och blick hade något så beslutsamt att de båda flickorna ovillkorligen rättade sig efter honom.

Torvald drog ut ur slidan en större kniv som han bar hängande vid sin sida, lade sig utsträckt på taksluttningen och höll kniven med båda händerna stadigt riktad uppåt, allt under det han iakttog lejonet som oupphörligt med höga språng försökte nå upp och allt emellanåt med tassarna rörde de nedersta tegelpannorna.

»Om han kommer upp», tänkte Torvald, »så kommer han rakt på mig, och då hoppas jag han får den här kniven i sig. Kanske att flickorna på det sättet kunna bli räddade...»

Nu såg han lejonets huvud och kände dess flåsande, heta andedräkt.

Med nästa språng skulle han kanske vara uppe...

»Soldater!» ropade plötsligt båda flickorna på en gång.

Och han hörde taktfasta steg som närmade sig där nere på gatan.I nästa ögonblick ljöd en gevärssalva. Ett vilt

rytande skakade luften. Och så ännu en salva.

Lejonet vacklade och föll...

Soldaterna skyndade fram och reste upp mot muren den stege som låg på marken. En officer som anförde dem, hjälpte flickorna stiga ned och uttryckte sin glädje över att ha kommit fram i tid.

Flickorna gräto och skrattade på en gång, men Torvald tog lugnt upp sin klocka.

»Om en kvart går tåget», sade han. »Om vi skynda oss, hinna vi med.»

De hade gått några steg, då Greta vände sig om.

»Hur gick det med negern?» ropade hon till officeren.

Denne log.

»Negrer ha hårda skallar och seg konstitution», sade han. »Jim är illa massakrerad, men han kommer nog att ta sig.»VI

Några dagar senare voro de tre ungdomarna ute och strövade omkring i det äldsta Lissabon, den del av staden som icke förgåtts vid den stora jordbävningen. Här och där påträffade de något gammalt övergivet palats, vilket vid denna fruktansvärda katastrof fått några djupa rämnor, där nu gräs växte och slingrande buskar, som gåvo ett egendomligt behag åt den förfallna byggnaden.

»Nu, o Alice», sade Greta, »upplåt din mun och berätta vad du vet om den stora jordbävningen.»

»Vad skall jag berätta?» invände Alice. »Det vet nog Torvald, att den ägde rum en novemberdag 1755 ich att största delen av staden förstördes. Många tusen människor omkommo redan under de första sekunderna. Det var söndagsmorgon och kyrkorna voro fulla av folk, överallt störtade de höga klocktornen ned och krossade kyrktaken och alla människor som voro där inne. Det kungliga slottet ramlade också, och om inte den kungliga familjen råkat vara i Belem, skulle deockså ha förgåtts. En stund efter det jordstötarna upphört, kom en stor flodvåg och sopade bort tusentals människor, som begivit sig ned till kajerna, där de trodde sig säkrare. Och till följd av jordbävningen föllo på många håll föremål av trä och andra brännbara ämnen i de brinnande spislarna, och så uppstodo överallt eldsvådor, vilka härjade staden i tre dagar. Sedan var det markis Pombal som byggde upp staden igen — det var han som styrde landet då. Och han byggde den regelbunden och rak och i den tidens stil, men så vackert i arkitekturhänseende som Lissabon måtte ha varit före jordbävningen, har det nog inte blivit se'n.»

»Nu», fortfor Alice, »tycker jag att vi ska gå till katedralen, eftersom vi äro i närheten av den.»

De gingo in i Nossa Senhora da Sé, en stor byggnad, vars inre var utstyrt med mycken grannlåt och många förgyllningar.

»Det här skall du se*, sade Greta och drog Torvald bort till ett af kyrkans många kapell.

Där hängde i taket en massa föremål som gjorde ett underligt, ohyggligt intryck: det var ben och armar — ofta på något sätt missbildade — formade av vax.

»En gång», sade Greta, »var jag hos en doktor för att bli undersökt om jag var sned och måste ta sjukgymnastik, och i hans rum hängde en hop sådana där ohyggligheter.»

»Men varför hänga de här», undrade Torvald.

»Jo, det här kapellet är ägnat åt något helgon, som särskilt hjälper för sjukdomar och skador iarmar och ben, och därför, när någon får något ont i någon av sina extremiteter, så går han hit och ber till helgonet och offrar några vaxljus, och om han blir bra, så skänker han i glädjen helgonet som ett litet suvenir en avbildning av den f. d. sjuka lemmen. Jag skulle inte vara tilltalad av det, om jag vore helgonet! Jag har alltid förut tyckt att det var någonting så stämningsfullt med katolicismen, men den känslan har allt minskats, sedan jag sett det här vaxkabinettet.»

En stund senare kommo de under sina strövtåg till ett hus med ett besynnerligt utseende.

På något avstånd såg det ut som om huset vore taggigt liksom en jätteigelkott; när man kom närmare, såg man att de facettlikt uthuggna, gulaktiga kalkstenar med vilka det var betäckt, var och en var så att säga tillplattad i själva spetsen och där företedde en fyrkantig yta på några kvadratcentimeter.

»Om det här huset finnes det en sägen», sade Alice, »vars sanningsenlighet nog ej är så alldeles obestridd, men som ni ändå borde höra. Om jag nu bara riktigt komme ihåg den! Egentligen vore det bättre om någon inföding berättade den.»

Hon såg sig omkring. Ute på gatan, mittemot det underliga huset, satt en gammal man utanför sin butik, sysselsatt med att laga skor.

»Hör på, min vän», sade Alice på portugisiska till den gamle skoflickaren, »ni känner säkert det där husets historia — skulle ni inte vilja berätta den för ett par resande?»Den gamle mannen lät prylen vila, såg nyfiket på främlingarna med ett par små svarta, klippska ögon, smålog godmodigt och sade:

»Jo, den historien känner jag nog till. Den har jag hört av min far, och han hade hört den av sin far, och han hade den från sin farfar, som satt här och lappade skor, när det där palatset byggdes. Jo, jag skall gärna berätta er historien. Men förstå ni portugisiska alla tre?»

»Nej», sade Alice, »men jag ämnar översätta för de andra, allteftersom ni berättar.»

»Nå, då skall jag börja då», sade skoflickaren och strök över sina kortklippta, svarta polissonger. »Men vilja ni inte slå er ned?»

Han skyndade in i sin butik efter två nötta trästolar, som han placerade på gatan, gick därpå in i en grannes, en barberares, butik och lånade ännu en trästol. Och sedan han väl fått sitt auditorium placerat, började han:

»För många, många år sedan hände det en dag, att en fattig pojke här i staden stod och såg med beundrande blickar in på den öppna gården till ett präktigt palats. Sonen till den rike herre som ägde detta palats, kom i detsamma gående; då han såg den fattige pojken stå där och titta in på rosorna, springbrunnarna och statyerna, ropade han i övermodig ton: Vad gör du här, trashank? Gå hem till din kåk! Och så slog han igen porten till paradiset. Den fattige pojken gick sin väg, men i det ögonblicket svor han inom sig, att han en gång skulle bygga ett hus som vorepräktigare än något annat i hela Lissabon. Han begav sig till sjöss och kom över till Amerika — till Brasilien, där det då för tiden var lättare än nu för en företagsam person att samla rikedomar. Efter många års mödor och äventyr hade den fattige Diniz förvärvat sig en oerhörd förmögenhet. Han reste då hem till sitt land igen, köpte tomt och begynte bygga det hus som ni här se framför er. När bygget framskridit så långt att man började med denna ytterbeläggning av besynnerligt formade kalkstenar, blevo grannarna högst förundrade. Vad menade senhor dom Diniz — ni kan förstå han titulerades som en fin herre nu då han var så rik — vad menade han med att göra sitt hus likt ett piggsvin med mycket stora och avtrubbade piggar? Dom Diniz lät dem undra. När hela huset var överklätt med dessa stenar, kom förklaringen. I spetsen av var pigg lät dom Diniz infatta en stor ädelsten. Det lyste, det skimrade, och grannarna ropade både ack och o! Men när kvällen kom, sade byggmästaren till dom Diniz, att det vore nog bäst han ställde ut beväpnade vakter, ty det var verkligen en smula för frestande för herrar tjuvar detta: att se de präktigaste ädelstenar sitta utanpå ett hus. Nåja, dom Diniz ställde ut vakter, och han begrep nog att det måste han göra för varenda natt, men vad gjorde det? Han hade pengar nog.

Så skickade dom Diniz ut bjudningsbrev i staden. Allt möjligt fint och förnämt folk bjöd han till den stora festen med vilken han skulle invigasitt hus, och ni kan lita på att han bjöd den där rike pojken som kört bort honom en gång. Nå, han var nu inte varken rik eller pojke längre vid den tiden, han hade förlorat sina pengar genom slöseri och måst sälja sitt hus, och han var riktigt glad att bli bjuden på en stor fest där han skulle få äta god mat, och visste inte alls att den rike dom Diniz, som skickade och bjöd honom till sig, var den fattige pojken som han en gång kört av med.

Det var bara en ädelsten, som ännu inte var på sin plats. Ni se den där stenen där uppe i hörnet, den är starkare

avtrubbad än de andra och där skulle den sitta, den allra största och dyrbaraste av de diamanter, som dom Diniz fört med sig. Den skulle sättas fast under själva den stora festen. Och då skulle dom Diniz riktigt njuta av sin glans och sin härlighet.

Dom Diniz hade den stora diamanten inne hos sig i sitt sovrum, som låg just där i hörnet. Den låg bredvid honom på bordet, och när hans betjänt kom in till honom på morgonen, föll en solstråle genom den öppna dörren rakt på diamanten, och den glänste och gnistrade, så att betjänten inte kunde låta bli att säga: Min Gud, senhor dom Diniz, vad den är vacker, er ädelsten! Men dom Diniz svarade inte. Och betjänten tittade på honom för att se om dom Diniz kanske var förargad, därför att en tjänare började tala till honom — eftersom han hade blivit en sådan fin herre, ni förstår. Och vad fick då betjänten se?Jo, att hans herre låg där med öppen mun och brustna ögon och blåvita läppar. Han var död, dom Diniz, — han hade dött just natten innan den dag han längtat efter, den dagen då han skulle triumfera över alla dem som sett ner på honom och ryckt på axlarna åt honom, då han var en fattig pojke. Och den mannen, som en gång hånat och kört bort honom, fick aldrig någonsin veta, att det var dom Diniz som varit den fattige lille trashanken. Och ingen människa skulle någonsin ha vetat om den saken heller, om inte dom Diniz en dag då han var vid gott lynne, berättat den historien för min farfarsfarfar, som satt här och lappade skor, liksom jag gör i dag.

Men dom Diniz' fattiga släktingar, som nu ärvde honom och blevo rika, de brydde sig visst inte om att sätta upp den allra dyrbaraste stenen, ja, de läto inte ens de andra sitta kvar, de tyckte de hade bättre användning för dem. Så att det var bara i några dagar som det här huset var det präktigaste huset i Lissabon; se'n blev det bara ett hus som alla främlingar förundra sig över, sägande som dom Diniz' grannar: Varför har man byggt ett hus, som är likt ett piggsvin?»

Alice tackade skoflickaren för hans berättelse och Torvald och Greta sade också »graças» och den gamle skoflickaren log vänligt till svar. Och när de räckte honom några silvermynt, log han ännu gladare och önskade dem alla tre, att de måtte bli hundra år gamla och förvärva lika stora rikedomar som dom Diniz.VII.

Torvald var en dag ute och gick med sin far och mr Hill. I det de gingo en trång och slingrande gata framåt, stannade plötsligt Torvald.

»Vad är det där?» utbrast han.

Konsul Werner och hans engelske vän, som gingo fördjupade i samtal, stannade också och sågo upp.

»Det är fängelset», sade mr Hill.

I de förgallrade fönsteröppningarna till ett stort grått hus med dystert utseende syntes hopar av män, vilka blickade ut mellan gallren. Somliga sågo svårmodiga och lidande ut, andra hade ett vilt och rått utseende; åter andra pratade obesvärat med varandra eller ropade skämtsamma infall till folket som strömmade förbi nere på gatan. De som befunno sig i nedersta våningen, sträckte ut armarna genom gallren och tiggde, och av de förbigående mottogo de ibland en allmosa — än en slant, än en cigarett, som de skyndsamt tände och förde till läpparna.»Det är då ett besynnerligt sätt det där: att låta fångarna på detta sätt stå i förbindelse med allmänheten», sade konsul Werner.

»Ja, det är det ju», medgav mr Hill. »Nå, de farligaste missdådarna äro ju mera omsorgsfullt förvarade.»

Torvald kunde inte slita sina ögon från detta skådespel. Han greps av medlidande vid åsynen av alla dessa fångar, som aldrig fingo röra sig i frihet ute i det klara solskenet. De hade ju handlat illa, men nog var det bra synd om dem i alla fall! Där stod just en och såg så sorgset längtande ut genom gallren; han tiggde inte liksom de andra, fastän han befann sig i ett av de nedre fönstren, han såg ut som han inte brydde sig om någonting, då han inte hade friheten.

Torvald tänkte, att han skulle så gärna vilja ge denne stackare åtminstone ett ögonblicks glädje. Han tog fram en silverslant, sträckte den upp emot den tyste fången och sade på spanska:

»Till litet tobak.»

Mannen såg visserligen inte ut som vare sig spanjor eller portugis, han kunde snarare vara en german. Men eftersom han var här, så kunde man ju antaga, att han förstod portugisiska eller spanska, vilket i fråga om dessa små ord ungefär kom på ett ut.

»Gracas», sade mannen, medan en skymt av ett tacksamt leende för en sekund gled över hans sorgsna drag.Häpen stirrade Torvald på fången. Nu när han log, tyckte Torvald precis, att han kände igen honom ... Men var hade han sett honom?

Med blixtlik snabbhet dök ett minne upp. Å, det var ju Bengt, tvättgumraans Bengt, han som brukat tälja barkbåtar åt Torvald för några år se'n.

»Bengt!» utropade Torvald. »Å, Bengt är det du?»

Nu var det fångens tur att se häpen ut. Han blev blek av sinnesrörelse och frågade med hes stämma:

»Vem är det? Vem är det som känner mig här?»

»Känner du inte igen mig, Bengt?» fortfor Torvald. »Jag är Torvald Werner, som du brukade leka med förr i världen. Och jag kan hälsa dig från din mor, Bengt.»

»Min mor», mumlade fången, och ett drag av så bitter smärta flög över hans ansikte, att Torvald ångrade att han nämnt modern.

»Min mor», upprepade Bengt, »å, säg henne inte, att jag är här!»

»Men Bengt, hur kommer det sig att du är här?» kunde Torvald inte avhålla sig från att fråga. »Det vet jag ju, att inte har du gjort något dåligt.»

Fångens ansikte fick ett uttryck av tacksamhet.

»Tack, herr Torvald, för att ni tror gott om mig», sade han. »Nej, jag har inte gjort något som jag är värd att sitta i fängelse för, men en kan råka illa ut ibland, så att skenet är emot en.Och hur ska en fattig stackare då kunna reda sig — helst när en är i främmande land.»

»Torvald, var är du?» hördes konsuln ropa.

De båda herrarna hade fortsatt sin väg under samspråk och hade först nu märkt att Torvald blivit efter.

Torvald tordes inte låta sin far vänta.

»Jag måste gå nu, Bengt», sade han brådskande, »men jag ska komma tillbaka och ta reda på dig, det lovar jag. Och, Bengt, om vi kan hjälpa dig, pappa och jag, så nog ska vi göra det.»

Han sträckte sig upp så långt han nådde och skakade hand med Bengt — till stor förvåning för både dennes medfångar och dem som voro på gatan.

»Pappa», ropade Torvald, då han hann upp de båda andra, »vet pappa vem som är i fängelset därborta? Jo, Bengt Andersson — hjälpgummans gosse, pappa vet. Jo, jag försäkrar pappa, att det var han, jag talade med honom.»

»Men hur kommer det sig, att han sitter i fängelse», frågade konsuln. »Vad har han gjort?»

»Han säger, att han inte gjort någonting, men att skenet var emot honom. Mera hann jag inte höra. Men, pappa, kan vi inte försöka att få hälsa på honom i fängelset och riktigt tala med honom om saken?»

»Vi ska höra med mr Hill», sade konsuln. Och vändande sig till denne, började han höra sig för angående möjligheterna härutinnan.

Jo, det trodde mr Hill inte skulle bli svårt att ordna. Att ett par landsmän och gamla be-

/ soliga länder, 7kanta till fången önskade få tala vid honom vore ju naturligt. Och då dessutom mr Hill personligen kände fängelsedirektören, trodde han att saken lätt nog skulle kunna ordnas.

Redan följande dag befunno sig också konsuln och hans son i en sal i fängelsets bottenvåning, väntande på att

Bengt skulle införas. Det var ett halvmörkt rum med kala väggar och en unken luft, och Torvald tänkte med beklämning på att detta mottagningsrum troligen ändå var betydligt mer tilltalande än de salar där fångarna vistades.

Så öppnades en dörr och Bengt kom in, följd av en vaktknekt, vilken kvarblev i rummet under samtalet.

Bengt var synbarligen helt glad åt att Torvald hållit sitt löfte att söka upp honom. På uppmaning av konsuln började han strax berätta om de tilldragelser som fört honom i fängelset.

»Jo, se jag seglade från Hamburg förra hösten,» berättade han, »det var med en tysk båt, och där hade vi det inte så illa, utom att andre styrman var svår emot oss. Han svor öch röt och gav oss emellanåt en spark, när han kom åt, och hade han en tågända i hand, så drev han till en med den. Värst var han mot mig och en annan jungman, en italienare, inte vet jag vad han hade emot oss, om det inte var det att förste styrman ett par gånger hade berömt oss och sagt att vi var raska pojkar. För se, det var ovänskap mellan förste styrman och andre styrman.Nå, så kom vi hit till Lissabon, och en kväll var italienaren och jag i land tillsammans. Inte för jag just tyckte så värst mycket om honom, men det föll sig så att vi fick landpermission samtidigt och italienaren hade varit i Lissabon förut, så han skulle visa mig sta'n, sa han. Ja, vi kom in på en krog — bainca som de kalla dem här — och satt och drack vitt vin. Konsuln vet nog hur deras färska vin här är, det är så lättdrucket, och eftersom det är billigt också, så händer det ju att man dricker rätt mycket av det, men efter en stund känner man allt att det kan göra en yr i huvudet. Nå, jag vill nu inte säga annat än att jag var tämligen klar, men italienaren hade nog fått lite för mycket. Han skrek och larmade, så folk tittade på honom. Det var om andre styrman han talade; just samma morgon hade Tellio — han hette så italienarn — fått en spark i förbigående utan någon anledning alls, och nu var han så ursinnig han kunde vara och svor på att han nog någon gång skulle ge tysken igen för alltihop. När vi så reste oss och skulle gå vår väg, så vem mötte vi i portgången om inte just andre styrman. Han kände igen 'oss, fast det var skumt nog där i portvalvet, — bara en liten lykta som lyste. Ur vägen, sa han och knuffade till oss. Ja, det var nu egentligen jag som fick knuffen, för jag var närmast till, men det var nog lika gott ment åt oss bägge två, och så tog väl italienarn det. För i en blink hade han fått upp en kniv och stötte den i ryggen på styrman, just som dennehade hunnit förbi oss. Styrman skrek till och föll omkull, och folk kom rusande, men italienarn kilade i väg så kvickt som en ål och kom undan. Men jag var inte så snabb att ge mig av, så mig fick de fatt i. Ja, så blev jag förd i häkte, och det blev rannsakning, och när styrman kryade till sig, — för det var inte så värst farligt med såret — så »svor han på att det var jag som stuckit honom. Det kan ju hända han trodde det, eftersom det var jag som varit närmast och fått knuffen, och i alla fall så ville han väl ha någon hämnd, kan jag förstå, och då italienarn var borta — han måtte ha rymt redan samma natt på något annat fartyg —, så ville han nog ha mig fast. Och så svor han på att det var jag, och då hjälpte det inte vad jag sa, utan jag blev dömd till två år, och de sa, jag kunde ändå vara glad att det inte blev längre.

»Men kniven — kunde inte den visa, att det var italienaren som begått dådet?» frågade konsuln.

»Nej, det var en vanlig fällkniv, köpt i Hamburg, så den kunde lika väl ha varit min. Jag hade för resten haft en som var nästan likadan, och eftersom det ville sig olyckligt, så hade jag tappat den i sjön just dagen förut. Hade jag haft min kniv i fickan och kunnat ta upp den och visa den, så skulle de kanske inte ha trott att den som satt i styrmans rygg också var min. Men nu hade jag inte någon kniv i fickan, och som var och en vet, att en sjöman alltid har en fäll-kniv på sig, så tyckte de att det också var ett bevis för att den där kniven var min.»

»Men när italienaren genast gav sig av», invände Torvald, »så visade väl det, att han var den skyldige.»

»Nej, de tyckte inte det», sade Bengt, »för de svarade, att han i alla fall nog kunde tycka det var otrevligt att bli inblandad, och så var där en annan italienare på vår båt, som vittnade och sa' att Tellio flera gånger hade sagt, att han ämnade rymma vid första tillfälle. Och det var nog en sanning, för det brukade han jämt säga, när vi satt tillsammans i skansen.»

»Ja, min käre Bengt», sade konsuln och såg bekymrad ut, »det här ser verkligen rätt vanskligt ut. Jag hade hoppats det skulle vara möjligt att få domen upphävd, men det är verkligen såsom du själv säger: skenet är emot

dig.»

»Ja, det blir väl att sitta här de två åren, kan jag tänka», sade Bengt.

Hans blick var sorgsen, men där var ingenting klagande i stämman: det märktes att Bengt var en av dem som kunna bita ihop tänderna om sina bekymmer och inte äro hågade att betunga andra med klagomål över sina lidanden.

I detta ögonblick syntes en fängelsekonstapel i dörren, som anmälde, att den tid som enligt reglementet var tillåtet samtala med en fånge, nu var utlupen.

Men när konsuln och hans son togo farväl och stucko till Bengt ett par små gåvor, viskade Torvald:»Jag kommer tillbaka, Bengt!»

»Tack, tack», sade Bengt erkännsamt »Det känns i alla fall som en tröst att veta, att konsuln och herr Torvald tror på att jag är oskyldig.»

*

Då konsul Werner och hans son samma dag åto middag hos sina vänner Hills, blev besöket i fängelset strax berättat.

Greta blev genast eld och lågor.

»Vi måste befria honom», utropade hon. »Vi måste.»

Efter middagen kom hon med hemlighetsfull min fram till Torvald.

»Nu har jag gjort opp en plan», sade hon. »En alldeles utmärkt plan. Hör på; i morgon dag gå du och jag till fängelset och ställa oss nedanför gallren och titta upp, tills vi få syn på Bengt; så räcka vi honom ett bröd — man kan ju lika väl ge honom det som en slant eller en cigarr, — men inne i brödet ha vi bakat in en fil och ett brev, där det står: 'Fila av ett par galler i natt och hoppa ner; vi vänta dig nedanför på gatan.' Blir inte det utmärkt?»

»Men det finns stora järnluckor innanför de där fönstergallren», invände Torvald, »och om nätterna äro de förskruvade. Och för resten så ligga inte fångarna om natten i de där salarna som vetta åt gatan. Bengt sade mig, att han ligger i ett rum tillsammans med en hel hop andra fångar, och detär stora bommar för dörren och utanför i korridoren går ständigt en skiltvakt med gevär.»

Greta funderade ett ögonblick.

»Jaså, då få vi hitta på något annat», sade hon. »Nu vet jag! Vi begära att få hälsa på honom i fängelset, du och jag, och så byta vi kläder, han tar på sig mina kläder, och jag hans, och så ge ni er av, du och Bengt, och när de sedan upptäcka, att det är en flicka som är fången i stället för Bengt, så måste de förstås släppa mig.»

»Men Bengt är mycket längre och bredare än både du och jag», invände Torvald, »han är ju nitton år, och för resten så är det en fångvaktare inne hela tiden, medan man talar med Bengt.»

»Ä, du gör då så mycket svårigheter», sade Greta misslynt. Hon funderade en stund, och så fortfor hon: »Nå, vi få väl muta fångvaktaren. Här i landet kan man muta folk ibland, det har jag hört sägas; i tullen kan man muta dem, så att de inte titta efter så noga, och då kan man väl också muta fångvaktaren.»

»Men när pappa och jag fått lof att emellanåt hälsa på Bengt», sade Torvald, »så tycker jag inte det vore rätt att sedan göra något olagligt för att befria honom.»

»Ja, men vi måste ju ha Bengt fri!» utropade Greta. »Det är ju förfärligt att han ska' sitta där när han är oskyldig. Vi ska' hitta på något sätt! Du ska' få se att jag hittar på något! I alla fall så vill jag gå med dig nästa gång du går dit och hälsar på honom.»Ett par dagar därefter voro Torvald och Greta på besök i fängelset. Greta hade med sig en korg med apelsiner och bananer, som hon bjöd Bengt på, och hon muntrade upp honom med sitt prat och rent av narrade honom att skratta. Ibland bjöd hon också fångvaktaren på en apelsin, och denne grinade och log och tackade, tydligen förtjust över denna ovana och oväntade välvilja.

»Ser du», sade Greta blinkande till Torvald, »det är alltid klokt att ställa sig väl med fångvaktarn, man kan inte veta vad det kan bli nyttigt till. Jo, du, jag har läst Sherlock Holmes, och jag förstår mig på så'nt här, du. Märkte du, att jag gjorde mig till för både portvakten och för den överkonstapeln eller vad det var för någon som förde oss hit? Jo, du, jag är listig, jag!»

Men var gång hon bjöd fångvaktaren något, sade hon på svenska med ett artigt leende:

»Ska' du ha lite' gott, din eländige bov?»

Varpå portugisen tacksamt log, tydligen troende att det var något riktigt vänligt hon sade honom.

Bengt skrattade, men så sade han:

»Så där ska' inte fröken Greta säga, för han gör bara sin plikt, då han bevakar mig.»

»Men det gör ju ingenting, han förstår ju inte svenska», invände Greta.

»Ja, men fröken Greta ska' inte säga det i alla fall», vidhöll Bengt. »För han gör bara vad han ska'.»

När Greta och Torvald gingo ifrån fängelset, sade Greta entusiastiskt:»Hör du, han är ju riktigt ädel, Bengt! Tänk, att så där ta sin fångvaktare i försvar. Det är storartat. Det är rent av sublimt! Jag måste strax skriva till Elsa, min bästa vän, och berätta om allt det här.»VIII.

Jag har en liten plan», sade mr Hill en dag till I sin vän Werner. »Jag har sedan länge lovat min dotter att någon gång få komma till Andalusien — hon har aldrig varit i Spanien, fast vi bott här i Lissabon så länge .—, och jag skulle också gärna vilja bjuda min lilla systerdotter på en sådan färd. Men jag tror inte jag kan få tid att följa dem. Har inte du möjligen tänkt resa nedåt Andalusien med din son?»

»Jo, jag har verkligen tänkt på det», sade konsul Werner. »Det skulle ju vara mycket intressant att se Sevilla och Granada, dessa mångbeprisade städer. Och jag har just haft för avsikt att låta Torvald få till födelsedagsgåva ett löfte att resa dit»

Torvalds födelsedag, som inföll några dagar senare, firades med en utfärd till Cintra.

»Du kanske vet, Torvald, att lord Byron kallat Cintra för ett jordiskt paradis», sade Greta med viktig min, då de sutto i järnvägskupén på väg till den ryktbara platsen.Nej, det hade inte Torvald hört.

»Visste du det, innan du fick höra det i går», frågade Alice med skälmaktig min.

»Nej, det visste jag inte», medgav Greta lugnt. »Men jag anser att det bästa med bildningen är när man vet tillämpa och draga nytta av den. Och sålunda, om jag finner utväg att lysa med mina kunskaper redan dagen efter det jag fått dem, så är det enligt min mening något som är värt både aktning och beundran.»

Då de vid foten av Cintraberget stego ur järnvägsvagnen, möttes de av en skock pojkar, ledande åsnor.

»Vill ni ha åsnor?» ropade pojkarna. »Rid på åsnor uppför berget! Präktiga åsnor, starka och fromma.»

»O ja, få vi rida på åsnor!» ropade Greta.

Det beslöts att ungdomarna skulle rida på åsnor, medan de äldre först skulle gå in på hotellet och beställa middagen och sedan åka uppåt berget i vagn — så långt man kunde åka.

»Åsnor äro förtjusande djur,» förklarade Greta i det de redo uppåt. »Det är något så pittoreskt med dem. Jag har aldrig i mitt liv sett några åsnor förrän på den här resan, men jag blev förälskad i första åsna jag såg. Och åsnor tycka om mig också, det har jag märkt. Det är inte bara det att de bruka få skorpor av mig, utan där är också något av instinktlik känsla. Somliga flickor ha herrtycke och andra ha flicktycke, och somliga ha papptycke och andra ha mamm-tycke, men jag har åsnetycke. Alice t. ex. hon har både papptycke och mammtycke, för alla gamla herrar och alla gamla fruar tycker så mycket om henne. Men jag har åsnetycke.»

»Jag gratulerar», sade Torvald. »Det måste ju kännas ganska smickrande.»

»Nu fiskade nog Greta egentligen efter en komplimang», sade Alice skrattande.

»Det gör jag inte», protesterade Greta. »Men Torvald, var blir du av?» ropade hon i nästa ögonblick.

Torvald, som var en ganska van ryttare, hade ansett det under sin värdighet att låta åsnepojken driva på hans långörade riddjur. Han bad Alice — vilken var den enda som kunde göra sig begriplig för den lille portugisen — förklara för åsnedrivaren, att han helst ville reda sig själv. Och sålunda, medan flickornas åsnor framdrevos genom käppslag på bakre delen av ryggen, utdelade av djurens ägare, strävade Torvald, beväpnad med ett litet spö, på egen hand att få fart i sin gråa gångare. En liten stund hade djuret följt med sina kamrater, men plötsligt hade det till följd av någon outgrundlig nyck blifvit stående mittpå vägen. Torvald gav åsnan ett rapp — med den påföljd att hon störade, d. v. s. slog kraftigt bakut så att ryttaren gled över hennes huvud i marken.

Greta skrattade, Torvald reste sig hastigt, log själv men sade:

»Skratta lagom, Greta, du vet inte vad som kan hända dig själv.»Han steg upp igen på sin istadiga gångare, och insåg efter detta, att han måste finna sig i att låta åsnedrivaren sköta om det envisa djuret.

»Se där är kameliaskogen», sade Alice, pekande nedåt en dalklyfta som de redo utmed.

De andra brusto ut i ett rop av beundran.

»Nej, men så förtjusande, så kolossalt hänförande», utropade Greta. »Aldrig trodde jag, att det fanns så myckat kamelior i hela världen.»

Sluttningarna av den lilla dalen, i vars botten en bäck flöt fram, voro betäckta av kameliaträd med blanka mörkgröna blad och blommande i oändlig rikedom i vitt och skärt och högrött. Här och där syntes, blandande sig med kameliorna, några heliotropbuskar, vilka utsände en mild vällukt från sina fina blommor.

»Jag tror jag instämmer med lord Byron», förklarade Greta.

Det var i sanning en härlig natur som mötte deras blickar varhelst de sågo. Överallt orange-och citronträd, storbladiga fikonträd med underligt vridna grenar och granatträd, vilkas flammande röda blommor nyss börjat slå ut. Och över de vita murarna som omgåvo slott och villor, vilka här och där lågo inbäddade i grönskan, hängde doftande klangrosor och de sällsamma bougainvilleas, av vilkas blad en del få en purpurfärg som kommer dem att likna praktfulla blommor.

»Jag skulle vilja ha en kvist av den där bougainvilléan», sade Greta och sträckte ut sin hand för att bryta av en gren. Men i detsamma gjordehennes åsna en oväntad rörelse och hon ramlade pladask i backen.

Torvald hoppade raskt av och hjälpte henne upp.

»Slog du dig?» frågade han i deltagande ton, men med stämman darrande av undertryckt skrattlust.

»Nej, visst inte», sade Greta. »Min näsa är litet tillplattad förut, så den kunde inte bli det värre. Och du behöver inte anstränga dig med att vara ädelmodig! Skratta du så mycket du vill! Det är dig väl unnat!»

När de hunnit upp till höjden av berget, sågo de hur en väldig klyfta delade det i två delar. På den ena spetsen lågo ruinerna av ett gammalt fäste, vilket åsnedrivaren förklarade vara från morernas tid; på den andra spetsen låg ett slott, byggt i slutet av adertonhundratalet av konung Fernando, men imiterande ett medeltidsfäste med tjocka murar, spetsiga torn och vindbryggor över gravarna.

Men det bästa här uppe var den vida utsikten över bergets gröna och blommande sluttningar, dess djupa rännor och forsande bäckar, de vida slätterna där bortom och i fjärran havet, blått och omätligt.

Sedan också de äldre hunnit upp till höjden, besåg man klippslottet »Castro da Penha» och begav sig därpå nedåt. Men nu föredrogo de unga att gå, framför att anförtro sig åt de något nyckfulla långöronen med deras stötiga, i längden rätt tröttsamma gång.»De äro pittoreska att se på, men som sport betraktat, ger jag inte mycket för åsneritt», förklarade Greta.

När man kom in på hotellet, där middagen beställts, väckte bordets dekorering — arrangerad av mrs Hill — stor

sensation. Överallt på den vita duken lågo massor av kamelior, vita och röda; man kunde inte tänka sig ett praktfullare födelsedagsbord.

Sedan konsul Werner hållit ett litet tal för sin son och uttryckt sin glädje över att se honom åter frisk och stark, och sedan man därpå druckit Torvalds skål, fortsatte konsuln med något avmätt stämma:

»Men nu har jag också ett meddelande av allvarlig art att göra. Jag vill begagna detta tillfälle, då vi alla äro samlade här, för att säga att jag ser mig nödsakad att med allra första taga min son härifrån.»

En tryckande tystnad uppstod. Torvald såg, full av häpnad, på sin far, och flickornas miner voro både undrande och bedrövade.

»Jag har nämligen», återtog konsuln nu med helt gravlik röst, »beslutat mig för att resa till Andalusien — till Sevilla, Granada och Cordoba —, och jag ämnar taga Torvald med mig.»

»O pappa», utbrast Torvald, skrattande till av fröjd och lättnad, »o tack, pappa!»

I nästa ögonblick kände dock Torvald, att det icke var med alldeles oblandad glädje han mottog underrättelsen om detta snara uppbrott. Han hadehaft så roligt tillsammans med de båda flickorna att han icke utan saknad kunde tänka på att detta glada kamratliv nu skulle taga slut.

Nu upphov mr Hill sin stämma.

»Även jag», yttrade han i en ton som var ännu mera dystert högtidlig än den hans vän Werner använt, »även jag har ett meddelande av vikt att göra det här närvarande sällskapet. Och det är att jag ser mig nödsakad att på en tid skicka bort ur mitt hus ett par unga damer, vilka röja en benägenhet för skämt och löje som måste ogillas av en allvarlig person som jag, vilken aldrig tillåter sig ett skämt. Jag har beslutat att förvisa dem till Syd-Spanien, och min vän mr Werner har lovat ta hand om dem och hålla efter dem, så att de ej göra flera dumheter än vad deras natur oemotståndligt tvingar dem till.»

Nu blev det ett jubel bland de unga och ett tackande och kringklappande utan all ande. Under hela hemfärden var man upptagen av ivriga och fröjdefulla diskussioner om vad som skulle ses och företagas när man komme till det sköna Andalusien.

Då de togo godnatt av varandra, sade Torvald skämtsamt:

»Nå, Greta, du kommer väl ihåg att ta reda på vad lord Byron sagt om Sevilla?»

»Ja, lita på det», sade Greta med värdighet.IX.

Ute på den kringbyggda gården i »Hotel de Madrid» i Sevilla satt konsul Werner med sina ungdomar samma afton de anlänt. De hade nyss slutat sin middag; nu drucko de sitt kaffe bland palmer och granatträd under en strålande stjärnhimmel, som de elektriska båglamporna icke kunde fördunkla.

»Jaså, det här är en patio», sade Alice. »Jag har så ofta av spanjorer, som varit i Lissabon, hört prisas detta bruk att ha gården till husets behagligaste plats. Och särskilt ha de med entusiasm talat om de andalusiska patios: omgivna av pelargångar, prydda med blommande träd i stora krukor, med spelande vattenkonster, med ett tälttak uppspänt om dagen för att skydda mot hettan och den vida stjärnhimmeln som tak i nattens svala timmar. Man har försäkrat mig, att särskilt här i Sevilla tillbringa familjerna hela dagen ute i sin patio; dit flytta de ut sina bekvämaste stolar och soffor, och där ha de bord med böcker och tidningar.»

/ soliga länder. 8»De äro verkligen en utmärkt uppfinning, sådana här patios», utlät sig Greta, »de ha mitt fulla gillande. Så helt privat och i alla fall med en blick ut till gatan genom portens vackra järngaller, så man ser huru folk som går förbi kastar en längtande blick in i ens paradis. Jag funderar på att bli arkitekt — ja, skratta inte du, Torvald, kvinnor kunna mycket väl bli arkitekter nu för tiden! Jo, jag tänker bli arkitekt bara för att introducera i Sverige bruket av patios.»

»Palmer och granatträd skulle kanske inte trivas så utmärkt ute i vårt klimat», framkastade Torvald saktmodigt.

^Naturligtvis tänker jag ha tallar och granar i stället, de äro egentligen lika vackra som palmer. Och enar också — de äro mycket dekorativa.»

»Att sitta på en gård i Stockholm — om den också vore aldrig så vackert planterad — tycker jag i alla fall vore mindre nöjsamt», sade Torvald. »Tänk att ha fem våningars fönster stirrande ned på en och i vart fönster kanske en nyfiken iakttagare.»

»Jag tänker inte ha patios i hyreskaserner», förklarade Greta, »utan bara i envåningshus. Där i pation skulle man ha både salong och matvrå och ha det så modernt och solidariskt som helst.»

Den ene efter den andre av hotellgästerna trädde ur matsalen ut i pation, och Torvald och flickorna sutto och försökte gissa vilken nationalitet de tillhörde.»Det där är visst ett engelskt par», sade Torvald, »den där långa herrn i rutiga kläder och hans fru.»

»Misstag!» sade Greta. »Jag hörde dem nyss tala tyska med varandra.»

»Det där måtte bestämt vara en spanjor, den där unga herrn med små svarta mustascher», yttrade Greta strax därpå.

»Misstag! Det är en fransman», sade Torvald. Och i det han reste på sig, tillade han: »Och jag känner honom!»

Varpå han, till flickornas stora förvåning, gick rakt fram till ifrågavarande person.

»Känner ni igen mig, monsieur Dumesnil», frågade han.

»Ah, min vän Torvald», utbrast fransmannen. Är ni här? Och er far?»

Han följde Torvald till det bord där konsuln satt, hälsade på honom, blev presenterad för flickorna och slog sig ned hos dem.

»Jag har nyss kommit hit», sade han, »har bara varit här en dag. Jag kommer direkt från Madrid, — reste bara igenom Cordoba, tänker ta det och Granada på hemvägen. Vi hade duktigt kallt några da'r i Madrid — det tycks alltid vara kallt där, utom när det är olidligt hett —, och då jag längtade efter sol och värme, begav jag mig med ens hit ned, där jag räknade på att möta sommaren. »

»Har ni sett mycket av staden än?» frågade konsuln.»Inte just. Men jag har gjort en angenäm bekantskap: en mycket älskvärd ung spanjor som jag hade rekommendationsbrev till från en gemensam vän i Madrid; han har haft vänligheten erbjuda sig att vara min ciceron i morgon. Ifall ni, mina damer och herrar, då skulle vilja gå med oss, skulle det säkerligen göra honom ett nöje, liksom det — det behöver jag väl icke säga — skulle vara mycket angenämt för mig.»

Konsul Werner antog med tacksamhet tillbudet. Och följande morgon, då den unge spanjoren, — don Leon Leyva — infann sig för att hämta M. Dumesnil, blev han presenterad för det svenska sällskapet och förklarade att det skulle vara honom en glädje att också för dem få visa några av stadens sevärdheter.

Ute på gatorna mellan de bländvita husen rådde ett livligt folkvimmel. Allt var gladare, vackrare, färgrikare och bullersammare här än i Madrid. Här och där såg man spår av gamla spanska na-tionaldräkter; ehuru de, sade don Leon, numera mest voro bortlagda. Där sågs en med en brokig näsduk knuten snett om huvudet — det var en man från Aragonien eller från Valencia; ibland syntes en röd gördel. En gång mötte de en ung bonde — en vacker karl med olivbrun hy och svarta ögon — i den gamla andalusiska dräkten: knäbyxor, läderdamasker och kort sammetsjacka, kantad med silversnodder.

Kvinnorna av folket — mörkögda och leende — gingo alla barhuvade med en röd ros instucken idet blanka svarta håret; gråa åsnor, prydda med stora tofsar i gult och rött, skriade högt, i det de långsamt skredo fram i trängseln, med korgar, fulla av grönsaker och frukt, hängande på ömse sidor om ryggen.

Det var en dag av brännande solsken, och ehuru man ej hunnit längre än till slutet av mars månad, var man glad åt att få gå på skuggsidan av gatan.

»Nu vet jag», sade Torvald, »varför man förr byggde smala, slingrande gator — det blir ju alltid skugga på endera sidan.»

»Ja», sade don Leon, »det är nog troligt att det varit åtminstone en bidragande orsak till gatornas krokighet. Men som ni skall få se, har man på senare tid i sin vishet satt sig över detta praktiska bruk och även här byggt raka, breda gator, som se tämligen ledsamma ut och som man är riktigt rädd att passera när den verkliga sommarhettan kommer.»

»Har ni observerat det där märket no 8 do», frågade han strax därpå, visande på något som stod inhugget i muren på en gammal byggnad.

»Ja», sade Torvald, »jag har sett det på flera ställen här i Sevilla. Vad betyder det?»

»Det är Sevillas vapen och valspråk», sade don Leon, »och det är på samma gång en rebus. Få se om ni kan tyda den?»

Torvald skakade på huvudet.

»Nej, så mycket av ert språk kan jag inte, så jag kan tyda spanska rebus.»»Försök på! Vad är det som står i mitten?»

»En åtta.»

»Ja, man kan ju tyda det så, men meningen är att det skall vara en fläta. Vet ni vad fläta heter på spanska?»

»Ja, madeja.»

»Riktigt. Nå, där står således no madeja do. Tänk efter vad det kan betyda, om man lite ändrar betoningen!»

Torvald funderade en liten stund och sade så hastigt med ljusnande uppsyn:

»Det kan bli 'no m'ha dejado\»

»Alldeles riktigt! 'Hon har icke övergivit mig' — det är vad rebusen betyder, och det är Sevillas stolthet att ha fått den devisen. Det var kung Alfonso X som för åtta hundra år sedan gav henne den, han som kallades den vise. Han var en god konung, men han hade en dålig son som gjorde uppror mot sin far. De flesta av rikets städer avföllo från den gamle konungen och slöto sig till den unge. Men Sevilla förblev troget. Och kung Alfonso gav då åt Sevilla till vapen denna devis, vilken för alla tider skulle vittna om dess trohet.»

De styrde först sina steg till katedralen -— Sevillas ryktbara katedral.

»När Sevillas domkapitel», sade don Leon, »i slutet på 1200-talet, kort efter det staden genom konung Fernando den helige frånryckts morerna, beslöt bygga denna kyrka, då sade dess medlemmar, fyllda av en jublande segerkänsla: 'Må vi bygga enkyrka som skall komma eftervärlden att säga om oss: De måste ha varit vansinniga!' De ville göra sin kyrka större, rikare, praktfullare än någon annan i kristenheten. Och som ni se, är den kolossal. Hela den stora Notre-Dame-kyrkan i Paris skulle gott kunna rymmas inne under dess valv, och ett vaxljus framme vid altaret är så högt som ett torn och väger två tusen skålpund. Men bättre än dess storhet och dess dyrbarhet är dock dess skönhet.»

Det var i sanning en hel värld som mötte dem där inne — en mystisk, stämningsmättad värld. De hade ej länge strövat omkring där inne, beundrande de skatter av målningar, bildstoder och sniderier som vart och ett av de talrika kapellen rymde, förrän Torvald skilde sig från de övriga; här ville han helst gå allena. Det tycktes honom att han i ensamheten kände på ett starkare och djupare sätt den sublima skönhet som här mötte hans blickar.

På ett ställe fanns skrivet med jättestora bokstäver på tegelgolvet: »åt Castilien och åt Leon skänkte Columbus en ny värld.»

»Är det icke vemodigt», sade don I,eon, som plötsligt stod bredvid Torvald, »att se hedrad med monument och inskrifter en man som i sin livstid rönt så mycken otack och förföljelse! Hit till Sevilla var det han fördes i bojor, den store upptäckaren, som skänkt Spanien en ny värld; här var det han dog i fattigdom och grämelse. Men

sedermera blev han begraven under domens golvmed stor högtidlighet, och i det Columbianska biblioteket här i närheten förvaras nu hans anteckningar såsom de största dyrbarheter.»

Flera timmar hade de tillbragt inne i katedralen utan att likväl ha sett på långt när alla dess skatter. När de kommit ut därifrån, gingo de upp i dessa stora klocktorn, »la Giraida», från vilket de beundrande skådade ut över den solvita staden, Guadalquivirs buktande blåa flod och »la vega», Andalusiens rika slättland med sina vårgröna sädesfält, sina dungar av oliv- och fruktträd och sin krans av fjärran blånande bergshöjder.

Därpå gingo de, efter att ha intagit lunch, till Alcazar, den gamla moriska fursteborgen, och till den stora cigarrfabriken, där hundratals unga arbeterskor sutto och rullade cigarretter, allt under det de pratade och stimmade av alla krafter.

Så satte de sig utanför ett kafé och drucko »bebidas heladas», — läskedrycker med is — och sågo på vimlet som rörde sig förbi dem.

»Vad de se muntra och glada ut, alla människor här», sade Torvald. »Så mycket gladare än kastilianerna!»

»Ja, det är ett glädtigt folk», sade don Leon, »ett folk som älskar skämt och löje. Det har sagts om andalusierna, att de rätt bra kunna undvara både mat och sömn i två dygn — folket i Spanien är verkligen i allmänhet underbart förnöjsamt och tåligt — men att de omöjligt kunna i två minuter låta bli att prata.»»Ni berättade mig i går», sade M. Dumesnil, »ett par lustiga prov på andalusiernas skämtlynne; skulle ni inte vilja låta oss höra ännu några av dessa historier?»

Don Leon var icke svårbedd.

»Nåja», sade han, »nog kan jag berätta er några av de historier som äro gängse här bland folket. Här är en till exempel:

»En blind man sade åt den gosse som ledde honom: 'Gå upp i det och det huset och bed om lite mat, där bruka de alltid ge mig något.' Gossen gick in, fick ett par stekta ägg, men åt själv upp dem och sade se'n till den blinde: 'De gåvo mig ingenting.' Men de blinda ha fin lukt. 'Ack, din skälm', ropade den blinde, 'jag märker nog att du ätit stekta ägg.' Och han gav pojken en örfil. Gossen tänkte inom sig att han skulle hämnas. Strax därpå förde han den blinde rakt mot en vägg, där denne stötte emot med en duns. 'Slyngel!' skrek den blinde. Men pojken sprang sin väg och ropade:

»Då du luktade dig till äggen,

varför luktade du dig inte till väggen?»

»Tjuv- och skälmhistorier äro sedan gammalt populära i Spanien», fortsatte don Leon; »här ha ni en: En zigenare gick in i en kyrka och biktade sig; medan han höll på med att bekänna sina synder, fick han se en silverklocka som skymtade fram under munkens kåpa. Strax räckte han ut sin hand och stal den. Så fortsatte han bikten: 'Och så har jag stulit en klocka, padre.' 'Dåmåste du lämna igen den till dess ägare, innan jag kan ge dig absolution', sade munken. 'Vill ni ha klockan, padre?' frågade skälmen. 'Jag? Nej, visst inte', sade munken.' 'Padre, ägaren till klockan vill inte ha den tillbaka.' 'Nå, då har du ju rätt att behålla den, min son', sade munken. Och så gav han honom absolution.

Här är en annan:

Tre fattiga studenter voro på väg till en by, där en marknad pågick. 'Men hur ska' vi få några pengar att roa oss för?' sade en av dem. I detsamma gingo de förbi en trädgård, där en åsna gick och drog ett vattenhjul. 'Ta den där åsnan och sälj den', sade en annan av studenterna; 'ni få i stället lägga selen på mig, så skall jag dra' hjulet en stund.' Sagt och gjort. Efter en stund tröttnade emellertid den studenten som agerade åsna och upphörde med att dra vattenhjulet. Trädgårdsmästaren, som arbetade ett stycke ifrån, hörde att hjulet stannat, varför han begav sig dit för att ge sin åsna ett rapp. Men vad får han se: jo, åsnan var förvandlad till en student! 'Vad vill det här säga?' utropade han. 'O, min husbonde', sade studenten, 'vet att några elaka häxor förtrollat mig till en åsna, men nu är

just tiden för förtrollningen utlupen, och jag har återfått min rätta gestalt.' Trädgårdsmästaren började sucka i förtviflan. Det är inte roligt att mista sin åsna! Men vad var att göra? Han lyfte selen av studenten och sade sorgsen: 'Nå, adjö med dig då, min f. d. åsna!' Därpå begav sig trädgårdsmästa-ren till byn för att köpa en ny åsna. Det första han får se på torget är några zigenare som ha en åsna till salu; han går fram — men igenkänner sin egen åsna! Då vände han sig om och sprang sin väg, skrikande: 'Dig må den köpa, som inte känner dig!'

Och härav har det sedan uppstått ett ordspråk: Dig må den köpa, som inte känner dig.»

»Det brukar sägas», återtog don Leon, »att en andalusier aldrig blir svarslös och aldrig låter imponera på sig. Här äro ett par prov på deras förmåga att replikera:

En präst predikade över underverket med brödet och fiskarna; han försade sig därvid och yttrade, att fem personer mättades med fem tusen fiskar. 'Fingo de inte ont i magen?' ropade någon nedifrån kyrkan. 'Nej, och just däri bestod undret', svarade predikanten lugnt. —

Några studenter som vandrade tillsammans, fingo se en herde, som satt på en kulle invid vägen. 'Honom ska vi skämta lite med', sade de till varandra. Och så ropade de: 'Herde, har du sett en åsna gå här förbi?' Nu förstår ni nog, att här i Spanien, där det är så gott om åsnor, är det just inte tänkbart att sitta vid en väg utan att se någon åsna passera. Men herden frågade lugnt: 'Hade hon sadel?' Ja.' 'Och grimma?' Ja.' 'Och svansrem?' 'Ja.' 'Och sadelgjord?' 'Ja.' 'Då har jag inte sett henne', sade herden.»

»De äro ju inte vidare moraliska i allmänhet, dessa historier, det måste erkännas >, fortfor donLeon. »Men ni skola dock inte tro, att det an-dalusiska folkets moraliska standpunkt helt belysts genom historier av detta slag. De ha också sägner och dikter av ett på en gång djupt känsligt och sinnrikt innehåll. Om ni vore kvar här någon tid och reste ut åt landsbygden, så skulle jag t. ex. kunna visa er någon gammal kyrka, där vid altaret äro upphängda strutsägg, vilka i forna tider skänkts till kyrkan som märkvärdigheter av resande och soldater som kommit från Afrika. Och ni skulle då av någon gammal gubbe eller gumma kunna få höra den uttydnirig som folkfantasien givit åt detta bruk att hänga upp strutsägg vid altaret. Strutsens ägg, skulle man säga er, äro så hårda som marmor, och fågeln skulle icke kunna ruva ut dem på vanligt sätt; den har en annan utväg att få det hårda skalet att brista och det liv, som rör sig där inne, att utvecklas. Strutsen ser på ägget, och så stark är den kärlek som brinner i fågelns bröst, att dess blick blir som eld och smälter det hårda skalet. Se, därför är det som dessa 'ågg hänga framför altaret: de skola vara oss en bild av den brinnande hängivenhet med vilken vi böra blicka upp emot Gud, på det att det hårda skalet kring vårt hjärta må brista och det nya livet väckas där inne.»

Följande dag voro Alice och Greta på egen hand ute i en bod nära hotellet och köpte sig var sinsolfjäder, prydd med paljetter och med målningar, föreställande scener från tjurfäktningar samt porträtt av berömda toreadorer.

»Kan du tänka dig, Torvald, vad som har hänt oss!» ropade Greta när hon kom hem till hotellet. »Nån'ting så väldigt stiligt! Alice och jag —»

»Å, inte behöver du berätta det där», avbröt henne Alice hastigt med en något förlägen uppsyn.

»Ska jag inte berätta det? Jo, det ska jag visst det! Så väldigt stiligt som det var! Jo, vi gick ute på gatan och tittade in i bodarna, och så kommer det en herre — en svartmuskig caballero — och sticker sin cigarett fram emot Alice, rakt uppåt ögonen. Alice ryckte till och blev röd som en ros, det kan du tänka dig, och såg mycket stram och förtörnad och drottninglik ut. Men så råkade vi i detsamma på don Leon, som förklarade saken för oss. 'Ni ska inte bli ond, senorita Alice', sade han, 'det där var bara menat som en stor artighet, och det är något som inte alls anses som en närgångenhet här i landet. Det betyder: Jag ber att få tända min cigarett vid edra ögons strålande eld.' Var inte det kiligt? Ack, om det varit jag som fått en sådan komplimang! Jag skulle genast ha telegraferat det till Elsa! Men man ska förstås ha svarta ögon! Annars blir det ingen 'fuego' av. 'Fuego' — det betyder eld — det lärde mig senor Leyva. Det lär ingen försöka tända den allra minsta sticka vid ett par stackars blåblaskiga ögon-gluggar.»»Arma Greta», sade Torvald i deltagande ton. »Men blondiner borde väl slå an här nere i södern tycker jag.»

»Uppriktigt sagt, så hade jag hoppats det», sade Greta. »Och jag tror, att det var en komplimang som en herre jag

mötte i dag, sade åt mig. Men jag kan inte veta det säkert, eftersom jag inte förstår spanska ett enda dugg. Det är verkligen förargligt att kanske få en riktigt fin artighet och så inte förstå den! Om en herre hemma i Göteborg sa' något åt mig på gatan, så skulle jag förstås bli fasligt ond, men här är det ju något helt annat, här är det så förtjusande romantiskt, och så vet man ju att det inte anses opassande här. Jag får säga för övrigt, att spanjorernas artighet på det hela är något mycket tilltalande! Tänk, att när Alice och jag nyss skulle gå ut ur boden, så skyndade en herre av dem som voro inne och handlade, fram till dörren och öppnade den åt oss. Sådant kallar jag ridderligt!»

En stund senare satt Greta i ett hörn av pation och såg helt grubblande ut.

»Vad grubblar Greta över», frågade konsul Werner.

»Jo, jag undrar om jag skall gå på en tjurfäktning eller inte», svarade Greta. »Det är ju ett förfärligt djurplågeri, och jag avskyr sådant, och jag tror jag skulle svimma, om jag såge hästarna springa omkring med uppsprättade magar, som de ju bruka göra, men å andra sidan så är det ju något förfärligt spännande och intressant att seen tjurfäktning, och jag tycker nog, att det skulle vara underligt att vara i Spanien och inte ha sett en tjurfäktning, så jag vet verkligen inte hur jag ska göra.»

»Det grubblet kan du bespara dig, Greta lilla», sade konsuln. »Tjurfäktningarna börja aldrig förrän efter påsk, och som påsken ju i år infaller sent, komma vi att ha lämnat Spanien, innan de där blodiga nöjena ha begynt.»

Greta såg så snopen ut, att man nästan kunde gissa sig till hur hon till sist skulle ha- löst den kinkiga frågan.X.

Don Leon Leyva hade en dag berättat en del sägner från den tid då morer och kristna kämpade om Andalusiens sköna och rika nejder. Och han hade därvid nämnt Carmona och talat om bedrifter som utförts under dess belägring. Greta var livligt intresserad.

»Å, kan vi inte fara till Carmona en dag», sade hon. »Det är ju inte så särdeles långt från Sevilla; man kan väl resa fram och tillbaka på en dag, eller hur?»

»Ja, det kan man visst det», sade don Leon. »Järnvägen går visserligen inte ända fram till staden, men man kan ta en vagn.»

»Men det finns väl inte något så särdeles intressant att se i Carmona?» sade konsul Werner.

»Ånej», sade don Leon. »Där finns visserligen ruinerna av ett gammalt moriskt alcazar, men sådana förekomma ju lite varstans här i Andalusien.»

»Just så», sade Greta, »det finns alldeles säkert någonting intressant i varenda stad och by i det här gamla härliga romantiska landet. Och det ärroligt att komma till en plats som man inte vet något alls om. Alla människor veta på förhand, att i Sevilla måste man beundra katedralen och i Cordoba moskén, men vad vet man om Carmona? Ingenting alls! Det är som att fara på upptäcktsfärd. Och när man kommer hem till Sverige, så nog träffar man alltid någon gång någon som varit i Sevilla, men jag tror inte man träffar någon enda som varit i Carmona.»

»Nå, eftersom Greta fått en sådan lust på Carmona, så skulle vi ju kunna fara dit i morgon», sade konsuln.

Och m. Dumesnil och don Leon förklarade sig hågade att följa med på utflykten.

Morgonen därpå, då de redan kommit ned till stationen, kom Greta ihåg att de inte hade några apelsiner med.

»Det måste vi ha», förklarade hon, »det blir hett i dag på järnvägen, och då bli vi så törstiga. Kom, Torvald, ska vi gå och köpa några.»

De funno ingen apelsinförsäljare vid stationen utan måste gå ut på planen utanför för att få tag i någon. Lastade med var sin påse, skyndade de åter ut på perrongen.

»Det är i sista stund», sade Torvald, »de hålla ju redan på att stänga kupédörrarna, vi få hoppa upp i första kupé vi komma till och söka upp de andra vid nästa station.»

De sprungo upp i en kupé, där det satt en spansk familj: en officer i uniform med sin hustru och sin lille son,

vilken satt i knät hos sin mor

/ soliga länder. ooch såg ut att vara fem, sex år gammal, men — till de svenska ungdomarnas gränslösa häpnad — satt och rökte en cigarett.

Tåget satte sig i gång, och efter en stund kom konduktören in och bad att få se på biljetterna.

»Vi ha inte våra biljetter själva», förklarade Torvald, »det är en herre i en annan kupé som har dem.»

Och han beskrev sin far: en lång herre med blont gråsprängt skägg, som var i sällskap med två andra herrar och en ung dam.

Ett par minuter senare kom konduktören tillbaka och förklarade, att det fanns ingen herre med som hade biljetter för dem. Ett sällskap, sådant som det den unge sehoren beskrivit, fanns för resten inte på tåget.

En plötslig farhåga vaknade hos Torvald.

»År det här inte tåget till Alcala och Carmona?» frågade han.

»Nej, det är tåget till Cadiz», svarade konduktören. »Det avgår två minuter innan tåget till Alcala.»

»Ha vi kommit på orätt tåg», frågade Greta förfärad; hon förstod ej konversationen som fördes på spanska, men anade av Torvalds ansiktsuttryck att något var på tok.

»Ja, det tycks så», sade Torvald.

Konduktören beklagade i välvillig ton misstaget och sade dem, att det vore bäst de stege av i Utrera och inväntade ett tåg som några timmarsenare återvände till Sevilla. Och så hälsade han artigt och gick.

Där sutto de helt nedslagna, de båda unga. Det var ledsamt, inte bara för att de gått miste om en utflykt som de glatt sig åt, utan också därför att de andra säkerligen skulle vara oroliga och ledsna över deras bortovaro.

»Det är bäst vi börja äta på våra apelsiner» sade Greta med en suck.

Men inte ens det var till någon större tröst

»Jag ska säga dig vad som är det allra värsta», viskade Greta efter en stunds tystnad med en tragisk uppsyn.

,>Vad då?»

»Jo, att de kanske tro att vi ha rymt tillsammans !»

Torvald brast ut i skratt.

»Nej, vet du vad! Du är ju bara en barnunge. »

Torvald var själv inte mer än några månader äldre än Greta, men han tyckte att hon var så barnslig och kände sig mycket mera stadgad och allvarlig.

Greta såg indignerad ut.

»Romeos Julia var inte mer än fjorton år», sade hon med värdighet. »Och det ska jag säga dig, att om vi hade velat förlova oss, och om våra föräldrar satt sig emot det, och om jag inte hade principer — för det har jag — och det kan ju hända att du också har sådana — så inte skulle åldern hindrat oss att ge oss i väg.»»Ja, men nu var det många om i vägen >, sade Torvald. »Och det allra värsta om'et har du ändå uteglömt: man måste allt ha lite pengar om man ska rymma, och jag har inte ett dugg på mig. Se själv: bara fyrti centesimos!»

Greta fick ett förfärat uttryck.

»Har du inte mer?»

»Nej, jag köpte i går en spetsmantilj som jag tänkte ta hem med till present åt mamma, och då blev det slut på mina pengar, och se'n har jag inte kommit att be pappa om mera.»

»Och jag köpte en solfjäder till i går, som jag skall ta hem till Elsa», suckade Greta, »och så åt jag fyra bakelser

— de hade sådana goda med aprikossylt —- och så bjöd jag Alice på tre — hon ville inte ha fler —, så att nu har inte jag heller mer än tjugu centesimos i min portmonnä. Morbror tyckte det var bäst, att din pappa hade i förvar min riktiga reskassa, förstår du.»

»Ja, inte vet jag hur vi ska komma tillbaka till Sevilla på det sättet», sade Torvald dystert.

Deras medresande hade genom Torvalds samtal med konduktören fått veta deras missöde. Och nu vände sig officern till Torvald med några ord av deltagande. Snart voro de alla inbegripna i ett samtal, så pass livligt som det kunde bli, då den spanska frun inte kunde annat än sitt modersmål. Men hon var tydligen full av välvilja och intresse, hon liksom mannen — vilken senare talade något franska. Den cigarettrökande ynglingen såg mest likgiltig ut. — Jag hade inte trottman kunde använda ordet blaserad om en femåring, tänkte Greta, men på den här tyckes det passa in. Emellertid mottog han i nåder en apelsin som hon bjöd honom.

Officern hade sett hur Torvald tagit upp sin portmonnä och visat Greta dess magra innehåll; han berörde nu på ett grannlaga sätt deras svårighet, och Törvald undrade ett ögonblick om han ämnade erbjuda honom att få låna några pesetas. Det gjorde han emellertid inte, men han gav honom i stället ett gott råd.

»Tala med konduktören», sade han, »och ge honom vad ni ha, så ställer han om att ni komma tillbaka till Sevilla utan biljett.»

När konduktören en stund senare kom in i kupén, följde Torvald rådet och framlade för honom sin bekymmersamma belägenhet, nämligen att de inte hade pengar nog till att lösa biljetter i Utrera. I detsamma lät han på ett diskret sätt deras sextio centesimos glida in i konduktörens hand.

Denne visade sig full av förståelse och välvilja. Han slog sig ned i kupén bredvid de resande och konverserade med dem om varjehanda, och när tåget stannade i Utrera och Torvald och Greta hoppade ut — efter att ha tagit ett hjärtligt avsked av officern och hans fru och ett mera ceremoniöst av den blaserade cigarrettrökande ynglingen —, hjälpte konduktören artigt Greta ut, förde dem till stationsinspektoren, upplyste denne om hur saken förhöll sig och tillade med låg röst några ord, varpå stationsinspektoren nickade ochsade att det skulle nog reda sig. Så skyndade konduktören fram till en stor blommande rosenbuske som växte utanför stationsbyggnaden, bröt en ros, räckte den åt Greta, bugade sig elegant till avsked och hoppade upp igen på tåget.

Greta hade nu fullständigt återvunnit sitt goda humör; hon föreslog Torvald att de skulle använda all tänkbar energi på att uppsöka vad Utrera kunde ha för märkvärdigt; och hon blev förtjust när de förutom en morisk ruin funno en kyrka i vilken man förevisade en av de trettio silverpengar som Judas Iskariot emottog för sitt förräderi. Den gamle man som visade den, bedyrade att reliken var äkta.

»Det blev en utmärkt intressant utflykt», förklarade Greta, då de åter sutto på tåget — där de av stationsinspektoren blivit anförtrodda åt konduktörens omsorger — och foro tillbaka till Sevilla. »Det är bara en smula enformigt att leva uteslutande på apelsiner en halv dag. Tänk, en så'n tur att vi kan få lunch på vårt hotell, fast vi inte har ett öre!»

Nar de på kvällen sammanträffade med de andra och dessa livligt beklagade att Greta inte fått se Carmona, som hon så mycket längtat efter, sade hon:

»Å, Utrera var lika bra. Ingen i Göteborg har varit i Utrera — det kan ni slå er i backen på!»XI.

»1 Tad betyder Siete-Suelos?» frågade Greta.

V De sutto utanför hotellet med samma namn, beläget inom Alhambras röda ringmur, under de höga almarna, vilka nyss fått sina svarta grenar överdragna av en späd vårljus grönska.

»Det betyder 'sju våningar'», sade Torvald.

»Men inte är det här hotellet i sju våningar!»

»Nej, men namnet kommer av det gamla tornet som ligger här i närheten; det heter Siete-Suelos.»

»Jaså det! Ja, där voro vi ju i förmiddags, när vi gingo runt fästningsmuren. Men inte hade det heller sju våningar!»

»Det påstås ha flera underjordiska våningar: valv med dolda skatter.»

»Eller också», sade m. Dumesnil — som bett om tillåtelse att få göra sällskap med konsul Werners på färden till Granada och Cordoba, vilket med nöje beviljats — »eller också kommer sig namnet av den vana spanjorerna tyckas ha att använda talet sju så där i allmänhet, när de vilja uttrycka ett flertal. Som t. ex. uttrycket de ha:att tvätta något 'i sju vatten'. Apropå, har ni hört historien om hunden 'Sju vatten'? Ja, det är ju en något drastisk historia, och hade ni för avsikt att slå er ned på något landsortshotell, så skulle jag inte berätta den, för att inte skrämma upp er. Men det ämna ni ju inte? Såvida inte fröken Greta reser till Carmona på en tid? Nå, historien är denna:

Det var en gång — för rätt länge se'n får jag tillägga — ett värdshus i en liten spansk landsortsstad, som hade en hund anställd som diskare; han slickade alla tallrikar rena, och han gjorde det så omsorgsfullt, att det inte behövdes någon annan diskning, ansåg man på värdshuset. Hunden kallades 'Siete Aguas' — ty det var som om en tallrik gått igenom sju vatten, när den hunden slickat den ren. Men en dag hade inte Siete Aguas gjort sin sak ordentligt. En resande, som åt sin middag på värdshuset, fann att hans tallrik inte var riktigt ren, kallade in uppasserskan och förebrådde henne att porslinet inte var diskat. 'Jag svär vid min själs salighet, att allt porslinet här diskats med Sju vatten', sade tjänstflickan. Och det kunde hon ju lugnt svärja. — Ja, som sagt, historien är drastisk och hör inte egentligen hemma i denna poetiska omgivning. Se, där går månen upp! Vad säger ni, mitt herrskap, ska' vi inte, sedan vi ätit middag, försöka få se Alhambras slott i månsken?»

Förslaget antogs med acklamation. Man hade redan vid dagsljus sett och beundrat dessa oför-likneliga salar och gårdar, men vilken särskild tjusning skulle det icke vara att se dem övergjutna av månens magiska silverskimmer! M. Dumesnil styrde om att man fick nycklarna och erhöll tilllåtelse för sällskapet att göra ett besök i slottet utan guide — något varpå man satte särskilt värde.

I den månklara kvällen trädde de ut ifrån hotellet. Emellan höga susande almar gingo de, hörde bruset av evigt sorlande fontäner och sågo, bortom de åldriga röda murar som omgiva den vidsträckta kullen, Sierra Nevadas snöhöljda kam glänsa emot himmelen.

Det var ej många steg de hade att gå förrän de stodo vid den oansenliga lilla port, som numera leder in i de moriska konungarnas palats. Genom en smal korridor gingo de och stodo så i »Myrtengården » med sin avlånga damm, i vilken fordom sultaninnorna badat.

»Har du kvar din myrtenkvist?» viskade Alice leende till Greta.

De hade på förmiddagen av senor Roque, vägvisaren, fått var sin myrtenkvist från de häckar som växa på denna gård; och sehor Roque hade försäkrat dem att den flicka som fick en kvist från myrtengården och bevarade den väl, skulle innan årets slut bli förlovad.

»Ja, lita på det», sade Greta med en betydelsefull nickning. »Och när året gått till ända och spådomen visat sig misslyckad — såsom tyvärr torde komma att bli fallet — skall jag skriva ettvykort till senor Roque och ställa honom till ansvar därför att han väckt fåfänga förhoppningar i ett omisstänksamt kvinnohjärta.»

Åter gingo de in i en smal korridor och kommo ut på Lejongården.

När de sett den i solljus, hade de beklagat att de rosenbuskar, vilka enligt vägvisarens utsago för ej länge sedan stått där, blivit borttagna; de hade beklagat att de färger och förgyllningar som fordom prytt bågar och valv och luftiga stuck-ornament, nu voro borta. Men i denna stund tycktes det dem, att så fulländad var den ädla fägringen av denna gård att där var intet att sakna, intet man kunde önska annorlunda.

Smäckra och sirliga stodo de gulvita kolonner som omgiva gården, behagfullt uppbärande lätta hästskoformade bågar; i gårdens mitt sågs den åldriga brunnen med sina tolv lejon, ur vilkas gap vattnet flödade.

De gingo omkring överallt i salar och gårdar, och allt under det de lyckönskade sig till att icke behöva lyssna till guidens föredrag, påminde de sig vad han berättat om dessa platser. De blevo liksom mer levande nu i nattens timma, dessa sägner och minnen från en svunnen tid.

Där var Abencerragernas sal, där blodfläcken på stenarna ännu minde om det mörka brottet, då så många tappra ädlingar här lömskt mördades; där var Lindarajas trädgård, doftande av rosor och jasmin, där var den port vilken murats igen efter Beabdil, »den siste moren», han som sorgsen badatt ingen mer måtte tillåtas gå genom den port där han dragit ut.

Hit nådde icke almarnas sus i parken, men det var som om luften vore full av minnenas vemodiga sus.

Det var svårt att slita sig ifrån den vita förtrollningen som rådde i detta sovande slott. Knappast talade de, medan de strövade omkring därinne, ej heller när de till sist gingo därifrån. Men var och en visste, att för dem alla skulle denna natt med sina syner av drömlik fägring bli till ett minne, som aldrig kunde utplånas.XII.

Man brukar tala om en skog av pelare», sade m. Dumesnil; »här kommer verkligen det uttrycket ovillkorligen för en.»

De hade stannat vid ingången till Cordobas moské och sago de oändliga pelarraderna, vilka sträcka sig åt alla håll, förlorande sig i ett fjärran perspektiv.

I de gotiska domerna var det en oändlighet uppåt: mot höjden lyfte sig blicken, sökande det evigt klara ljus som bor i höjden; här var också en oändlighet: men en oändlighet av levande fröjd över det ljus som milt gjuter sig ned över jorden.

De voro icke höga, dessa smärta blanka pelare, men med glättig lust buro de sina kapital och sina hästskoformade bågvalv, liksom palmernas stammar uppbära sina ädla kronor.

Vände man sig om och blickade ut genom porten, såg man ut i en sollyst lund av sekelgamla orangeträd, där de gyllene frukterna glimtade emellan mörka löv.»På arabernas tid», sade mr Hindhurst, »fanns inga väggar åt den sida där orangegården ligger; genom alla de många pelargångarna såg man ut mot den soliga lunden med dess springbrunnar.»

Mr Hindhurst var en ung lärd från Oxford, som tillbragt några månader i Spanien för att studera dess historia i äldre tider; han var släkt med Hills och Alice hade oförmodat råkat på honom här i Cordoba.

Mitt i moskén voro en del pelare borttagna, och där var liksom en inre kyrka i prunkande renässansstil uppförd.

»Denna gamla moské», sade mr Hindhurst, »användes i nära tre hundra år efter det de kristna återerövrat staden i oförändrat skick som kyrka; den var stadens stolthet och glädje, och när domkapitlet på femtonhundratalet beslöt att omändra den för att få den mera lik en kyrka, förklarade stadens råd, att varje arbetare som understode sig att här bryta ned en pelare, skulle straffas med döden. Det var kejsar Karl V som fällde utslag till förmån för domkapitlet. Men när han några år senare kom hit och såg denna härliga byggnad, beklagade han högeligen vad som skett och förebrådde domkapitlet, att de förstört vad som ej hade sin like i världen.»

De besökande voro helt allena i den stora byggnaden. Ingen människa syntes till, varken präst eller lekman.

Plötsligt hörde de några toner av överjordisk skönhet klinga genom de ljusa pelargångarna. Detvar icke orgeltoner, icke sång — det var en klang av violiner, spelande en underskön hymn. De gingo åt det håll därifrån ljuden kommo. Och de upptäckte inne i en angränsande liten sal — ett slags sakristia — en skara unga gossar i korgossedräkt, vilka under ledning av en gammal präst övade in en konsert — antagligen till någon kyrklig fest.

De satte sig ned på några trappsteg, lyssnande till musiken och blickande hän genom de ljusa pelargångarna.

»I den här moskén skulle jag vara hela dagarna, om jag bodde i Cordoba», sade Alice; »jag skulle kunna bo här. Aldrig förr har jag varit på någon plats, där själen känner sig så genomträngd av milda, ljusa förnimmelser! Å, Edmond, berätta något om den man som byggde denna moské — kalif Abderrahman var det ju?»

»Abderrahmans historia», sade mr Hindhurst, »är verkligen som en saga.

Han var helt ung, då hans släkt, de ärorika omeijaderna, vilka härstammade från profeten Muhammed och i nära ett århundrade härskat i Damaskus, blev störtad genom ett uppror av Abu al Abbas. Med ohejdad grymhet blevo medlemmarna av den talrika omeijadiska släkten förföljda och dödade. Ett sjuttiotal av dem blevo vid ett gästabud, dit de inbjudits, svekfullt nedhuggna. Och med en vildhet som tyckes otrolig, staplade man upp deras kroppar, bredde däröver dukar, satte fram rätterna därpå och fortsatte så måltiden vid detta ohyggliga bord.Endast Abderrahman och en hans broder blevo sparade, dels därför att de voro så. helt unga, dels därför att deras i hög grad vinnande utseende och sätt, deras ädla och älskvärda karaktärer förskaffat dem många vänner, vilka lade sig ut för dem hos den nye kalifen. Småningom vaknade dock tyrannens misstankar. Den ene brodern blev mördad, den andre, Abderrahman, blev varnad av sina vänner, vilka bragte honom en förklädnad, en snabb häst och några juveler och uppmanade honom att genast fly från Damaskus. Han begav sig ut i öknen till beduinerna och vann även dessa vilda stammar genom sin milda och överlägsna personlighet. Men alltjämt efterspanades och förföljdes han av kalifens utskickade. Så begav han sig allt längre söder och väster ut, tills han, efter att ha färdats genom Egypten, kom till de arabstammar som leva i Barcas' högland. Även här vann han sig vänner. Men en natt, medan han sov, kommo utskickade från guvernören över Barca till lägret och frågade araberna, om de sett en ung flykting som kommit från Egypten. Och de beskrevo Abderrahman, och beduinerna förstodo väl, att det var om deras vän och gäst som guvernörens utskickade talade. De sade: »Denne yngling, om vilken I talen, har varit hos oss, men han är nu ute på lejonjakt med några av våra män; om I gån dit och dit, skolen I finna honom.» Sedan de utskickade begivit sig åt anvisat håll, väckte beduinerna sin gäst och sade: »Hit ha kommit män ifrån guvernören som tyckes vilja dig ont;skynda dig att fly härifrån!» Och då Abderrahman i ett ögonblicks förtvivlan klagade över sitt hårda öde att överallt jagas som ett vilt djur, trädde sex unga beduiner fram och sade: 'Vi vilja följa dig, vart du drager hän, och strida för dig, om du an-falles!' Medan Abderrahman, följd av dessa trogna vänner, begav sig allt längre väster ut, kom han ihåg vad hans moder sagt honom i sin dödsstund: 'Om du kommer i stor nöd och fara, min son, så begiv dig till zeneternas stam i Mauretanien; från dem stammar jag, och de skola icke vägra dig sitt skydd.'

Så begav sig nu Abderrahman till zeneternas huvudstad, och strax som han red in genom dess port, väckte han uppmärksamhet genom sin majestätiska hållning och sitt ädla utseende. Han begav sig till torget och talade där öppet och oförskräckt till folket: 'Jag är Abderrahman, av omeijadernas förföljda ätt', sade han, 'ett pris är satt på mitt huvud. Min moder var av eder stam, och till eder kommer jag såsom till mina fränder.'

Intagna av hans personlighet och tilltalade av hans käcka öppenhet, förklarade zeneterna strax, att de ej skulle svika hans förtroende utan giva honom en fristad ibland dem.

Någon tid därefter kommo två män, som upp-gåvo sig vara köpmän, till zeneternas huvudstad; de sökte i hemlighet Abderrahman och sade till honom:

'Vi hava hört talas om dig, o Abderrahman, om ditt mod, din klokhet och om hur du vinnerallas hjärtan, och vi hava kommit, utsända av de förnämsta museimännen i Spanien, för att bedja dig komma och bliva detta lands behärskare. Fyrtio år hava förflutit sedan Tarik och Musa erövrade Spanien; i denna stund finnes ingen herre i landet; i var stad, i vart fäste råder en emir, som icke erkänner någon över sig, och landet sönderslites av fejder. Kalifen i Damaskus är för långt borta, vi behöva en härskare som lever mitt ibland oss och som är av nog ädel börd för att alla skola böja sig för honom.'

Glad och förundrad åhörde Abderrahman deras tal.

'Allah är stor', utropade han. 'Ädle budbärare, I haven givit mig nytt liv, I haven givit mig något att leva för!'

Abderrahman följdes av ett tusen tappra zeneter, då han drog över till Spanien, och snart efter landstigningen flockade sig skarorna kring hans baner. Men där voro också mäktiga emirer som vägrade att erkänna honom, och hårda strider hade han att utkämpa, innan han satt som obestridd härskare här i Cordoba.

Det vackraste draget i Abderrahmans karaktär var hans mildhet mot övervunna fiender. Han förlät dem gång på

gång, även när hans omgivning ivrigt rådde honom att för alltid oskadliggöra dem. En och annan såg han sig nödsakad att efter upprepade löftesbrott och resningar avrätta, men det fanns också sådana, vilka han genom sitt ädelmod besegrade och vann till trogna anhängare.

/ soliga länder, IOHär i sin huvudstad uppförde han utom den härliga moskén många sköna byggnader: palats, bibliotek och badhus. Och utanför denna moské planterade han det första palmträd som vuxit i Spanien; från detta sägas de härstamma, alla de palmer som nu finnas i sydliga delen av detta land. Till detta palmträd diktade han en gång en sång, vilken blivit mycket berömd: en vemodig liten dikt som vittnar om att minnet av hans ungdoms hårda öden kastat en skugga även över hans ärofulla och lyckosamma senare år. 'Du sköna palm', säger han, 'du, liksom jag, är en främling i detta land, men du är lyckligare, ty du har intet minne av den jord från vilken du stammar, medan jag, osälle, icke kan tänka på min hembygd utan tårar.'»

»Det låter ju verkligen, som om han varit riktigt stilig, den där Abderrahman», sade Greta. »Men det är i alla fall nå'nting som gör att jag åtminstone aldrig kan svärma för en muhammedan: jag tycker det är så otrevligt att de alltid ha fyra hustrur.»

»Men det hade inte Abderrahman», invände mr Hindhurst. »Han hade blott en hustru, den sköna Zorayda, vilken han ömt älskade och vid vars sida han blev begraven.»

»Nå, då så», sade Greta. »Då har han mitt fulla gillande!»XIII.

»1 fad de där bergen se lockande ut», sade M. V Dumesnil.

De stodo nedanför bildstoden av ärkeängeln Rafael, Cordobas skyddshelgon, och blickade ut över Guadalquivirs flod med dess vackra gamla romerska stenbro och mot de mörka bergsluttningarna där bortom.

»Ja, de se så förfärligt hemlighetsfulla och romantiska ut», instämde Greta.

»Jag stod just också och tänkte på att det skulle vara roligt att ströva omkring lite på Sierra Mo-renas sluttningar», sade Torvald.

»Det kunde verkligen vara trevligt att se ett stycke oberörd natur till omväxling med alla konstnjutningar», sade Alice.

»Nåväl», sade M. Dumesnil, »med hänsyn till den rörande enstämmighet som uppenbarar sig i de här församlades önskningar, tillåter jag mig föreslå att vi i morgon företaga en liten utflykt dit bort. Vi taga en vagn och åka ett stycke; så låta vi åkdonet vänta och bege oss ut på ett par timmars strövtåg i vilda okända nejder.»»Och så ta vi med oss en korg från hotellet», utbrast Greta. »Med bröd och smör och kall kyckling och apelsiner! Och så ha vi en picknick där uppe — det blir hänförande!»

Följande dag sattes planen i verket. Konsul Werner följde ej med — han hade några brev att skriva — men de fyra ungdomarna begåvo sig av, strålande av munterhet.

»Tänk så många romerska legioner som ha marscherat fram över den här bron», sade Torvald, då de passerade Guadalquivir.

»Och så många ståtliga moriska och kristna riddare», sade Greta.

»En engelsk earl har också ridit här över med en skara soldater, som kommit för att hjälpa till i Ferdinands och Isabellas krig mot morerna», sade Alice. »Det berättade mig Edmond Hind-hurst i går. En gammal munk, som skrivit historien om det kriget, säger, att alla voro förundrade över att en riddare, som kom från en så avlägsen och barbarisk ö, kunde vara så välupp-fostrad och belevad. Och när han vid en belägring fått två framtänder utslagna och kung Ferdinand den katolske kom på kondoleansvisit och tröstade honom med att han nog i alla fall, när han blivit äldre, skulle ha tappat dem, så svarade den engelske lorden med ett så väl funnet litet tal, att alla, säger den gamle munken, högeligen förundrade sig över att en man som vuxit upp så fjärran från det kastilianska hovet, kunde uttrycka sig så väl.»»Här voro fransmän också, som kommo till det heliga kriget», sade M. Dumesnil. »Och om dem sade spanjorerna — jag har också min vishet från mr Hindhurst — att de voro så

muntra och lustiga, när de voro i sällskap med damerna, så om dem kunde man inte tro att de skulle duga stort i krig. Men sedan spanjorerna sett den franska skaran i strid, måste de erkänna att de slogos lika förträffligt och med lika mycken käckhet som de stolta och högtidliga kastilianska riddarna.»

»Ja, tänk så mycket fasligt intressant folk som har dragit fram här förr i världen», sade Greta. »Men om det nu kommer fyra hyggliga turister farande, så möta de inga mer romantiska personer än några åsnedrivare! Inte en gång en rövare får man se! Fast det borde verkligen vara ens rättighet att åtminstone en gång få se en sådan, när man är i Spanien. Torvald, fråga kusken om det inte alls finns några rövare här i trakten.»

Torvald framställde frågan till kusken.

Denne fick ett betänksamt utseende och svarade i något dröjande ton, att det hände ju ibland.

*Folk äro så fattiga här i Spanien, senor», sade han i en halvt urskuldande ton, »så det är inte så lätt för dem ibland att veta hur de ska kunna skaffa sig födan.»

»Vad sade han?» frågade Greta ifrigt.

Torvald upprepade kuskens svar.

»Nå, det skulle ju ge en särskild bouquet åt utfärden, om vi finge se en pittoresk Fra Diavolo», sade fransmannen glädtigt.I5°

Alice hade fått ett oroligt uttryck och öppnade munnen liksom för att säga något, men hejdade sig.

De hade åkt i ett par timmar och vägen hade börjat höja sig rätt betydligt, då de fingo sikte på ett litet vitt hus som låg alldeles invid vägkanten.

»År det ett värdshus?» frågade Torvald kusken.

»Ja, det är en posada», svarade denne.

Man kom överens om att dröja här en stund och äta den medförda lunchen. Posadans invånare — far och mor och en skara svartlurviga barn av alla åldrar — hade kommit utströmmande ur huset, då vagnen nalkades, och stirrade nyfiket på främlingarna. På begäran lyfte de ut ett bord och några stolar — ehuru de tydligen voro förvånade över att man inte hellre satt inomhus —, och så hämtade de beredvilligt friskt vatten från brunnen och en lädersäck med färskt lantvin och tycktes inte alls stötta över att de resande själva fört med maten.

»Nu ut på upptäcktsfärd», sade M. Dumesnil, sedan den kalla lunchen under förträfflig aptit avätits. »Columbus uppdagade Amerika, vi skola utforska Sierra Morenas undervärld.»

»Jag förmodar att det också här har funnits skog, fast de huggit bort den», anmärkte Torvald under det de promenerade landsvägen framåt emellan kala klippor och gröna sluttningar, här och där bevuxna med busksnår men sällan med träd.»Ja, Spanien har antagligen en gång liksom andra länder varit ett skogbevuxet land», sade M. Dumesnil, »ehuru det nu är svårt att tänka sig det.»

»Om vi nu skulle vika av på någon liten grön stig», föreslog Greta. »Det vore trevligare än att gå på den här dammiga vägen.»

I detta ögonblick döko två karlar fram ur ett busksnår vid vägen ett stycke framför dem.

»De där se otrevliga ut», sade Alice ängsligt och vände på huvudet, liksom hon helst velat gå tillbaka till värdshuset. I detsamma gav hon till ett rop:

»Där komma två bakom oss också!»

Inom ett par ögonblick funno de häpna unga turisterna sin väg spärrad av de två karlarna framför dem, som med hotande miner lyfte ett par bössor. Och i flanken ryckte de båda andra fram — också de beväpnade med skjutvapen.

»Bolsas y relojes!» ropade med befallande ton den ene av de två karlarna framför dem.

Torvald var den ende av sällskapet som förstod uppmaningen: att avlämna sina portmonnäer och klockor. Men med en hastig ingivelse att det kanske snart kunde visa sig fördelaktigare att låtsa icke förstå spanska, såg han lika oförstående ut som de andra.

Banditerna dröjde inte med att klargöra vad de menade. De började omedelbart undersöka de båda unga männens fickor. Och dessa, som insågo det lönlösa i att försöka göra något slags motstånd,måste låta det ske. Vad flickorna beträffar, skyndade de att överräcka sina små börsar och ur för att slippa kroppsvisitation.

»Det här är den enda gången i mitt liv jag varit glad åt att inte ha mycket i portmonnäen», sade Greta halvhögt.

Men om hon trodde att hela saken var överstökad med den visserligen föga tilltalande men dock rätt kortvariga proceduren att avlämna sina små skatter, så fann hon snart att hon bedragit sig.

Så fort denna lilla angelägenhet var avslutad, fattade de fyra rövarna var sin av de resande i armen och läto dem tydligt förstå, att de måste följa med. De slogo in på en liten stig, som vek av till vänster från den väg där de resande färdats.

— Det var ju en sådan här liten stig som Greta var så hågad att ge sig in på, tänkte Torvald.

Han gav henne en blick, där hon vandrade fram bredvid sin fångvaktare. Och just i detsamma vände hon sina ögon mot Torvald. Hon tycktes läsa hans tankar, ty där flög en glimt av hennes vanliga tjuvpojksaktiga leende över hennes ansikte.

Men om de än till en början icke voro okänsliga för det humoristiska i att så här av ödet ha blivit tagna på ordet i sin längtan efter äventyr, så var det dock icke möjligt annat än att ganska snart finna hela affären avgjort bedrövlig. Och deras sinnen blevo allt tyngre liksom deras fötterallt tröttare, allteftersom de fördes längre och längre in åt bergsbygden.

Efter att ha marscherat ett par timmar, kommo de till en liten spång, lagd över en klyfta, i vars djup en bergbäck sorlade. Spången bestod blott av en smal bräda. Två av rövarna gingo över den, balanserande med en viss försiktighet; därpå tecknade en av dem åt Torvald att passera bron och räckte ut sin hand för att hjälpa honom. Men Torvald avvisade hjälpen; han var icke ovan att balansera på både spänger och gärdesgårdar. Och då han kommit över, stannade han och hjälpte flickorna över.

Stigen blev nu så smal — slingrande sig fram emellan stenar och klippstycken — att man icke kunde tåga fram annat än i gåsmarsch. Främst gingo två rövare, så kommo de fyra fångarna, varpå tåget avslöts av de andra båda banditerna.

Torvald vred litet på huvudet för att kasta en blick på fransmannen, som marscherade närmast efter honom, och han varsnade i dennes annars så livliga och muntra ansikte ett uttryck av djup nedslagenhet. Men icke förr hade Armand Dumesnil mött Torvalds blick, förrän han påtog sig sin vanliga sorglösa min och i skämtsam ton yttrade:

»De äro inte av rätta sorten, de här rövarna! För det första äro de inte alls pittoreska. Inte ens en röd gördel ha de om livet! Bara vanlig, tarvlig sluskighet Och dessutom se de inte gemytliga ut. Man känner inte den minsta lust att bjudadem på en cigarett — om man också hade någon kvar efter deras ogrannlaga visitation —, och bjöde man dem en, så tror jag inte man bleve god vän med dem ändå. Jag tror inte ens mademoiselle Greta kan finna de här banditerna romantiskas

»Jag ska fråga henne», sade Torvald, som hade henne närmast före sig.

Det befanns att Greta också gick och bar på krossade illusioner.

»Usch, den ene ser ju ut som en riktig bov», sade hon med en ton av djupt ogillande och som om detta vore vad man minst av allt kunde vänta sig hos en rövare. »Jag menar den där, som har ena ögat mindre än det andra — han ser ju riktigt otäck ut. Nej, jag ogillar hela den här tillställningen! Och så har jag till på köpet fått skavsår på ena foten.»

Hon började halta mer och mer. Till slut sjönk hon ner på en tuva vid vägen.

»Det gör så ont», utbrast hon i på en gång harmsen och klagande ton. »Jag kan inte gå längre!»

Rövarna, som tydligen uppfattade att hon var ur stånd att fortsätta, stannade ett ögonblick och lade råd. Så steg den längste och starkaste — det var just den individ med olika stora ögon som Greta givit epitetet bov —, fram till henne och böjde sig ned för att lyfta upp henne.

Greta flög upp som en pil.

»Tror du jag vill låta bära mig av dig, din smutsiga babian!» utbrast hon vredgad.Och hon fortsatte beslutsamt marschen, fastän det synbarligen gjorde ganska ont.

Solen hade börjat sjunka bakom bergen, då de kommo in i en trång dal, i vilken syntes en mindre byggnad, en dunge träd samt ett par hästar, vilka gingo och betade, tjudrade vid ett av träden.

»Ack, om våra nådiga banditer ville låta oss övernatta här», suckade Greta.,

Det föreföll verkligen, som om detta vore deras avsikt.

En av dem, vilken av sina kamrater kallades José — det var för övrigt den som Greta särskilt avskydde — lät höra en vissling, som tydligen var en signal. Dörren till hyddan öppnades, och ut trädde en halvvuxen pojke samt en gammal kvinna med häxlik fysionomi, vilka strax kommo emot rövarna och började en livlig diskussion med dem, allt under det de kastade granskande blickar på fångarna, liksom för att undersöka vad de möjligen skulle kunna vara värda i lösen. Efter ett par minuters samtal tog den gamla häxan Greta i armen, gjorde en grimas som tydligen var avsedd att föreställa ett vänligt leende, och antydde att hon borde följa med henne. Greta ansåg, att det inte lönade mödan att opponera sig. José eskorterade Alice, och så fördes de båda flickorna till stugan, genom ett smutsigt kök och in i vad som synbarligen var det enda rummet. Gumman pekade på ett par stolar och såg ut som om hon vore stolt över att kunna bjuda på denna lyx. Därpå av-lägsnade hon sig tillika med José och låste dörren omsorgsfullt utifrån.

Under tiden höllo ett par av banditerna på att binda fransmannen till händer och fötter, varpå han nedlades på marken. De skulle just begynna förfara på samma sätt med Torvald, då den gamla gumman kom tillbaka. Hon upplät strax sin mun till en livlig ordström, och Torvald förstod, att hon begärde att han i stället skulle få hjälpa henne att bära vatten. José, som tycktes vara ett slags anförare för bandet, biföll hennes framställning. Varpå gumman stack ett ämbar åt Torvald och vinkade åt honom att följa henne.

De gingo runtom stugan, i vilken flickorna införts, gingo förbi en liten lada, vars dörr stod öppen och visade, att därinne lågo några fång hö, och kommo så till en brunn. Torvald hämtade upp vatten i ämbaret och bar det, enligt gummans anvisning, in i köket, varpå hon antydde, att han kunde få gå och lägga sig i gräset bredvid sin kamrat.

»Han ska bära mera vatten om en liten stund», sade gumman till José, »så det är inte värt att binda honom än.»

Medan Torvald låg i gräset bredvid sin fängslade olyckskamrat, ansträngde han sig för att uppsnappa vad banditerna sade sinsemellan. De stodo i en klunga några steg ifrån dem, och som de ej visste att en av deras fångar förstod spanska, brydde de sig ej om att dämpa sina röster. Torvald hörde dem komma överens om att det voreskäl att fortsätta färden inåt bergen så fort som möjligt, men att det borde ske till häst, då fångarna tydligen ej voro i stånd att gå mera i natt. Två hästar funnos här, och två till kunde hämtas inte långt borta. Periquito — det var den pojken som tycktes bo i hyddan — åtog sig att visa vägen dit. Inom ett par minuter hade han begivit sig av i sällskap med två av rövarna.

Torvald meddelade med låg röst sin kamrat vad han fått veta.

»Jag undrar hur mycket de ämna begära i lösen för oss», sade Torvald.

»Jag vet inte vad dessa caballeros ha för taxa», sade m. Dumesnil, »men med hågkomst av vad jag hört förut om herrar rövares pretentioner, så skulle det inte förvåna mig, om de begärde tjugu tusen pesetas för oss var.»

»Det vore då oerhört», utbrast Torvald.

»Ja, roligare kunde man ju haft för de pengarna», medgav fransmannen. »Jag vet för övrigt inte om banditerna här i landet ha ett bruk som lär praktiseras av deras kolleger i vissa andra länder, nämligen att pigga upp släktingar, som äro något tröga att betala, med att skicka dem ett öra av en fånge — med älskvärt löfte att skicka det andra, ifall likviden dröjer för länge.»

»Berätta för all del inte det där för flickorna!» sade Torvald.

»Flickorna — det är det värsta av hela den här historien», sade fransmannen. »Vad de måste pinas av oro och förskräckelse! När jag tänker pådem, kan jag inte förlåta mig själv, att jag foreslog denna olycksaliga utfärd. »

»Det var lika mycket vårt fel allesammans», sade Torvald hastigt. »Vi voro alla ivriga på saken. För övrigt tror jag inte att flickorna äro så rädda — de äro inte av det slaget någondera. Men att de strapatser och umbäranden vi kunna ha att utstå, komma att kännas värre för dem, det är ju klart.»

Han teg en stund, så fortsatte han:

»Om vi skulle kunna ha någon utsikt att undkomma, så skulle det vara just nu, innan vi kommit djupare in i bergstrakten, och medan två av rövarna äro borta och två hästar gå och beta här i närheten.»

»Ja, om», svarade m. Dumesnil. »Men jag kan inte inse hur det vore möjligt, när två banditer ligga tio steg ifrån oss och ha var sin bössa bredvid sig.»

Torvald svarade intet på en stund; så sade han:

»Vad är er åsikt om mordbrand, m. Dumesnil?»

»Hm, det är just inte vad jag kallar ett gentle-mannalikt nöje», svarade fransmannen.

»Nej, det är det inte», medgav Torvald. »Men det finns, som ni vet, tillfällen i det mänskliga livet...

»Har ni tändstickor på er?» frågade fransmannen med en ton av plötsligt intresse.

»Ja, jag har en ask — äkta svenska, 'tända endast mot lådans plån'. Vi togo med oss ett litet förråd, pappa och jag, ty vi hade hört berättas,att de spanska och portugisiska stickorna visa en kolossal obenägenhet för att fatta eld.

»Det är sant», sade fransmannen, »de röja därvidlag en ståndaktighet, som skulle göra heder åt ett brandfritt kassaskåp.»

»Som ju emellertid», fortfor Torvald, »detta slags artiklar är statsmonopol i de här länderna och man sålunda riskerar att få medförda tändstickor konfiskerade i tullen, så ha vi brukat bära våra dyrbara små gula askar väl dolda. Min far säger, att fastän det annars aldrig skulle falla honom in att smuggla någonting, så kan han inte gå in på att han som civiliserad människa skall behöva avsäga sig en av kulturens största välsig-signelser bara för att skaffa detta utarmade land några centimes till i statskassan. Nå, jag bär sålunda en tändsticksask i min innersta västficka, och den ha rövarna lyckligtvis inte hittat på. Men min kniv togo de, tyvärr.»

»Vad skulle ni haft för gagn av den?» frågade fransmannen.

Torvald svarade icke, och då fransmannen upprepade sin fråga, sade han:

»Stör mig inte! Jag håller på att dikta en visa.»

»Gratulerar», sade den andre i en något ironisk ton. »Man skall verkligen vara en genompoetisk natur för att känna sig inspirerad i en sådan belägenhet som denna!»

»Ja, man skall nog det», sade Torvald fredligt.

Han vred en smula på sig, där han låg på marken, så att han kunde se stugan och det föns-ter, innanför vilket han visste att flickorna be-funno sig.

En stund därefter började han gnola. Det var en drömmande, melankolisk liten melodi — just en sådan som kunde rinna en i minnet, när man låg och stirrade upp emot månen i en vild och enslig dal uppe ibland fjällen. Greta, som satt inne i huset, hörde gnolandet och kände igen melodien. Det var folkvisan »Om dagen vid mitt

arbete». — Men vad han gnolar den långsamt och släpigt, tänkte hon. Han gör den mycket mer melankolisk än vad den är. Usch, det låter ju riktigt sentimentalt.

Till och med om Torvald vetat om dessa Gretas ogillande tankar, skulle han troligen ej ändrat takten. Och när han nu började sjunga ord till melodien, så var det fortfarande i samma sövande, långsamma takt. Men det var inte de vanliga orden till melodien han sjöng.

I detta ögonblick reste sig José, gick fram till fångarna och gav Torvald en skarpt forskande blick. Men denne mötte likgiltigt hans ögon och vände därpå åter sin blick mot månen, i det han fortfor att sjunga med samma sömniga, släpande tonfall.

José kom tydligen till det resultatet, att fången blott på sitt eget — tämligen idiotiska — sätt sökte trösta sig över sin bedrövliga belägenhet. Och med en föraktfull axelryckning gick han åter bort och lade sig.

Men Torvald sjöng:»I flickor små därinne, er hållen redo snart, ty till att fly från rövarna rätt nu är allting klart. Men först så lyssna noga, min kära Greta lill, på vad jag här vill spörja och vad jag veta vill.

Och om du ja vill svara, din näsduk sväng ett slag, så skuggan på er fönsterpost må falla blott ett tag. Men om du nej vill svara på vad jag spörja må, då må din näsduk svängas ej en gång blott — men två.

Och hör nu för det första vad här jag veta vill: månn tro en kniv du äger, min kära Greta lill? En enda liten pennkniv, som ej är rövad än? Jaså, ditt tecken ser jag — nå, det var bra, min vän.

Och hör nu för det andra: månn tro ni båda två förutan band och bojor i kammar'n fria gå?»

Torvald såg åter det jakade tecknet och fortsatte omedelbart:

»Och hör nu för det tredje: månn tro en stol ni ha och så till fönstret kunna nå jaså, nå det var bra.

/ soliga Vänder. 11Nu mins — när eld på spanska du hör mig ropa snart, stan då vid fönstret redo! Ty då är allting klart. Och när du tredje gången mig detta ropa hör, ett språng igenom fönstret — Vi vänta nedanför!

»Jag vill inte påstå att det är någon utmärkt vacker och formfulländad visa, det där», sade Torvald, »men jag tror det kommer att visa sig, att den är värd minst ioo pesetas raden — vilket, för så vitt jag vet, är ett ganska högt honorar både i Spanien och i Sverige; hur det är i ert Frankrike, vet jag inte.»

Några ögonblick därefter kom åter den gamla häxan traskande.

»Agua», sade hon till Torvald och pekade på det tomma ämbar hon höll i handen.

Torvald reste sig, men icke allt för villigt för att inte väcka misstankar. Han såg tvärtom surmulen och trött ut, när han vandrade bort med ämbaret i hand. Såsom han beräknat, följde inte gumman med honom denna gång; nu visste han ju vägen. Och gumman var tydligen upptagen av att laga i ordning en måltid åt herrar rövare.

När Torvald ett par minuter senare kom tillbaka och lämnade ämbaret till gumman, som just tittade ut ur köket, böjde han sig ned mot marken och tycktes avlägsna en sten ur sin sko. Då han reste sig upp, kom han att vända sig halvt163

om. I hans ansikte visade sig ögonblickligen ett uttryck av den största förvåning och förskräckelse.

Han grep hastigt gumman i axeln och pekade bort emot ladan.

Gumman såg ditåt. I nästa ögonblick fick hon samma förfärade uttryck som Torvald och skrek av alla krafter: »Fuego!»

Torvald dröjde icke att upprepa hennes rop. Han behövde nu -icke misstänkas för att kunna spanska, därför att han ropade så:

»Fuego!» skrek han.

Inom en sekund hade de båda karlarna, som legat och halvslumrat i gräset ett stycke ifrån honom, rusat upp.

Den ene av dem slungade en hotande, misstänksam blick mot Torvald, men den gamla kvinnan tycktes ögonblickligen ha gjort upp en teori för huru elden uppkommit.

»Ack, ack», ropade hon, »där borta låg för en stund sedan den slyngeln Periquito och rökte en cigarett; han har förstås låtit en gnista falla!»

De båda rövarna tycktes också finna denna förklaring vara den sannolikaste. De rusade båda bort till eldhärden, följda av gumman som skuttade så fort hon förmådde, med vattenämbaret i hand, vilket skvätte ut det mesta av sitt innehåll under loppet. Hon vinkade åt Torvald, att han skulle komma efter och hjälpa till med eldsläckningen. Men denne underlät att följa uppmaningen.

Han tycktes ännu halvt förlamad av förfäran och skrek högt två gånger efter varandra: »Fuego!»164

Vid det tredje ropet syntes Greta uppe i fönstret.

Tor vald sprang fram och hjälpte henne ner.

»Kniven!» viskade han andlöst.

Hon räckte honom den.

»Du får hjälpa ned Alice», viskade han brådskande, »jag har inte tid.»

Och med ursinnig fart började han med pennkniven skära av de rep med vilka fransmannen var fängslad.

I samma ögonblick som denne reste sig frigjord, stodo båda flickorna bredvid dem.

»Nu till hästarna», kommenderade Torvald.

Inom ett ögonblick voro dessas grimmor lösgjorda, Torvald och fransmannen svingade sig upp på var sin av dem, böjde sig sedan ned och lyfte upp flickorna som de satte framför sig i sadlarna. Så grepo de tyglarna och tryckte — i brist på sporrar — sina klackar in i hästarnas sidor för att få fart i dem.

Eldens sprakande där borta tycktes till en början hindra banditerna att höra hovslagen. Men just i det ögonblick de flyende nått till passet som ledde ut ur dalen, råkade José vända sig om och fick se dem. Med ett utrop av förbittring sprang han bort och tog sin bössa, lyfte den till kinden och tryckte av.

Alla de fyra unga ryttarna hade på Torvalds kommando böjt sig ned mot hästhalsarna. Kulan susade över deras huvud. Innan banditen hann avlossa ännu ett skott, voro de i skydd av några klippor.i65

Men Torvald dolde icke för sig själv, att de därför ingalunda voro utom all fara. Hade de haft slät mark framför sig, så skulle de ju, beridna som de voro, snart lämnat förföljarna långt bakom sig. Men i denna terräng kunde de — åtminstone bitvis — icke rida fortare än vad en man kunde springa. Allt berodde på hur pass mycket banditerna läto upptaga sig av att släcka elden.

Det tycktes som om de låtit sig ännu ett par minuter hejdas härav — troligen föranledda av gummans förtvivlade skrik, att också stugan hotade att fatta eld. Antagligen kände de sig absolut övertygade om att deras fångar i alla fall ej skulle undgå dem. Hur skulle de väl kunna hitta rätt i denna bergtrakt bland dess labyrintiska dalar och pass!

De kunde icke veta, att en av de unga flyktingarna var begåvad med ett ovanligt lokalsinne, som uppövats under många strövtåg i skog och mark. Åtskilliga gånger under vandringar i Värmlands stora skogar, där Torvald brukat tillbringa somrarna hos släktingar, hade han haft tillfälle att pröva huru ett starkt minne eller en egendomlig instinkt — han visste själv icke rätt vilket-dera det var — kom honom att alltid känna på sig åt vad håll han borde gå för att komma hem — om han varit än så långt borta och i nejder som han aldrig sett förr. Utan vetskapen om detta sitt starka lokalsinne skulle han icke ha vågat sig på denna flykt. Det var ju nämligen ett företag som i händelse av misslyckande avgjortskulle förvärra deras belägenhet. Om rövarna hittills varit något så när humana i behandlingen av sina fångar, så skulle de — i händelse dessa åter infångades — otvivelaktigt visa mera stränghet. Men Torvald kände sig viss om att han skulle kunna återfinna den väg de gått för några

timmar sedan. Han hade hela tiden under vandringen lagt noga märke till alla detaljer, och det klara månskenet tillät honom nu att känna igen de klippor, de buskar och träd de passerade.

Plötsligt hörde de emellertid förföljarna efter sig. De sprungo tydligen framåt med stor snabbhet.

»Kom ihåg att böja er ned, så fort ni höra en hane knäppa», viskade Torvald. »Jag tror inte de komma att sikta lågt — de vilja nog inte gärna skada hästarna.»

Plötsligt lät Greta höra ett underligt ljud — det lät som ett halvt undertryckt fnittrande. Men Torvald som ansåg att man ej gärna kunde vara hågad att skratta, när man befann sig i en så överhängande fara, frågade oroligt:

»Vad är det, Greta?»

»Ingenting», svarade Greta. »Jag skrattade bara. Kom att tänka på någonting. Skall säga vad det var, när det här är över.»

De hade hunnit ut på ett stycke jämförelsevis slät terräng. Och som de på vägen brutit sig ridspön från en buske, kunde de nu få sina hästar till att fatta galopp.

»Spången!» utbrast plötsligt fransmannen. »Hur ska vi kunna passera spången?»167

Där låg verkligen framför dem den smala spång, ledande över en djup klyfta, vilken de färdats över på uppvägen. Det fanns ingen möjlighet för hästarna att gå över denna smala, osäkra bräda — helst med dubbel börda.

Att hoppa av och leda hästarna? Det skulle ta för mycket tid. Innan de åter hunnit upp på dem, skulle rövarna vara tillräckligt nära för att ta säkert sikte. Att lämna hästarna och fortsätta till fots var ej heller att tänka på.

»Vi måste låta dem hoppa», sade Torvald. »Klyftan är inte bred. Och det märks ju att hästarna äro säkra på foten.»

Ja, det var tydligen intet annat att göra.

Men det var ingen av de fyra som inte för ett ögonblick kände sitt hjärta prässas samman av ångest, när de båda hästarna togo språnget. Det var ej lätt att beräkna avståndet, det var ej lätt att veta huru hästar, som man aldrig sett hoppa, skulle reda sig med en sådan sak.

Men de voro goda ryttare, både Torvald och fransmannen. Och det var förträffliga hästar, det var alldeles tydligt. De gjorde språnget präktigt och fortsatte genast loppet, när de kommo ned på andra sidan.

I detta ögonblick small ett skott. Rövarna voro tydligen ursinniga över att se sina fångar undkomma, just som de trodde sig säkra om att infånga dem.

Torvald hade ej hunnit böja sig ned i tid, och kulan gick med ett visslande ljud igenom hans hatt.»Blev du sårad?» frågade Greta ängsligt.

»Nej», sade Torvald. »Men de sköto hål på en hatt som kostat två tusen.»

Åter ljöd ett skott. Detta träffade Armand Dumesnils häst. Det var blott ett skrubbsår i halsen, men det var nog för att försätta djuret i en vild, skenande galopp. Torvalds häst dröjde icke att följa sin kamrats exempel.

Det gick framåt med en ursinnig fart. Och nu märktes det riktigt, huru säkra på foten de voro, dessa i bergen uppfödda hästar, de snubblade icke en enda gång, trots den ojämna terrängen.

Men att hålla sig kvar i sadeln var ingen lätt sak. Det var en lycka att de alla fyra voro ganska vana ryttare.

Inom några minuter lyckades likväl både Torvald och fransmannen att genom lugnande tillrop få sina hästar in i ett stillsammare trav.

»Det var ju en förträfflig hjälp de gåvo oss, våra herrar rövare», utbrast fransmannen glättigt. »Aldrig skulle vi vågat själva sätta an en sådan fart i denna terräng. Men tack vare dessa upppiggande kulor torde vi nu befinna oss i säkerhet för våra förföljare.»

»Ja», sade Torvald. »Nu kunna de näppeligen hinna upp oss. Härefter är marken ingenstädes så svår att vi ej böra kunna uppehålla avståndet emellan oss och våra förföljare.»

Och i det han kände sig genombrusad av den plötsliga glättighet, vilken griper en modig natur som nyss besegrat en fara, sade han muntert till169

den unga flicka som satt framför honom i sadeln:

»Nå, Greta, du fick ändå ett spännande äventyr.»

»Ja, tänk så livat», svarade Greta med entusiasm.

Fransmannen, som ej förstod dessa ord vilka växlats på svenska, uppfångade likväl det tonfall av munterhet som ljöd i den unga flickans svar.

»Jag tror inte vi behöva befara några nervattacker av de här damerna efter slutat äventyr», sade han.

»Dock — ännu återstår en fara», sade Torvald med plötsligt återkommande allvar. »Om vår vagn gett sig i väg hem till staden och om folket på den där lilla posadan är medbrottslingar till rövarna!»

Alla fingo åter ett ängsligt uttryck.

»Det ligger verkligen inom möjlighetens gräns», sade fransmannen. »Åtminstone är det nästan sannolikt, att kusken begivit sig hemåt.»

»Det tror jag ändå inte», sade plötsligt Alice, som hittills under hela den farliga ritten suttit tyst. »Jag var lite ängslig, allt sedan kusken sagt det där om att här kanske finns rövare, och från den stunden hade jag helst velat vända, fast jag skämdes att säga det, då jag såg att ni inte voro rädda alls. Men när vi begåvo oss av på vår promenad, gick jag till kusken och sade till honom — vi upptäckte ju att han förstod en smula franska —: Vänta på oss här, om vi också skulle dröja, och för oss säkert hem igen, så ska ni få tio pesetas i drickspengar. Och jag höll upp ett guldstycke170

för honom. Och han sken upp och såg så belåten ut. Jag tror inte han har gett sig av.»

»Å, mademoiselle Alice, det var ett genialiskt drag», utbrast fransmannen förtjust.

När de nalkades den lilla posadan, var det första de fingo se vagnen som stod kvar på gården och de båda hästarna som gingo fredligt och betade i månskenet.

Kusken, som legat och halvsovit i vagnen, reste sig upp.

»Ni ha dröjt länge», sade han. Och han tilllade i förvånad ton: »Och ni komma igen till häst!»

»Ja, min vän», sade m. Dumesnil, »vi blevo bjudna på en liten utflykt uppåt bergen av några av era gästvänliga landsmän, och så lånade vi deras hästar till hemvägen. Dem lämna vi för resten här — de bli antagligen hämtade! Och nu, min vän, om ni riktigt raskar på med att spänna för era hästar igen och sen kör tillbaka med oss i fullt fyrsprång, så ska ni i belöning få dubbelt så mycket som denna vackra unga dam lovat er. Och dessutom ska ni få höra en rolig historia — i morgon när vi ha vilat ut!»XIV.

Då de fyra ungdomarna mitt i natten återkommo till staden, funno de konsul Werner i ett tillstånd av högsta oro. Han hade, då det led allt längre fram på kvällen, talat med hotellvärden och meddelat honom sina farhågor för att en olyckshändelse inträffat — varvid han fått höra att det på sista tiden börjat talas om att rövarband åter uppträtt i Sierra Morenas sluttningar.

»Men man kan ju hoppas», hade värden tröstande tillagt, »att det bara är det att vagnen gått sönder eller att någon av sällskapet har ramlat ned i en klyfta.»

Nu fick konsuln höra berättelsen om de ungas äventyr och hörde Torvalds rådighet högt prisas av de andra tre. Konsuln gav sin son en varm blick och en handtryckning som gjorde Torvald mycket glad; han såg att hans far var nöjd med honom.

»Men nu måste ni skynda er i säng allesammans», sade konsuln, »ni kan verkligen behöva vila ut.»172

Ungdomarna voro just inte tidiga följande morgon. När Torvald äntligen kom ut, fann han de andra tre sittande tillsammans i pation, inbegripna i ett livligt samtal som dock avstannade när Torvald kom.

»Jaså, här har jag mina medbrottslingar», utropade han muntert.

»Du uttrycker dig ungefär som de lära göra i Norrland», sade Greta skrattande. »Åtminstone enligt vad min pappa berättat: han säger att han kände någon som bodde uppe i Norrland och hette Pettersson; hos honom gjorde tjuvar inbrott tre gånger, och se'n fick han heta 'Tjuv-Pettersson.'»

»Ska vi inte göra en tur genom staden för sista gången», föreslog Torvald.

Ty morgondagen var bestämd till allmänt uppbrott; konsul Werner och hans sällskap skulle återvända till Lissabon, och m. Dumesnil skulle över Madrid återvända till Frankrike.

Men de andra voro — till förvåning och en viss missräkning för Torvald — inte hågade för saken. Flickorna förklarade att de måste gå i bodar, och m. Dumesnil hade också, sade han, en hel del att göra.

När Torvald en stund senare gick ut och strövade ensam genom Cordobas gator, fick han se de båda flickorna komma ut ur en butik tillsammans med m. Dumesnil. De pratade och skrattade och märkte tydligen inte Torvald. Denne kunde inte hjälpa att han kände sig en smula sårad över att de ej velat ha honom med, men gärna tagitemot fransmannens sällskap. Emellertid begav han sig genast åt motsatt håll för att inte råka på dem; de skulle antagligen bli lite generade, och han var alltför grannlaga för att vilja utsätta dem därför.

Konsul Werner var under tiden hos stadsmyndigheterna och gjorde anmälan om gårdagens överfall. Han hade till hotellvärden yttrat farhågor för att han skulle i anledning av denna affär bli förhindrad att — såsom hans mening var — avresa dagen därpå. Bleve rövarna fasttagna, så kunde man ju nämligen önska konfrontera dem med deras f. d. fångar. Men hotellvärden lugnade honom.

»Naturligtvis bör ni anmäla saken», sade han, »men inte blir det någon påföljd därav!»

På polisstationen avhörde man konsulns berättelse med artigt deltagande, men tycktes anse att, då det hela avlupit jämförelsevis lyckligt — något som man hjärtligt lyckönskade till — så var det just intet att göra åt saken. Poliskommissarien förklarade visserligen, att man sedan någon tid haft för avsikt att utsända en expedition uppåt bergen för att söka tillfångataga det band av rövare som tycktes hålla till där, men när denna expedition skulle äga rum, låg ännu i vida fältet.

»Det är så svårt att få tag i dem», sade han beklagande. »De byta ofta om gömställe — i dag befinna de sig säkerligen inte vid den hydda dit de förde sina fångar i går. Och ingen vill eller törs vittna mot dem. Och om en skara soldaterbeger sig ut för att söka dem, så tyckas de alltid få nys om det på förhand och sätta sig strax i säkerhet.»

Emellertid infann sig senare på eftermiddagen en tjänsteman på hotellet med uppdrag att be om detaljerade upplysningar av dem som varit utsatta för överfallet. Han antecknade noggrant alla uppgifter och stoppade till sist med en tillfredsställd min på sig anteckningsboken, som om nu allt vore gjort som kunde begäras. Därpå komplimenterade han hela sällskapet — de unga damerna såväl som de unga herrarna — för visat mod och rådighet, lyckönskade till den lyckliga upplösningen av äventyret, bugade sig och tog farväl.

Avskedsmiddagen intogs i enskilt rum — det hade flickorna ivrigt yrkat på. Det blev en mycket glad middag, och när man kom till steken, höll konsuln ett litet tal och tackade m. Dumesnil för angenämt ressällskap.

M. Dumesnil svarade med att hålla ett litet tal, också han. Han kunde inte vara nog tacksam, sade han, för den lyckliga slump som låtit honom i hotellet i Sevilla sammanträffa med så älskvärda människor; samvaron med dem hade i hög grad bidragit till att göra dessa dagar i Andalusien till något oförgätligt. Men hur högt han än skattade herr Werners distingerade välvilja och de unga damernas tjusande sällskap (här fnissade Greta till), så måste han — det torde ursäktas honom — i denna stund först och främst utbringa en skål för den som

obestridligen var dagens hjälte.»Var skulle vi väl i denna stund befinna oss», utropade han, »om icke vår vän Torvald utvecklat sina sannskyldiga fältherreegenskaper! En gång sade jag dig, o Torvald, att en matsedel är nödvändigare än poesi. Nu erkänner jag mitt misstag: du har visat mig, att man genom poesi kan rädda en matsedel — och mera till! Om du ej i går diktat en visa, så skulle vi troligen i denna stund med melankoliska hjärtan ha sökt att med en lök och en smula olla podrida stilla en rasande hunger. Tag då, tappre don Torvaldo, som ett ringa tecken på min erkänsla och beundran, denna dolk — som jag dock hoppas du aldrig måtte behöva använda i ett äventyr liknande gårdagens!»

Och han överräckte med en högtidlig åtbörd en gammal vacker spansk dolk med ciselerad klinga och pärlemorinlagt skaft.

»Tack, tack», sade Torvald, glad men på samma gång något förlägen, »det är verkligen att göra för mycket affär av saken!»

»Ädle don Torvaldo», hördes nu Alice's milda stämma, »du som räddat oss icke blott från olla podridan utan från tusen mödor och obehag — av vilka saknaden av en välförsedd fesenecessär ingalunda var den minsta — värdes här mottaga som en ringa tacksamhetsgärd från en av de stackars svaga kvinnor du räddat, ett litet minne från de sköna nejder vi tillsammans besökt och beundrats

Och hon överräckte till Torvald en vacker saffiansportfölj fylld med ett antal utsökta fotografier från de tre andalusiska städer de besett.»Också jag, o hjältemodige don Torvaldo», hördes nu Greta, »ber att få framföra min djupt kända tacksamhet, och anhåller jag att härmed få överlämna något som jag visserligen inte själv broderat med mina egna sköna händer — det är onödigt att ljuga, när man vet att man ändå inte blir trodd

— men som jag dock med omtanke och omsorg utvalt, i hopp att du någon gång måtte, under något mindre äventyrliga vandringar i Sverige, fridfullt insvepa dig i detta plagg samt ljuvt inslumra.»

Hon drog fram ett större paket, vilket legat dolt under bordet och vilket befanns innehålla en filt broderad med några enkla, kraftigt hållna blomsterarabesker — huvudsakligen i de spanska färgerna: gult och rött. Det var en filt av det slag som i Andalusien stundom brukas till hästtäcke, stundom — med ett hål utskuret i mitten

— till mantel.

»Jag blir allt mer och mer överväldigad», sade Torvald, leende och rörd. »Tack, tack!»

»Å, nu vet jag», utropade han plötsligt, »det var då därför ni inte ville ha mig med er i förmiddags! Det var då en komplott!»

»Ja, det var en komplott», sade Greta med förnöjd min. »Och en mycket lyckad komplott, om det tillätes en av de medsammansvurna att själv säga det.»

»Hör nu Greta», sade Torvald, då de en stund senare sutto ute i pation, »du har ännu inte talat om vad det var du skrattade åt under ritten i går?»»Jaså det», sade Greta och bröt ännu en gång ut i ett klingande skratt. »Jo, det skall jag tala om. Det kom helt plötsligt för mig en gammal ramsa, som vi brukade rabbla upp, vi barn, då vi räknade vem som skulle stå i 'dunk' — ja, du har nog själv läst den ramsan många gånger — där stod:

— gjorde jag bonden värre skada, brände upp hans bästa lada, ladan till att brinna, jag till att springa.

Är det inte precis som om den visan handlade om vårt äventyr i går?»

»Jo», sade Torvald. »Utom att jag tror inte vi gjorde honom Värre' skada. Jag tänker att den gamla ladan knappt var värd så mycket som vad de tillsammanlagt fingo ur våra portmonnäer — ehuru de lyckligtvis inte voro så särdeles späckade.»

»Det är helt underligt att tänka», yttrade Armand Dumesnil, i det han såg upp emot månen, som i detta ögonblick seglade fram mellan gårdens palmer, »att vi som upplevat så mycket tillsammans — både nöjsamt och farligt — att vi nu i morgon skola resa åt olika håll och troligen aldrig mer träffas.»

»Jo, visst måste vi träffas igen», utbrast Greta genast.

Och Torvald sade:

»Kom till Sverige i sommar! Ni vet att Alice följer Greta dit, och vi ha gjort upp, vi tre, att i

/ soliga länder. 12sommar göra en vandring tillsammans i Dalarna — vårt skönaste och mest karakteristiska landskap. Kom med oss på den vandringen!»

»Ja, gör det», sade Greta. »Där finns visserligen inte rövare, men det finns så många andra trevligheter i stället.»

M. Dumesnil såg på Alice, som om han väntade på att hon skulle uttala sig.

Hon tvekade ett ögonblick, liksom halvt förlägen; så sade hon:

»Jo visst måste den träffas igen, vår kvartett!»

Och Armand Dumesnil sade glatt:

»Det kan nog hända, att jag kommer!»

iiXV.

Det första Greta och Torvald togo sig för efter återkomsten till Lissabon var att gå och hälsa på Bengt. Han blev mycket glad att återse dem, men de tyckte annars att han såg mera blek och avtärd ut än när de sist voro hos honom. De frågade honom deltagande om hur han hade det.

»Å här är som vanligt», sade Bengt i undvikande ton. »Fast häromdagen hände verkligen något underligt. Tänk att jag återsåg Tellio, den italienaren som stack sin kniv i styrman. Han är här nu i fängelset. Han hade kommit till Lissabon igen med ett italienskt fartyg och hade råkat i slagsmål med en kamrat ombord och dragit kniv, och så fördes han i land här och dömdes till några månader.»

»Så utmärkt», utbrusto Torvald och Greta på en gång. Och Greta tillade ivrigt: »Då kan du väl säga åt honom, att när han i alla fall är i fängelse, så kan han lika gärna bekänna, att det var han som stack styrman.»»Ja», sade Bengt, »jag sa nå'nting så'nt åt honom, när jag fick tillfälle att tala med honom ett tag, men han sa, att så dum är han visst inte så han gör det, för då skulle han naturligtvis få sitt straff förlängt.»

»Men kanske man ändå på något sätt kan få honom att bekänna», sade Torvald ivrigt.

»Vi ska muta honom», föreslog Greta strax.

»Vi ska höra vad pappa säger», sade Torvald, »han vet nog hur vi ska göra.»

*

Dagen därefter befann sig konsul Werner, som genom bemedling av mr Hill erhållit tillstånd att få tala med Tellio, i fängelsets mottagningsrum, inbegripen i samtal med den fångne italienaren, en liten svartmuskig karl med ganska vackra drag men med en dolsk blick. Samtalet fördes på tyska, vilket fången, som i ett par år seglat på tyska båtar, någorlunda kunde tala.

Konsuln började med att söka vädja till Tellios bättre känslor och föreställde honom, att det skulle kännas som en lättnad och en tillfredsställelse att rädda en annan från att lida oskyldigt.

Men italienaren låtsade icke förstå honom.

»Jag vet inte vad ni menar», sade han. »Om min förre kamrat blivit dömd för övervåld, så har han väl begått något övervåld, förmodar jag. Jag vill minnas han var drucken den där kvällen. Men jag hade skilts ifrån honom, innan den därolyckan skedde, så att jag vet inte något om saken.»

Konsuln förstod, att det inte skulle löna sig att försöka genom blott övertalning få fram den önskade bekännelsen. Och han anade, att italienarens förbehållsam het kom sig av att han misstänkte man ämnade begagna sig av något som han nu kunde komma att säga. Kanske trodde han rentav, att där någonstans funnos dolda vittnen till

samtalet.

»Jag vill säga er», sade konsuln, »att den här fångknekten inte förstår tyska och att ingen annan finns i närheten, som kan åhöra vårt samtal, så att vi kunna tala fritt. Och nu vill jag föreslå er något: om ni vill erkänna, att det var ni som sårade styrmannen, så lovar jag att lämna er så mycket pengar, att ni därmed kan förskaffa er en del extra förplägning under er fängelsetid, t. ex. så mycket tobak ni kan vilja ha.»

Där kom en glimt i italienarens ögon vid ordet tobak. Konsuln tyckte sig ha gissat rätt: att det svåraste i fångenskapen för Tellio liksom för flertalet sydlänningar var att nödgas avstå från rökningen. Han svarade emellertid icke strax. Det föreföll som om han inom sig övervägde vilket som skulle vara mera tilltalande: att sitta inne en kortare tid utan att få röka eller en längre tid med tillgång till denna njutning.

Så sade han i en avböjande ton:

»Vad skulle det tjäna till att ha mycket pengar, när man sitter här? Man skulle snart ta dem ifrån mig; här finns så många dåliga människor!»Han sade det i en ton som om han själv stode högt över den åsyftade kategorien.

»Jag förstår», genmälde konsuln, »att det kan ha sina svårigheter att här gå och bära en större summa pengar på sig. Men vi skulle kunna ordna det så, att jag deponerade en summa, t. ex. trehundra lire, hos en engelsk vän, som är bosatt här i Lissabon, och så lämnade han er en del därav i var månad.»

»Vill ni ge mig skriftligt på det?» frågade italienaren med en misstrogen blick.

»Ja, det kan jag visst göra. Jag skall, om ni går in på saken, genast sätta upp en förbindelse att femton lire skola utbetalas till er var månad ni är i fängelset och att vad som sedan kan återstå skall överlämnas till er, när ni blir fri. För övrigt vill jag säga er en sak: i alla länder bruka domare fästa avseende vid att en person frivilligt bekänner en förbrytelse, och jag lovar, att jag skall göra allt för att få ert eventuella straff så lindrigt som möjligt. Jag har en del bekantskaper här i Lissabon, och jag tror jag skulle kunna göra något för den saken. Jag tänker ni ej skulle få mer än på sin höjd ett par månaders tillökning i ert straff. Då er bekännelse skulle göras i avsikt att befria en gammal kamrat ur fängelset, så bleve säkerligen domarna ännu mera benägna för mildhet.»

»Ja», sade Tellio med värdig min, »om jag går in på den här överenskommelsen, så är det naturligtvis för att befria min kamrat.»»Ja, naturligtvis», sade konsuln och kvävde ett småleende. »Nå, ska jag sätta upp förbindelsen?»

»Ni kan ju göra det», sade italienaren med en vårdslös gest.

Konsuln tog upp ur sina fickor en reservoarpenna samt en anteckningsbok, ur vilken han rev ett blad. Så skrev han förbindelsen, undertecknade den och läste upp den för Tellio.

»Jag skall be ett par av tjänstemännen här bevittna mitt namn», sade konsuln. »Vill ni inte då med detsamma avlägga bekännelsen inför dem?»

»Jo, det kan jag ju göra», sade italienaren, fortfarande i en vårdslöst beskyddande ton, som om han bestämt sig för att bevilja konsuln en ynnest.

Konsuln gick ut och var om en stund tillbaka med två tjänstemän, vilka bevittnade namnteckningen, varpå fången en längre stund noggrant granskade papperet; han hade tydligen svårt för att läsa tyska och begärde ett par gånger att få dokumentet uppläst för sig igen. Till slut tycktes han komma till det resultat, att där inte voro några knep och kanaljerier i uppgörelsen, och så avgav han sin bekännelse, vilken av den ene tjänstemannen fördes till protokoll.

Konsul Werner lyckades inte få Bengt fri samma dag; formella skäl voro i vägen därför, men fängelsedirektören, som han uppsökte omedelbart efter sitt samtal med italienaren, lovade att ordna det så att den fångne svensken redan följande dag skulle få lämna fängelset.När konsul Werner kom upp till Hills, fann han där Torvald och Greta väntande i andlös spänning. Första blick på konsulns belåtna ansikte sade dem, att allt gått bra.

»Hurra», ropade de båda två, i det de sprungo emot honom.

Och då de fått höra huru allt tillgått, utropade Greta segerstolt:

»Sade jag inte det, att det skulle gå med mutor! Ser du det, Torvald, att det blev ändå jag som hittade på hur Bengt skulle bli fri!»

Bengt var fri, hade genom konsul Werners försorg fått en omgång nya kläder och hade dessutom fått löfte, att man skulle med första möjliga skaffa honom plats på ett fartyg, som ginge norrut, så att han kunde komma hem till Sverige och hälsa på sin mor, innan han begåve sig ut på nya färder. Nu gick han på Lissabons gator, skinande glad, med Torvald på ena och Greta på andra sidan, båda ivriga att visa honom stadens märkvärdigheter, av vilka han inte hunnit se någonting före den olyckliga kvällen på baiucan.

»Har du skrivit till din mor än», frågade Torvald.

Nej, det hade Bengt inte gjort. Men han medgav, att han borde göra det.

»Se, här finns det ju vykort», sade han.

Och de gingo in i en bokhandel, där Bengt med omsorg utvalde ett kort som föreställde Lissabonfrån hamnen; så bad han få låna penna och bläck inne i boden och skrev några rader.

»Kanske herr Torvald vill hjälpa mig att skriva adressen?» sade han. »Jag vet inte vad Sverige heter på det här landets språk.»

»Suecia heter det», sade Torvald. »Jo, jag skall skriva det åt dig.»

»Men Bengt ska väl skriva ett riktigt brev också till sin mor?» sade Greta. »Hon har ju inte hört av Bengt på ett halvt år.»

Nej, det hade inte Bengt tänkt. Han tyckte just inte om att skriva brev.

»Se, så här har jag skrivit, det är väl nog», sade han och visade fram vykortet.

Där stod: »Lissabon är en mycket vacker stad. Jag mår bra. Jag hoppas att mamma också mår bra. Bengt.»

Greta kvävde sin skrattlust.

»Det är allt bra kort», sade hon. »När hon inte hört av Bengt på ett halvt år!»

»Men vi träffas ju snart», invände Bengt.

»Ja, det åtminstone kunde väl Bengt skriva.»

Det erkände Bengt att han ju kunnat underrätta om. Men nu fanns det inte plats på vykortet för något vidare.

»Nå, jag får väl skriva ett vykort till i morgon», sade Bengt glatt.XVI.

Det var sista aftonen i Lissabon. Hos Hills var avskedsmiddag för de svenska vännerna. Efter middagen sjöng Alice några engelska visor. Då hon slutat, sade hon till Greta:

»Nu skall du låta oss höra svenska sånger.»

»Jag kan ingenting», sade Greta. »Utom 'Du gamla, du fria'.»

»Nå, så sjung den då!»

»Om Torvald sjunger med!»

Ja, Torvald lovade att sjunga med. Och så stämde de upp.

Det var underbart, tänkte Torvald,; hur bilden av hans land vid dessa toner steg upp inför honom. Det var som om den med ens strömmat emot honom, tjusningen av den svenska våren: de vita björkarna, de ljusa nätterna, det gröna dunklet i hagarna, trastens sång mellan susande, rödstammiga furor. Och då han sjöng de sista orden, stego honom tårarna ofrivilligt i ögonen; ja, han ville leva och dö i sitt land, han längtadedit — det kände han nu — han längtade hem ifrån all söderns härlighet.

*

Då följande dag konsul Werner och hans son stodo ombord på ångarens däck och blickade tillbaka mot den soliga strand de lämnade: mot den vackra vitskimrande staden, som leende i solskenet låg och lyste på sina sju kullar, omgiven av sina blommande parker — då vände sig konsuln till sin son och frågade:

»Nå, är du ledsen, Torvald, att lämna allt detta?» »Nej», sade Torvald. »Jag är glad åt att ha sett allt det jag sett, men jag är ännu mera glad åt att få vända hem. Jag tror att när man varit ute i vida världen, lär man sig än bättre än förut förstå huru högt man älskar sitt eget land.»

Centraltryckeriet, Stockholm 1908.